

Vihreä lippu -kansion käyttöaste ja kehittämisehdotukset

Sanna Svanberg

Examensarbete för miljöplanerar (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för miljöplanering / Ympäristösuunnittelun
koulutusohjelma

Raseborg / Raasepori 2012

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Sanna Svanberg

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Ympäristösuunnittelu, Raasepori

Ohjaajat: Maria Söderström, Aino Alasentie, Saara Pellikka

Nimike: Vihreä lippu -kansion käyttöaste ja kehittämisehdotukset

Päivämäärä: 4.5.2012

Sivumäärä: 68

Liitteet: 3

Tiivistelmä

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry on ympäristökasvatukseen erikoistunut asiantuntijajärjestö, joka järjestää Suomessa Vihreä lippu -ohjelmaa. Vihreä lippu -ohjelma on oppilaitosten, päiväkotien sekä nuorten ja lasten vapaa-ajantoimijoiden kestävä kehityksen ohjelma. Vihreä lippu -toiminnalla saadaan lapset ja nuoret itse mukaan tekemään ja vähentämään ympäristökuormitusta. Vihreä lippu -osallistujat saavat Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralta materiaalia tullessaan mukaan ohjelmaan. Tätä materiaalia kutsutaan Vihreä lippu -kansioksi. Kansiota saa tietoa Vihreä lippu -ohjelman suorittamisesta, ympäristökasvatuksesta sekä vinkkejä ohjelman toteutukseen.

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, joka haluaa selvittää kyselyn avulla, kuinka moni käyttäjistä lukee Vihreä lippu -kansiota ja minkälaisia mielipiteitä ja parannusehdotuksia käyttäjillä on kansiota. Kyselyn tavoitteena on kehittää Vihreä lippu -kansiota, jotta kansio palvelisi osallistujia mahdollisimman hyvin. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kyselyn tuloksia ja esitellään niiden pohjalta tehtyjä päätelmiä.

Kyselyyn vastasi 56 Vihreä lippu -ohjelmassa mukana olevaa henkilöä. Kyselyn tulosten perusteella kansiota lukee suurin osa Vihreä lippu -osallistujista. Kansioon oltiin enimmäkseen tyytyväisiä. Asioita, joita kansiossa pitäisi kyselyn mukaan parantaa, ovat selkeys ja helppolukuisuus. Ehdotuksia siitä, miten kansiota saataisiin toivotunlainen esiintyi vain vähän. Sähköisessä muodossa olevaan kansioon ehdotettiin hakukoneen lisäämistä, jonka avulla kansiota löytäisi helposti etsimänsä asian. Samaan versioon ehdotetaan myös suorien linkkien lisäämistä, jolloin kansion ei tarvitsisi olla niin laaja vaan lisätietoa saisi linkkien kautta. Kansioon toivotaan myös enemmän eri ikäryhmille suunnattua materiaalia.

Kieli: suomi

Avainsanat: ympäristökasvatus, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry, Vihreä lippu -ohjelma, Eco-Schools, kestävä kehitys

EXAMENSARBETE

Författare: Sanna Svanberg

Utbildningsprogram och ort: Miljöplanering, Raseborg

Handledare: Maria Söderström, Aino Alasentie, Saara Pellikka

Titel: Grön Flagg -mappens användningsgrad och utvecklingsförslag

Datum: 4.5.2012

Sidantal: 68

Bilagor: 3

Sammanfattning

Sällskapet för Miljöfostran i Finland r.f. är en expertförening vars målsättning är att befrämja miljöfostran i Finland. Bland annat arrangerar föreningen Grön Flagg -programmet i Finland, som är ett miljöprogram för skolor, daghem och fritidsorganisationer. Med Grön Flagg -verksamheten får man barn och unga med i arbetet för att minska miljöbelastningen. Deltagarna får från Sällskapet för Miljöfostran i Finland material när de kommer med i programmet. Detta material heter Grön Flagg -mappen som ger information om Grön Flagg -programmet, miljöfostran och tips till verksamheten.

Sällskapet för Miljöfostran i Finland ville få reda på åsikter om Grön Flagg -mappen, hur många som använder mappen och förbättringsförslag. En förfrågan gjordes för att Sällskapet för Miljöfostran i Finland vill utveckla och förbättra materialet så att det skulle betjäna deltagarna så bra som möjligt. I detta examensarbete analyseras förfrågningens resultat.

På förfrågningen svarade 56 personer som är med i Grön Flagg -programmet. På basis av svaren läser största delen av deltagarna mappen och för det mesta var man nöjd med mappen. saker som man borde förbättra i mappen är att den kunde vara lättare att läsa. Förbättringsförslag kom det bara några. Man föreslog ett sökverktyg till Internet-sidorna, som hjälper en att hitta saker snabbare och länkar till mer information, så att mappen inte skulle behöva vara så omfattande. Man hoppas också få mer material som är riktat till alla olika åldersgrupper.

Språk: finska Nyckelord: miljöfostra, Sällskapet för Miljöfostran i Finland r.f., Grön Flagg -programmet, Eco-Schools, hållbar utveckling

BACHELOR'S THESIS

Author: Sanna Svanberg

Degree Programme: Environmental Planning, Raseborg

Supervisors: Maria Söderström, Aino Alasentie, Saara Pellikka

Title: Green Flag – the Utilization Rate of the Folder and Suggestions for Developing It/ Vihreä lippu -kansion käyttöaste ja kehittämis ehdotukset

Date: 4 May 2012

Number of pages: 68

Appendices: 3

Summary

The Society for Environmental Education in Finland is an expert organization that arranges the Green Flag program in Finland. The Green Flag program is an environmental program for educational institutions, kindergartens and free time activities. Through the activity children and young people will be part of reducing the environmental load. The participants in the Green Flag program get material when they join the program. This material is called the Green Flag Folder. From the folder the participants get information about the Green Flag program, environmental education and tips for implementing the project.

The Society wanted to do a survey of the participants' opinions of the Green Flag folder, how many of them are using the folder, and some suggestions for improvements. The survey was made because the Society for Environmental Education in Finland wants to develop the folder so that it would serve the participants as well as possible. In this thesis the results will be analyzed and conclusions of them will be made.

There were 56 responses to the survey from the Green Flag participants. The results showed that the folder has been used by almost every participant. People were for the most part satisfied with the folder. The things that should be improved are that it should be more readable and clearer. There were only few suggestions on how we could improve the folder. People suggested a searching tool to the web pages to find the information that you want faster. Another suggestion for more information was to add web links which you can follow, then the folder does not have to be so comprehensive, but people can follow the links if they need more information. People also hoped for more material that is aimed at specific age groups.

Language: Finnish Key words: environmental education, Society for Environmental Education in Finland, Green Flag program, Eco-Schools, sustainable development

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	YMPÄRISTÖKASVATUS.....	3
2.1	YMPÄRISTÖKASVATUKSEN TAVOITTEET	3
2.2	YMPÄRISTÖKASVATUS SUOMESSA.....	4
2.3	YMPÄRISTÖKASVATUSMALLEJA.....	6
2.3.1	Palmerin puumalli	6
2.3.2	Jerosen ja Kaikkosen talomalli	7
2.3.3	Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen malli	7
3	SUOMEN YMPÄRISTÖKASVATUKSEN SEURA RY	8
4	FOUNDATION FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION (FEE).....	9
5	VIHREÄ LIPPU -OHJELMA.....	9
5.1	VIHREÄ LIPPU -OHJELMAN VAIHEET	10
5.2	VIHREÄ LIPPU -KRITERIT	12
5.3	KESTÄVÄ VIHREÄ LIPPU -TASO	14
5.4	VIHREÄ LIPPU -KANSIO.....	15
5.4.1	Vihreä lippu -kansion rakenne	15
5.4.2	Teemat	15
5.5	ECO-SCHOOLS -MATERIAALI MUISSA MAISSA	22
6	MUU YMPÄRISTÖKASVATUSMATERIAALI.....	23
7	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	24
7.1	KYSELYTUTKIMUKSEN LAATIMINEN	24
7.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	25
7.3	KYSELYLOMAKE	25
7.4	KYSYMYKSET.....	26
7.5	AINEISTON KÄSITTELY	27
8	KYSELYN TULOKSET.....	27
8.1	TAUSTATIEDOT	27
8.2	KANSION KÄYTTÖ	32
8.3	KANSION A-OSA.....	39
8.4	TEEMAOSAT	41
8.5	KANSION LUKEMATTOMUUS	45

9	PÄÄTELMÄT.....	46
9.1	KANSION KÄYTTÄJIEN ARVIOITA	46
9.2	MIKSI KAIKKI EIVÄT LUE KANSIOTA?	48
9.3	PARANNUSEHDOTUKSIA	49
10	POHDINTA	51
10.1	TYÖN ONNISTUMINEN.....	52
10.2	JATKOTUTKIMUKSET	52
11	SVENSK SAMMANFATTNING AV EXAMENSARBETET	54
	LÄHDELUETTELO	63
	LIITTEET	1
	LIITE 1. VIHREÄ LIPPU -KANSION SISÄLLYSLUETTELO	1
	LIITE 2. KYSELYLOMAKE	8
	LIITE 3. KOODAAMATTOMIEN AVOKYSYMYSTEN VASTAUKSET	13

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö tehdään Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralle, joka järjestää Vihreä lippu -ohjelmaa Suomessa. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura on asiantuntijajärjestö, jonka tavoitteena on edistää ympäristökasvatusta Suomessa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. c) Vihreä lippu -ohjelma on ympäristöohjelma kouluille, päiväkodeille ja vapaa-ajantoimijoille. Vihreä lippu -ohjelman tavoitteena on ympäristökuormituksen vähentäminen osallistujien toiminnassa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. d) Vihreä lippu -kansio auttaa osallistujia ohjelman toteuttamisessa. Työn tarkoitus on selvittää Vihreä lippu -osallistujien mielipiteitä ja ideoita Vihreä lippu -kansion parantamiseksi. Tutkimuksen toteuttamisessa käytetään kyselylomaketta, joka on lähetetty kaikille Vihreä lippu -osallistujille. Tässä lopputyössä analysoidaan kyselytutkimuksen tuloksia.

Kyselylomakkeen tarkoituksena on saada selville, käyttävätkö Vihreä lippu -osallistajat Vihreä lippu -kansiota, heidän muita mielipiteitään kansiosta, millaista materiaalia he haluaisivat saada sekä parannusehdotuksia kansion kehittämiseksi. Työn tavoitteena on antaa Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralle ohjeita siitä, miten he voivat parantaa kansiota jatkossa.

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineistona käytetään kyselystä saatuja vastauksia, joita on yhteensä 56 kappaletta. Vastauksia analysoidaan Microsoft Excel -ohjelman avulla ja vastauksista yritetään tuoda esille kyselyn tärkeimmät tulokset.

Työ koostuu kymmenestä osasta. Aluksi esitellään ympäristökasvatuskäsitettä, ympäristökasvatusta Suomessa ja ympäristökasvatusmalleja. Sitten kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön tilaajasta Suomen Ympäristökasvatuksen Seurasta ja Vihreä lippu -ohjelmasta sekä Vihreä lippu -ohjelman kansainvälisestä järjestäjästä Foundation for Environmental Educationista. Samalla paneudutaan myös tutkimuksen kohteena olevaan Vihreä lippu -kansioon. Lopuksi esitellään tulokset, parannusehdotukset ja arvioidaan työn onnistumista.

Vihreä lippu -kansiota ei ole tutkittu paljoa. Yksi aiempi tutkimus on lähellä minun työni aihetta. Vuonna 2004 tehdyssä tutkimuksessa Vihreä lippu -kansion energia-osuuden toimivuuden kartoitus kouluissa ja päiväkodeissa on selvitetty Vihreä lippu -kansion energia-osuuden toimivuutta ja käyttöä sekä kartoitettu, miksi energia-osuutta ei oltu valittu teemaksi. (Alasentie & Lindholm & Saastamoinen & Venäläinen, 2004, s. 3) Kyseinen tutkimus on siis aiheeltaan hyvin samankaltainen kuin tämä tutkimus; siinä on otettu käsittelyyn vain yksi kansion osa koko kansion sijasta.

Tutkimuksen tulokseksi saatiin, että kansion koettiin olevan avuksi teeman toteuttamisessa. Kuitenkin todettiin, että päiväkodeille kansiossa oleva tieto ja toimintatavat eivät sovellu. Kansion ympäristökasvatusosuutta pidettiin päiväkodeissa muuten hyvänä, mutta sen käyttötarkoitukset eivät olleet selvillä; ei tiedetty, onko tarkoitus opettaa sisältöä lapsille. Energiateeman teoria koettiin vaikeaksi hyödyntää, mutta vinkkejä ja esimerkkejä oltiin käytetty. (Alasentie et al., 2004, s. 24, 29)

Tutkimuksesta käy myös ilmi, että koulujen on vaikea hyötyä niille suunnatusta tiedosta ja toimintavinkeistä energiaosuudessa, koska nyt tieto on suunnattu enimmäkseen opettajille eikä oppilaille. Kouluissa kansio ei ollut usein käytössä ja sitä käyttivät usein vain opettajat, jotka olivat vastuussa toiminnasta. (Alasentie et al., 2004, s. 16)

Kansio koettiin vaikeasti lähestyttäväksi, mutta asiaa auttoi, jos joku opasti kansion käytössä. Niinpä tutkimuksessa pohditaankin, että yhteiset tapaamiset tai yhteydenpito Vihreän lipun suunnalta voisivat helpottaa kansion käyttöä. (Alasentie et al., 2004, s. 3, 29)

Tutkimuksessa esitettiin parannusehdotuksia kansion parantamiseksi ja ehdotukset olivat: toimintavihjeitä yläkouluille, yhteisiä toimintavihjeitä koko peruskoulun käyttöön, materiaalia oppilaille yläkouluissa, helppolukuisempi teoriaosa, enemmän päiväkodeille suunnattua materiaalia, kansion muuttaminen helpommin lähestyttäväksi, yhteysverkoston kehittäminen, motivoivat kirjeet Sykseltä, tapaamiset sekä koulutukset. (Alasentie et al., 2004, s. 17, 25)

2 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksella tarkoitetaan kaikilla koulutusasteilla tapahtuvaa elinikäistä oppimisprosessia, jossa tullaan tietoisiksi ympäristöstä ja ympäristökysymyksistä sekä omasta asemastaan ympäristössään. Ympäristökasvatuksen kautta ihminen saa taitoja ja tietoja nyky-yhteiskunnassa elämistä varten. Ympäristökasvatus syntyi 1960-luvun lopulla. Englanninkielinen käsite ”environmental education” otettiin käyttöön vuonna 1970. IUCN:llä (International Union for Conservation of Nature) ja WWF:llä (Maailman luonnonsäätiö) on ollut suuri vastuu ympäristökasvatuksen eteenpäin viemisessä. (Wolff, 2005, s.18–19) Kestävä kehitys kuuluu olennaisesti ympäristökasvatukseen. Siksi myös käsite kestävä kehitys on oleellinen puhuttaessa ympäristökasvatuksesta. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys kasvatus määritellään monella eri tavalla. Niiden voidaan ajatella olevan täysin erillisiä kasvatuksen aloja tai niin, että ympäristökasvatus on osa kestävä kehitys kasvatus tai toisinpäin. Kestävä kehitys kasvatus voidaan nähdä myös ympäristökasvatuksen uutena muotona, yhtenä kehitysvaiheena. Käsitteiden voidaan katsoa myös olevan toistensa synonyymeja. (Keinonen & Kärkkäinen, 2008, s. 125)

2.1 Ympäristökasvatuksen tavoitteet

Tukholmassa vuonna 1972 järjestetyssä YK:n ympäristökonferenssissa sai alkunsa ajatus kansainvälisestä ympäristökasvatusohjelmasta (International Environmental Education Programme, IEEP). Myöhemmin asetettiin YK:n ympäristökasvatukselliset tavoitteet koko maailmalle. Näihin tavoitteisiin kuuluvat:

1. Kasvattaa selvään tietoisuuteen ja huoleen taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan kaupunki- ja maalaisympäristössä
2. Mahdollistaa jokaiselle ihmiselle sellaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saaminen, joita tarvitaan ympäristön suojeluun ja parantamiseen
3. Luoda yksilölle, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia ympäristöön liittyviä toimintamalleja. (Wolff, 2005, s.18–19)

2.2 *Ympäristökasvatus Suomessa*

Vuoden 1972 Tukholman ympäristökonferenssin jälkeen Suomessa alettiin viedä ympäristönsuojelua ja ympäristökasvatusta eteenpäin. Suomen ympäristökasvatusstrategian teki vuonna 1992 UNESCO-toimikunnan (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) nimittämä työryhmä. (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto, 2006, s. 12) Suomessa ympäristökasvatus tuli opetussuunnitelmiin vuonna 1985 (Wolff, 2004, s. 23). 1990-luvulla ympäristökasvatuksessa alettiin ottaa huomioon kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet, jolloin myös toimintatapoja muutettiin. 2000-luvulla opetussuunnitelmien perusteissa vaadittiin jo kestävän kehityksen ottamista mukaan kaikkien aineiden opetuksessa ja koulun täytyi kaikessa toiminnassaan tukea kyseistä toimintamuotoa. (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto, 2006, s. 12)

Suomessa uusissa opetussuunnitelmien perusteissa on korvattu ympäristökasvatussana sanalla kestävä kehitys. Kestävässä kehityksessä päämääränä on jättää seuraaville sukupolville elinvoimainen ympäristö. Suomessa on käytössä kestävän kehityksen neljä ulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen sekä kulttuurinen. Ekologisesti kestäväan kehitykseen liittyy luonnonvarojen kestävä käyttö, biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja ilmastonmuutoksen hidastaminen. Taloudellisesti kestävä kehitys on tasaista kasvua, joka luo perustan hyvinvoinnille. Kasvu pitää kuitenkin saavuttaa niin, että ympäristöä rasitetaan vähemmän. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys on toisten auttamista kohti hyvinvointia. Köyhyys, koulutuksen puute, veden ja ruoan puute ja huono terveydenhuolto ovat ongelmia, joihin tarvitaan sosiaalista kestävyyttä. Suomen sisällä sosiaalisen kestävyuden haasteet ovat esimerkiksi syrjäytyminen ja työttömyys. Kulttuurisessa kestävässä kehityksessä vahvistetaan erilaisten kulttuurien asemaa. (Wolff, 2005, s. 23–24)

Baltic 21E -ohjelma on Itämeren maiden vuonna 2002 hyväksymä kestävän kehityksen koulutusosio (Opetusministeriö, 2006, s. 12). Lisäksi vuodet 2005–2014 on YK:n julistama kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmen, jonka tavoite on kestävän kehityksen saaminen kaikkien maiden opetusjärjestelmiin vuoteen 2014 mennessä

(Valtioneuvoston kanslia, 2006, s. 121). Suomeen perustettiin vuonna 1993 kestävän kehityksen toimikunta, jonka tehtävänä on edistää yhteistyötä kestävän kehityksen kysymyksissä Suomessa. Viimeisimmän toimikunnan toimikausi alkoi vuonna 2008 ja päättyy vuoden 2012 lopussa. Tavoitteina ovat muun muassa toimia keskustelun herättäjänä kestävän kehityksen kannalta suurissa asioissa ja tukea ja edistää kestävän kehityksen työtä. (Ympäristöministeriö, 2012)

Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteereihin on helpotettu ympäristöjärjestelmien, kuten ISO 14 001-standardeja sekä EMAS-asetuksen standardeja. Kriteerien mukaan oppilaitoksella on oltava käsitys toimintaansa liittyvistä ympäristöasioista ja niiden tilasta. Lisäksi oppilaitosten täytyy olla selvillä parannustarpeista ja vaikutusmahdollisuuksista. Oppilaitoksella täytyy myös olla määriteltynä ja kirjattuna ympäristöarvot ja -toimintaperiaatteet, joihin kasvatus, opetus ja arkikäytännöt pohjautuvat. Oppilaitoksella tulee olla myös kirjallinen kestävän kehityksen ohjelma tai ympäristöohjelma, joka laaditaan tai päivitetään vuosittain. Koko oppilaitoksen henkilökunnan tulee olla sitoutunut kestävään kehitykseen ja ympäristöperiaatteiden edistämiseen. Ympäristötyötä tehdäänkin henkilökunnan ja oppilaiden yhteistyönä. Täytyy muistaa, että myös uusi henkilökunta ja oppilaat tulee opastaa käytössä oleviin toimintatapoihin. Oppilaitoksen ylläpitotoimintoja ovat esimerkiksi materiaalin käyttö, jätehuolto ja veden ja energian kulutus. Oppilaitoksella tulee olla selkeät ohjeet ylläpitotoimintoihin liittyen esimerkiksi jätehuoltoon liittyen. Yhteistyö esimerkiksi kunnan kanssa tulee selvittää ja yhteistyötä täytyy pitää yllä. Oppilaitoksen tulee olla selvillä ympäristö- ja työsuojelusäännöksistä sekä tilojensa ja piha-alueiden onnettomuusriskeistä. Näiden vaatimusten lisäksi oppilaitoksen johto arvioi ympäristöasioita ja niihin liittyviä ohjeita. Arviointia käytetään hyväksi ympäristöohjelman kehittämisessä. (Opetushallitus, 2003, s. 8–15)

Opetussuunnitelman perusteissa perusopetuksen aihekokonaisuuden ”vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta” päämääränä on oppilaan valmiuksien ja motivaation lisääminen, jotta hän toimisi ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Peruskoulun tulee opettaa oppilaille ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävien ratkaisujen tekoa, jotta oppilaista tulisi tavoitteen mukaisia ympäristötietoisia ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneita nuoria. Lukiossa kestävän

kehityksen aihekokonaisuus opetussuunnitelman perusteissa pyrkii saamaan oppilaista kestävän elämäntavan mukaan eläviä ja toimivia nuoria. Opiskelijan tulee tuntea kestävän kehityksen eri muodot ja ymmärtää, että niitä täytyy toteuttaa samanaikaisesti, jotta toiminta olisi kestävä, tuntea ympäristössään tapahtuvat muutokset, toimia kestävän kehityksen puolesta ja osata olla aktiivinen kansalainen myös kansainvälisesti. Tärkeitä teemoja lukiolaisille ovat maailmanlaajuiset ympäristöuhat, kuten köyhyys, väestönkasvu, raaka-aineiden ja energian säästäminen sekä luonnon monimuotoisuus. On tärkeää, että oppilaat kokevat, että heidän teoillaan on vaikutusta ja että yhteistyöllä päästään tuloksiin. (Opetushallitus, 2010)

2.3 Ympäristökasvatusmalleja

Ympäristökasvatusmallit on luotu helpottamaan ympäristökasvatuksen käytännön toteuttamista. Mallit kokoavat yleensä ympäristökasvatuksen tavoitteet, antavat ohjeita käytännön toteuttamiseen ja käytettäviin menetelmiin sekä auttavat ympäristökasvatustyön suunnittelussa ja arvioinnissa. Malleissa esiintyvät ympäristökasvatukselliset tavoitteet ovat keskenään samankaltaisia, mutta eri mallit painottavat eri asioita enemmän. (Koski-Lammi & Savolainen, 2006). Seuraavaksi esitellään kolme ympäristökasvatusmallia, jotka ovat merkityksellisiä Vihreä lippu -ohjelmassa, koska niissä on huomioitu muun muassa iän vaikutus ympäristökasvatuksessa ja arvioinnin tärkeys ympäristökasvatustyön kehityksessä. (Koskinen & Verkka, 2008, s. B4)

2.3.1 Palmerin puumalli

Palmerin puumallin mukaan pohjana niin sanottuina puun juurina ovat merkittävät elämäkokemukset. Mallin mukaan henkilön aiempi tietotaso ja kokemukset on tärkeä ottaa huomioon. Puumallissa oksina ovat kolme ympäristökasvatuksen keskeistä elementtiä: oppiminen ympäristöstä, oppiminen ympäristössä ja toimiminen ympäristön puolesta. Kasvatuksen tulee tapahtua samanaikaisesti edellä mainituilla elementeillä. Ympäristöstä oppiminen pohjautuu kokemuksiin ja huolestuneisuuteen, ympäristössä oppiminen pohjautuu kokemuksiin ja toimintaan, ympäristön puolesta toimiminen pohjautuu toimintaan ja huolestuneisuuteen. Tiedot, käsitteet, taidot ja asenteet kehittyvät

mallin kaikkien elementtien kautta. Mallin tärkeä asia on, että laadukas ympäristökasvatus edellyttää kaikkia kolmea elementtiä tasavertaisesti. (Cantell & Koskinen, 2004, s. 67–69)

2.3.2 Jerosen ja Kaikkosen talomalli

Jerosen ja Kaikkosen talomallissa ikätaso vaikuttaa ympäristökasvatuksen tapaan. Talomallissa on neljä eri ulottuvuutta, jotka ovat ympäristökasvatuksen tavoitteet, ymmärrys ympäristö-käsitteen eri ulottuvuuksista, ympäristökasvatukseen soveltuvat menetelmät ja arviointi. Talomallissa on esitetty ympäristökasvatuksen tavoitteet päätyseinämässä. Ne ovat ympäristöherkkyys, ympäristötieto, ympäristötietoisuus, toimintakyky ja vastuullisuus. (Cantell & Koskinen, 2004, s. 63)

Ympäristöherkkyden ollessa ensimmäisellä ”portaalla” katsotaan sen luovan pohjan ympäristövastuulliselle käyttäytymiselle. Seuraavaksi tulevalla ympäristötietoisuudella tarkoitetaan ihmisen ja ympäristön suhteen ymmärtämistä. Ympäristötietoisuus vahvistuu elämysten ja kokemusten kautta, kun tietämys laajenee. Ylimpänä tavoitteena on vastuullisuus ja toimintakyky. Näillä tarkoitetaan ympäristöarvojen huomioimista elämässä sekä halua ja taitoa toimia ympäristön hyväksi. (Cantell & Koskinen, 2004, s. 63–64)

Talomallin toisen seinämän muodostavat ympäristötyypit, jotka ovat luonnonympäristö, rakennettu ympäristö, eettinen ympäristö, esteettinen ympäristö ja sosiaalinen ympäristö. Onnistunut ympäristökasvatus edellyttää tietoja ja toimintaa näissä kaikissa. Talomallin mukaan ympäristökasvatuksen keskeisempiä menetelmiä ovat herkkyyskasvatus, tiedekasvatus ja arvokasvatus. Tässä mallissa myös ympäristökasvatustoiminnan arviointi on nostettu esille. Mallin mukaan arviointiin tulisi kuulua itsearviointia sekä opettajien ja vanhempien tekemää arviointia. (Cantell & Koskinen, 2004, s. 64)

2.3.3 Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen malli

Osallisuudessa on tärkeää, että ihminen tuntee voivansa saada aikaan muutoksia omassa elämässään ja ympäristössään. Nämä tuntemukset ovat voimaannuttavia, minkä on todettu olevan tärkeä osa ympäristövastuullisen käyttäytymisen syntyä. Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen mallissa painotetaan osallisuutta, voimaantumista ja ympäristökasvatuksen yhteiskunnallista ulottuvuutta. Mallin mukaan oppiminen tapahtuu

yhdessä toimimalla, omakohtaisten kokemusten ja niiden reflektoinnin kautta. Mallin tavoitteena on ympäristövastuullinen ihminen, joka tuntee itsensä osaksi luontoa, ymmärtää luonnon toimintoja ja omia vaikutuksia niihin, yrittää tuoda esille tiedostamiaan ympäristöarvoja ja yrittää aktiivisesti ratkaista ympäristöongelmia. Mallin mukaan tiedot ja taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa toisiinsa. (Cantell & Koskinen, 2004, s. 65–67)

3 Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (Sykse) on ympäristökasvatuksen asiantuntijajärjestö. Syksen tavoitteena on edistää kestävää elämäntapaa ympäristökasvatuksen keinoin. Sykse pyrkii siihen, että Suomessa yhä useammalla kasvattajalla on halua ja edellytyksiä välittää lapsille ja nuorille kestävän kehityksen mukaisia tietoja, taitoja ja asenteita. Syksen toiminnassa painopistealueita ovat aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen ympäristökasvatuksen aseman vahvistamiseksi, ympäristökasvatusyhteistyön edistäminen, ympäristökasvatukseen liittyvän tiedon solmukohtana toimiminen ja ympäristökasvatustyötä tekevien toiminnan tukeminen Vihreä lippu -ohjelman avulla. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. c)

Sykse järjestää vuosittain valtakunnalliset Ympäristökasvatuspäivät, jotka kokoavat yhteen asiantuntijoita ja aloittelijoita ympäristökasvatuksen alalta, kuten esimerkiksi opiskelijoita, opettajia, päivähoitohenkilöstöä ja nuorisotyöntekijöitä. Ympäristökasvatuspäivillä on luentoja, työpajoja ja messuja. Päiviä järjestetään vaihtelevasti ympäri Suomea, myös niiden teemat vaihtelevat. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. g)

Ympäristökasvatus-lehti on jäsenetu Syksen jäsenille. Ensimmäinen lehti ilmestyi 1994 nimellä Ympäristökasvatus – Elämäntapa kestäväksi. Ympäristökasvatus-lehti käsittelee ajankohtaisia teemoja, tarjoaa kasvattajille uusia näkökulmia ja välineitä kasvatustyöhön. Lehti tarjoaa ideoita ja tukea työn suunnitteluun ja toteutukseen sekä toimii myös kasvattajien keskustelufoorumina, jossa he voivat jakaa muun muassa kokemuksiaan. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. f)

4 Foundation for Environmental Education (FEE)

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura on FEE:n jäsenjärjestö (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, 2011a). FEE on tuottoa tavoittelematon kansalaisjärjestö, joka edistää kestävästä kehitystä ympäristökasvatuksen avulla. FEE:llä on yhteensä viisi ohjelmaa, joiden kautta se vaikuttaa: Eco-Schools, Blue Flag (ympäristöohjelma satamille ja rannoille), Young reporters for the Environment (kansainvälinen verkosto journalismista ja ympäristöasioista kiinnostuneille nuorille), Learning about Forests (metsäkasvatuksen ohjelma) ja Green Key (ympäristömerkintä hotelleille ja retkeilymajoitukselle). (Foundation for Environmental Education International, n.d.)

5 Vihreä lippu -ohjelma

Vihreä lippu -ohjelma on ympäristöohjelma kouluille, päiväkodeille ja vapaa-ajantoimijoille (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. d). Eco-Schools -ohjelma perustuu ISO 14001:2004 -ohjelmaan (Foundation for Environmental Education, n.d.). Vihreä lippu -ohjelma on osa kansainvälistä Eco-Schools -ohjelmaa, joka toimii noin 50 maassa käsittäen monet Euroopan maat ja on laajenemassa Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkaan. Mukana toiminnassa on yli 35 000 koulua ja yhteensä kymmenen miljoonaa lasta ja nuorta. Kansainvälisestä ohjelmasta vastaa Foundation for Environmental Education -järjestö, FEE. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, 2011a)

Eco-Schools -ohjelman toiminta alkoi Kööpenhaminassa 1990-luvun alussa järjestetyn vedensäästökampanjan jälkeen. Kampanjaan osallistuttiin aktiivisesti ja käytetyt menetelmät olivat uusia. FEE aloitti Eco-Schools -ohjelman toiminnan kyseisen kampanjan pohjalta. Ensimmäiset maat, jotka ovat olleet mukana toiminnassa alusta asti, ovat Tanska, Ranska, Hollanti, Espanja, Iso-Britannia ja Saksa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, 2011a)

Koska koulujärjestelmät ovat niin erilaisia eri Euroopan maissa, Eco-Schools -ohjelma ei lähtenyt tekemään yhteistä työmateriaalia tai yhtenäistä säännöstöä kaikille Eco-Schools -maille. FEE ja ensimmäiset mukana olleet maat sopivat kuitenkin yhteiset toimintatavat, joita kutsutaan nimellä ”seven steps”. Näihin kuuluvat muun muassa ympäristöraati, teemat, ympäristökartoitukset ja ulkopuolisen tekemä arviointi. Eco-Schools -ohjelman tarkoituksena on saada oppilaat ja henkilökunta osallistumaan demokraattisen

ympäristöraadin avulla ja toiminnan tulee olla Eco-Schoolseissa käytännöllistä ympäristöopetuksen lisäksi. Eco-Schools -toiminnassa on tärkeää, että kokemukset jaetaan avoimesti muille. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, 2011a) Onnistuneesta Eco-Schools- ja Vihreä lippu -projektista osallistuja saa Vihreän lipun käyttöoikeuden tunnustuksena ympäristötyöstä (Foundation for Environmental Education, n.d.).

Suomen Vihreä lippu -toiminta käynnistyi kokeiluprojektilla syksyllä vuonna 1998. Mukaan lähti neljä koulua ja kaksi päiväkotia Helsingistä EU:n URBAN -lähiöhaan alueelta. Kokemukset projektista olivat positiivisia ja kolmelle osallistujalle myönnettiin Vihreän lipun käyttöoikeus. Seuraavana vuonna 1999 Vihreä lippu -projekti laajeni valtakunnalliseksi, kun osallistujamäärä nousi seitsemäänkymmeneen ja tavoitti jo 14 000 lasta ja nuorta. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, 2011a) Natur och Miljö r.f. hoitaa ruotsinkielisten koulujen ja päiväkotien Vihreä lippu -ohjelmaa (Grön Flagga -programmet) (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. d).

5.1 Vihreä lippu -ohjelman vaiheet

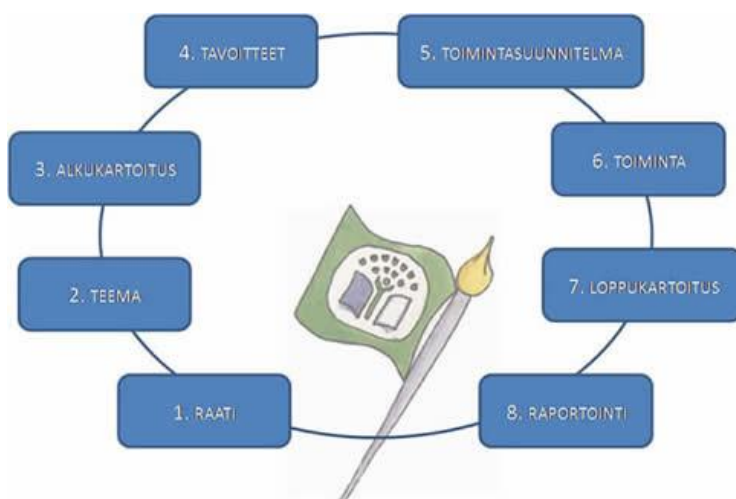
Vihreä lippu -ohjelma kulkee aina saman kaavan mukaisesti. Jokaisessa projektissa järjestys on sama ja Vihreän lipun saamisen jälkeen siirrytään takaisin alkuun. Vihreä lippu -toiminnan voi aloittaa heti ilmoittautumisen jälkeen. Luonnollinen projektin aloitusajankohta päiväkodeille ja kouluille on kevät- tai syyslukukauden alku. Ensimmäisenä perustetaan ympäristöraati, jonka tulee koostua lapsista, nuorista, opettajista ja muusta henkilökunnasta. Lisäksi mukana voi olla lasten ja nuorten vanhempia. Raadin tehtävänä on suunnitella, ohjata ja arvioida Vihreä lippu -toimintaa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. e)

Teeman valinta on raadin ensimmäinen tehtävä. Teeman ympärille rakennetaan projekti, jotta tulos olisi eheä ja projektista syntyisi tuloksia. Ensimmäiseksi teemaksi tulee valita joku perusteemoista: jätteiden vähentäminen, vesi tai energia. Alkukartoitus tehdään teeman valinnan jälkeen. Kartoituksen avulla on tarkoitus saada käsitys lähtötilanteesta, joka tapahtuu koko yksikön tai sen eri toimintojen ympäristökuormitusta mittaamalla tai arvioimalla määrällisesti sekä kartoittamalla teemaan liittyvää tieto- ja osaamistasoa, asenteita sekä arkikäytäntöjä. Alkukartoitusta hyödynnetään projektin lopussa toistamalla

kartoitus ja arvioimalla saavutettuja tuloksia. Alkukartoituksen tulosten perusteella henkilökunnan tiimi asettaa tavoitteet projektille. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. e)

Toiminta suunnitellaan asetettujen tavoitteiden mukaisiksi. Alkukartoituksen tulokset, projektin tavoitteet, sen suunniteltu kesto ja toiminta kirjataan toimintasuunnitelmaan. Toimintasuunnitelma tehdään sitä varten olevalle lomakkeelle ja palautetaan Suomen Ympäristökasvatuksen Seuraan lukukauden alussa. Toiminnan tulee jatkua säännöllisenä koko projektin ajan. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. e)

Kun projekti loppuu, tehdään loppukartoitus käyttäen samaa menetelmää kuin alkukartoituksessa. Tuloksien vertailun lisäksi arvioidaan projektia kokonaisuutena; missä onnistuttiin, mitä tehdään ensi kerralla erilailla jne. Raportointi on projektin viimeinen vaihe. Vihreä lippu -toimikunta arvioi raportit ja tekee päätöksen lippujen myöntämisestä touko- tai joulukuun aikana. Tämän jälkeen projekti alkaa alusta. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. e)

Kuva 1. Vihreä lippu -ohjelman vaiheet, joiden mukaan projekti etenee.

5.2 *Vihreä lippu -kriteerit*

Seuraavaksi käydään läpi Vihreä lippu -kriteerit, joiden perusteella Vihreä lippu -projekti arvioidaan. (Manninen, n.d., s. A7)

Ensimmäinen kriteeri on, että jokaisessa Vihreä lippu -projektissa tulee olla teema. Ensimmäisen projektin teema tulee olla joku kansainvälisistä perusteemoista: vesi, energia tai jätteiden vähentäminen. Muut teemat ovat lähiympäristö, kestävä kulutus ja yhteinen maapallo. Kahtena peräkkäisenä vuonna ei voi valita samaa teemaa. (Manninen, n.d., s. A11)

Toinen kriteeri on, että Vihreä lippu -projektiin täytyy nimetä ympäristöraati sekä henkilökunnan tiimi. Raadin tehtävänä on vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta antamalla heille vaikutusvaltaa ja toimintamahdollisuuksia. Päivähoidossa raadissa tulee olla kasvatushenkilöstöä sekä lapsia niin, että lapsia on enemmistö. Oppilaitoksen raadissa tulee olla opettajia ja oppilaita niin, että ainakin 2/3 on oppilaita mahdollisimman tasaisesti kaikista ikäryhmistä. Mahdollisuuksien mukaan raadissa olisi hyvä olla myös muuta henkilökuntaa esim. keittiö- tai siivoushenkilökuntaa Erityisesti päiväkodeissa olisi hyvä, että raadissa olisi mukana lasten vanhempia. Raati kokoontuu vähintään kerran kuussa. Henkilökunnan tiimi huolehtii Vihreä lippu -projektin etenemisestä, Vihreä lippu -kriteereiden täyttymisestä, hoitaa henkilökunnan keskinäisen tiedottamisen, huolehtii opetus- tai varhaiskasvatussuunnitelman kestävä kehityksen tavoitteiden näkymisestä Vihreä lippu -projektissa, asettaa Vihreä lippu -toiminnan ympäristökasvatukselliset tavoitteet, tukee ympäristöraatia sekä kantaa vastuun projektista ja Vihreä lippu -kriteereiden toteuttamisesta. Ainakin osan henkilökunnan tiimin jäsenistä tulee olla mukana myös ympäristöraadissa. (Manninen, n.d., s. A12)

Kolmas kriteeri on teemaan liittyen tehtävä ympäristökartoitus projektin alussa ja lopussa. Ympäristökartoituksessa tarkoituksena on arvioida ympäristökuormitusta ja opetus- ja kasvatustavoitteiden saavuttamista. Alkukartoituksen tulokset kirjataan toimintasuunnitelmaan ja loppukartoituksen loppuraporttiin, jossa tuloksia lisäksi verrataan toisiinsa. Ympäristökartoituksen tuloksissa tulee olla numeraalista tietoa ympäristökuormituksesta. (Manninen, n.d., s. A17)

Ympäristökuormituksen vähentäminen on jokaisen Vihreä lippu -projektin päämäärä ja neljäs Vihreä lippu -kriteeri. Jotta ympäristökuormituksen vähentäminen onnistuisi, sovitaan toimintatavat, joita kaikki sitoutuvat noudattamaan. Nämä tavat kirjataan Vihreä lippu -tavoiksi ja ne laitetaan kaikkien näkyville. Käsiteltyjen teemojen käyttöönotettuja tapoja noudatetaan myös projektin jälkeen. Ympäristökuormitusta pyritään vähentämään myös ylläpitotoimintojen, hankintojen yms. kautta. (Manninen, n.d., s. A18)

Viides kriteeri on ympäristökasvatuksen toteuttaminen. Vihreä lippu -projektin aikana on tarkoitus kehittää ja monipuolistaa ympäristökasvatustoimintaa. Projektin aikana korostetaan toiminnallisuutta ja kokemuksellisuutta ympäristökasvatuksessa. Opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteita noudatetaan Vihreä lippu -ohjelmassa painottaen ympäristökasvatuksellisia tavoitteita. Oppilaitoksissa projektien teemoja tulee käsitellä eri oppiaineissa ja päiväkodeissa ne tulee sisällyttää kaikkeen kasvatustoimintaan. Oppilaille ja lapsille täytyy antaa vaikuttamisen mahdollisuus koko projektin ajan. (Manninen, n.d., s. A20)

Kuudes kriteeri on yhteistyö, joka olisi hyvä liittää osaksi Vihreä lippu -projektia. Projektin aikana kartoitetaan, mitä yhteistyötahoja käynnissä olevaan teemaan voisi ottaa mukaan. Mahdollisiin yhteistyökumppaneihin pidetään projektin aikana yhteyttä ja yhteistyötä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. (Manninen, n.d., s. A23)

Seitsemänten kriteeriin kuuluu projektin kesto ja jatkuvuus. Vihreä lippu -toiminnan tulee olla jatkuvaa ja säännöllistä koko projektin keston ajan. Ilmoittautuminen Vihreä lippu -ohjelmaan tehdään ensimmäisen projektin alussa Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralle, jonka jälkeen ilmoittautuminen on voimassa, kunnes osallistuja ilmoittaa lopettavansa. Vihreä lippu -projekti kestää yhdestä lukuvuodesta 1,5 vuoteen. Vihreän lipun käyttöoikeus on voimassa kaksi vuotta. Vihreä lippu -toiminnan tulee jatkuvasti kehittyä, joten ennen Vihreän lipun käyttöoikeuden saamista osallistujan täytyy suunnitella, miten se aikoo kehittää toimintaa seuraavan projektin aikana. Vihreä lippu -toimikunnalta on odotettava hyväksyntää edelliseen projektiin ennen uuden projektin aloittamista. (Manninen, n.d., s. A24)

Osallistujien määrää on määritelty kahdeksannessa kriteerissä. Vihreä lippu -projektin tulee olla koko oppilaitoksen tai päiväkodin yhteinen hanke. Päiväkodeissa vähintään 80 % lapsista on osallistuttava toimintaan arkipäivän toimijoina tai tapahtumien osanottajina. Oppilaitoksissa edellytyksenä on, että 10 % oppilaista on mukana raadin tai kerhon toiminnassa tms. tehtävissä. Lisäksi oppilaitoksissa 70 % oppilaista on oltava mukana osallistumassa toimintaan arkipäivän toimijoina ja tapahtumien osanottajina. Koko henkilökunnan tulee olla tietoinen Vihreä lippu -toiminnasta ja tavoitteista. Suurimman osan henkilökunnasta tulee olla sitoutuneita projektiin. (Manninen, n.d., s. A25)

Vihreä lippu -projektia varten tulee tehdä toimintasuunnitelma yhdeksännen kriteerin mukaan. Toimintasuunnitelma tehdään Internetistä löytyvälle lomakkeelle ja lähetetään Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralle. Kolmen viikon kuluessa saa kirjallista palautetta suunnitelmasta, jonka pohjalta voi tarvittaessa täydentää toimintaa, jotta se täyttäisi kriteerit. (Manninen, n.d., s. A26–27)

Viimeinen kymmenes kriteeri on raportointi Vihreä lippu -projektissa, mikä tehdään Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralle. Raportin perusteella Vihreä lippu -projekti arvioidaan ja Vihreä lippu -kriteerit täyttävälle projektille myönnetään Vihreän lipun käyttöoikeus. Raportissa tulee käydä ilmi selkeästi, miten kriteerit ovat toteutuneet projektissa. Raportin tulee sisältää dokumentoitua materiaalia koko toimintakaudelta. Lasten tai nuorten on osallistuttava Vihreä lippu -projektin arvoitiin ja raportointiin, minkä tulee näkyä raportissa. (Manninen, n.d., s. A10)

5.3 Kestävä Vihreä lippu -taso

Vihreä lippu -osallistuja voi hakea siirtymistä Kestävälle Vihreä lippu -tasolle, kun se on saanut Vihreän lipun käyttöoikeuden kolme kertaa (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. a). Näistä vähintään kahden projektin teemana on oltava jokin perusteemoista (Manninen, n.d., s. A30). Kestävä Vihreä lippu -tasolla toimintaa voi jatkaa joustavammin, vaikka periaate pysyykin samana. Teeman valinta on vapaampaa, koska osallistuja voi keksiä oman teeman tai kerrata ja syventää jo käsiteltyjä teemoja. Kestävä Vihreä lippu -tason päiväkodit, oppilaitokset ja vapaa-ajan toimijat ovat ottaneet ympäristökasvatuksen

ja ympäristön huomioimisen mukaan arjen käytäntöihin ja valintoihin pysyväksi osaksi toimintaansa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. a)

5.4 Vihreä lippu -kansio

5.4.1 Vihreä lippu -kansion rakenne

Vihreä lippu -kansio koostuu kahdeksasta osasta. Ensimmäisessä osassa esitellään Vihreä lippu -ohjelmaa ja toisessa osassa ympäristökasvatusta. Ensimmäiset osat ovat tärkeitä toimintaan mukaan tulleille. Kahdessa ensimmäisessä osassa esitellään ohjelman periaatteet, kriteerit ja annetaan käytännön vinkkejä esimerkiksi suunnitteluun, raportointiin ja raatitoimintaan. Muissa kansion viidessä osassa esitellään Vihreä lippu -teemoja: vesi, energia, jätteiden vähentäminen, lähiympäristö, kestävä kulutus ja yhteinen maapallo. Kyseessä oleva teema esitellään ja lisäksi annetaan toimintavinkkejä eri teemojen käsittelyyn sekä esimerkkejä, miten jossain koulussa tai päiväkodissa teemaa on käsitelty. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry, 2010)

Vihreä lippu -osallistujat ovat saaneet aikaisemmin Vihreä lippu -kansion tulostetun version liittyessään Vihreä lippu -ohjelmaan. Nykyään Vihreä lippu -osallistujat saavat Internet -tunnukset, joilla he pääsevät lukemaan kansiota Internetistä ja lataaman sen pdf-tiedostona koneelle. Vihreä lippu -kansion sisällysluettelo on tämän työn liitteenä liite 1.

5.4.2 Teemat

Vihreä lippu -ohjelmassa on viisi teemaa, joista projektiin valitaan yksi. Vihreä lippu -projektissa tulee olla teema, jotta toiminnasta tulee riittävän selvärajaista ja tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen helpottuvat (Manninen, n.d., s. A11). Seuraavissa kappaleissa käydään läpi, mitä eri teemoihin liittyy ja miksi ne ovat ajankohtaisia aiheita.

5.4.2.1 Vesi

Ihmisasutus on aina asettautunut veden ääreen. Myöhemmin ihminen on oppinut ottamaan käyttöön myös pohjaveden, mikä mahdollistaa sen, ettei ole pakko asua veden läheisyydessä. Vesi on runsas uusiutuva luonnonvara maapallolla. Suolatonta vettä on kuitenkin pieni osa kaikesta vedestä maapallolla vain 3 prosenttia ja kolme neljänneistä siitä

on sitoutuneena mannerjäätiköihin. Ihmisen käytettävissä ovat pohjavedet, maaperän kosteus sekä järvien ja jokien vedet, jotka ovat yhteensä 0,7 prosenttia kaikesta maapallon vedestä. Makean veden pieni osuus koko maapallon veden määrästä ei kuitenkaan ole ainoa syy vesipulaan. (Käyhkö, 2006, s. 91–99)

Vesimassa on jakautunut maapallolle epätasaisesti. Suomessa tilanne on hyvä, me emme käytä kuin noin kahden prosentin osuutta veden kokonaisvaroista. Suomessakin on jouduttu ratkaisemaan asutuskeskusten vedensaanti hieman erilaisin keinoin, esimerkiksi pääkaunkiseudulla Päijänne-tunnelin avulla. Veden hydrologinen kierto tuo joillekin alueille vähemmän sadetta kuin alueen ihmiset käyttävät. Pohjavesivarat uusiutuvat hitaasti. Vettä kuluu kotitalouksien lisäksi myös maataloudessa kasteluun sekä teollisuudessa. (Käyhkö, 2006, s. 91–99)

Suomen vesistöjen vedenlaatututkimuksessa vuosilta 2000–2003 vedet on luokiteltu niiden käyttökelpoisuuden mukaan. Kyseinen tutkimus käsittää järvien, jokien ja merialueen vedenlaadun. Tutkimus tuo esille vesien keskimääräisen vedenlaadun sekä soveltuvuuden vedenhankintaan, kalavesiksi ja virkistyskäyttöön. Veden laatu on Suomenlahdella ja suurella osalla Saaristomeren sisäsaaristoa luokiteltu tyydyttäväksi. Lisäksi suurten yhdyskuntien ja teollisuuspaikkakuntien edustalla on välttävän laatuja alueita rannikkovesissä. Lisäksi vuonna 2005 raportoidun tutkimuksen mukaan suuri osa Suomen rannikkovesistä on alustavasti tunnistettu huomattavien ihmistoiminnan vaikutuksen alaisiksi. (Ympäristöministeriö, 2006, s. 19–20) Vesistömme eivät siis voi hyvin ja niiden vuoksi on tehtävä toimenpiteitä.

5.4.2.2 Energia

Teollisuusmaiden osuus energiankulutuksesta on noin 80 prosenttia ja kehitysmaiden osuus noin 20 prosenttia. Koska maailman väestö asuu teollisuus- ja kehitysmaissa suunnilleen päinvastaisessa suhteessa, henkeä kohti laskettu energiankulutus vaihtelee suuresti maailman eri osien välillä. Kehitysmaiden taloudellisen kehityksen ja teollistumisen takia kehitysmaiden energiankulutuksen ennustetaan kasvavan suhteessa muuhun maailmaan. Monissa kehitysmaissa kaupallisten energialähteiden käyttö on vielä vähäistä. Tällaisissa maissa energianlähteenä on polttopuu tai esimerkiksi puuhiili.

Polttopuun keräämisestä on aiheutunut eroosion kasvua joillain alueilla. Teollisuudessa sähköä käytetään jatkuvasti uusiin käyttötarkoituksiin, lisäksi sähkölaitteiden määrä lisääntyy koko ajan kotitalouksissa. Nämä johtavat sähkön osuuden nousuun energian kulutuksessa. Energian tuottamisessa tulisi käyttää mahdollisimman paljon uusiutuvia energiamuotoja haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi. (Vehmas, 2005, s. 138–145)

Ilmastonmuutos on aihe, joka on esillä mediassa usein. Eräs maailmanlaajuinen tutkimus osoittaa, että enemmistö maapallon asukkaista on sitä mieltä, että on korkea aika alkaa tekemään jotain ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Ihmisillä on monesti kuitenkin väärää tietoa liittyen ilmastonmuutokseen. Ilmastonmuutos on monimutkainen maailmanlaajuinen ongelma kestävän kehityksen ja globaalin vastuun alalla. Koulutuksella on tärkeä rooli kestävän elämäntavan levittämisessä. (Palmberg, 2008, s. 61)

Auringonsäteily imeytyy osittain ilman sisältämiin kaasuihin ja pilviin, lisäksi osa siroaa ilman hiukkasista ja osa heijastuu pilvistä, hiukkasista sekä maanpinnasta. Maa säteilee auringosta saamansa vastaavan energiamäärän takaisin avaruuteen, sillä maan keskilämpötila pysyy lähes samana vuodesta toiseen. Maa ja ilmakehä lähettävät pääasiassa pitkäaaltoista säteilyä. Tätä lämpösäteilyä imevät tehokkaasti vesihöyry ja hiilidioksidi. (Kuusisto, 2005, s. 259) Tätä kasvihuonekaasujen ansiosta tapahtuvaa alailmakehän lämpenemistä kutsutaan kasvihuoneilmiöksi (Rönkä, 2010, s. 5).

Kaikki lämpimimmät vuodet pitkiin aikoihin ajoittuvat viime vuosiin. Lämpötilan nousu, merten pinnan nousu ja sääolojen ääri-ilmiöt ja samalla tapahtuva kasvihuoneilmiön voimistuminen on nähtävissä ja rinnastettavissa muun muassa kasvihuonekaasujen lisääntymiseen ilmakehässä. On todennäköistä, että viimeisen 50 vuoden aikana ihmiskunnan toimet ovat aiheuttaneet lämpötilan nousua kaikilla muilla mantereilla paitsi Etelämantereella. Päästöt ovat todennäköisesti vaikuttaneet ilmavirtauksiin ja tämän takia ei-trooppisten säähäiriöiden reitit ovat muuttuneet ja lämpötila on maantieteellisesti jakautunut molemmilla pallonpuoliskoilla. Erilaiset laskentamallit vahvistavat, että ilmastonmuutos aiheutuu ihmiskunnan toimista. Ihmiskunnan toimet ovat lisänneet huomattavasti seuraavien kasvihuonekaasujen määrää: hiilidioksidi, metaani ja

typpioksiduuli. Jäätikkökairauksilla on pystytty toteamaan, että tämän hetkiset pitoisuudet ovat paljon suurempia kuin ennen teollistumista eli ennen vuotta 1750. Lisäksi maapallon keskimääräinen ilman ja meriveden lämpötila on noussut, kun taas jää- ja lumipeite on sulanut ja sen seurauksena valtamerien pinta on noussut. Lämpömittareilla tehtyjä havaintoja on vuodesta 1850 lähtien. Muutoksia on havaittu myös sääoloissa, kuten tuulioloissa ja erilaisten ääri-ilmiöiden esiintymisenä, esimerkiksi pitempinä ja laajempina kuivuuskausina ja toisaalta rankkoina sateina. (Hallitusten välinen ilmastopaneeli, 2007, s. 2–16)

5.4.2.3 Jätteiden vähentäminen

Jätelain (1993/1072) mukaan jätteellä tarkoitetaan ”ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä” (3 § mom. 1). Vuonna 2007 Suomessa tuotti jätettä rakentaminen (25,5 %), mineraalien kaivuu (23,6 %), teollisuus (18,7 %), palvelut ja kotitaloudet (3 %), maa- ja metsätalous ja kalastus (1,8 %) sekä energiatuotanto (1,6 %). Jätettä syntyi yhteensä 74 miljoonaa tonnia. Määrä oli seitsemän prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna 2006. Mineraalisten maamassojen ja metalli- ja puujätteiden hyötykäyttö on ollut suurta, mutta palveluiden ja kotitalouksien jäte on mennyt suurimmaksi osaksi kaatopaikalle. (Suomen virallinen tilasto, 2009) Vaikka kotitalouksien jätteiden määrä onkin pieni osuus koko Suomen jätemäärästä, vaikuttavat ihmisten valinnat jätteiden määrään. Tuotteiden elinkaaren aikana jätettä syntyy muutenkin kuin vain tavaran loppusijoittamisessa: valmistusprosessissa ja siihen tarvittavan energian tuotannossa sekä kuljetuksissa. (Suomen ympäristökeskus, 2011) EU:n tavoitteita jätestrategiassa on jätteen synnyn ehkäisy, kierrätyksen ja hyötykäytön edistäminen ja kielteisten ympäristövaikutusten ehkäisy (Blauberg, 2007).

YTV:n tekemässä tutkimuksessa on kartoitettu oppilaitosten ja päiväkotien tuottamien jätteiden määrää. Tutkimuksessa oli mukana 134 oppilaitosta ja 60 päiväkotia. Pääkaunkiseudun oppilaitoksissa syntyi vuonna 2007 sekajätettä 56 %, biojätettä 26 %, keräyspaperia 9 %, pahvia 6 % ja puutarhajätettä 3 %. Pääkaunkiseudun päiväkodeissa syntyi vuonna 2007 sekajätettä 49 %, biojätettä 37 %, keräyspaperia 6 %, pahvia 3 %, energiajätettä 3 %, keräyskartonkia 1 % ja puutarhajätettä 1 %. Tutkimuksen mukaan

jätteiden määrä on pysynyt vuosien mittaan samana, mutta kierrätys on lisääntynyt. Biojätteeseen joutuvan ruoan määrä on yksi haasteista, joka tutkimuksessa todettiin. (YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, 2008, s. 7–20)

5.4.2.4 Lähiympäristö

Lähiympäristö on tärkeimpiä tutkimuskohteita ympäristösuhteen vahvistamiseksi. Kun tiedostamme oman elinalueemme, osaamme tulkita sitä ja olemme osa sitä, voimme siirtyä kauemmaksi. Pohja globaaliin ajatteluun on oman lähiympäristön merkityksen ymmärtäminen. Myös rakennettu ympäristö on tärkeä osa lähiympäristöä. (Nordström, 2004, s. 131) Nimittäin noin 80 % suomalaisista asuu elinympäristössään, joka on luokiteltu kaupunkimaiseksi. Kaupunkiympäristö on osa kulttuuriympäristöämme. Käsitteeseen kulttuuri sisältyy rakennettu ympäristö, arkkitehtuuri, maisemakuva ja arkiympäristömme visuaaliset ja tilarakenteelliset piirteet. (Allas, 2001, s. 106–107) On havainnointia kaikkia lähiympäristönsä eri osia ja mietittävä vuorovaikutussuhteita sitä ymmärtääkseen. Oman lähialueensa voi luokitella miellyttäviin ja epämiellyttäviin paikkoihin käyttämällä kaikkia aisteja. Tällä tavalla saa avattua lähiympäristöään itselleen. Oma lähiympäristö on ihmiselle niin tuttu, ettei sen ominaisuuksia näe. Tutun matkan tarkka havainnointi avaa uusia näkökulmia. Havainnoinnin myötä oma lähialue tulee tutuksi ja kiinnostus sen suojelemisesta kasvaa. Havainnoinnissa kannattaa ottaa huomioon myös muiden näkökulmia. Kannattaa miettiä, miksi joku paikka on jollekin muulle tärkeä. (Nordström, 2004, s. 131)

Nykymaailmassa kykymme aistia ovat heikentyneet, koska ympärillä on niin paljon melua ja ärsykeitä. Kun ympäristönsä tuntee kaikin aistein, voi konkreettisesti tuntea olevansa osa ympäristöään. Herkkyysharjoitukset auttavat palauttamaan kyvyn aistia ympäröivää maailmaa. Mielikuvaharjoitukset ovat tyypillinen keino ympäristökasvatuksessa. Asioiden koskeminen, maistaminen ja haistaminen silmät peitettynä ja paljain jaloin käveleminen herkistää ihmisen aistit. Tunne jää vahvasti mieleen, kun aistit ovat herkistyneet. Lapsuuden tuoksuista voi nousta muistoja vielä aikuisenakin. (Nordström, 2004, s. 116–118)

Lähiympäristöteeman tärkeä osa ovat erilaiset tutkimukset. Tutkivassa ja kokeellisessa työskentelyssä edellytetään ongelmien asettamista ja tutkimuskysymysten muodostamista. Keskeistä on sekä opettajan että oppijan itse asettamat kysymykset. Luonnontieteellisiin johtopäätöksiin pyritään tekemällä havaintoja, dokumentoimalla ja päättelemällä. Tutkivassa oppimisessa tärkeää on oppijan oma ajattelu, jossa on keskeistä, että oppija ymmärtää toiminnan ja käsitteet. Tutkivassa oppimisessa asetetaan ongelma ja yritetään ratkaista se. (Jeronen & Laitakari & Yli-Panula, 2008, s. 141–142)

Lähiympäristö -teemaan kuuluu muun muassa seuraavia aiheita: tutkimusmatkat, oma kasvitarha, jokamiehenoikeudet, koulumatkojen sujuminen, välimatkojen liikkumistavat, roskaaminen, piha-alueen kartoitus, valokuvaaminen ja asioihin vaikuttaminen. Näiden keinojen avulla oma lähiympäristö tulee tutuksi. (Bergholm, 2010, s. F1–F20)

5.4.2.5 Kestävä kulutus

1950-luvulla alkoi nousta huoli luonnonvarojen riittävydestä. Huoli on noussut myös fyysisestä ympäristöstä, joka voi kärsiä luonnonvarojen suuresta käytöstä. Monet ympäristöongelmat johtuvat luonnonvarojen käyttöön liittyvistä seurauksista. Esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden päästöt saastuttavat ilmakehää ja voimistavat kasvihuoneilmiötä. Teoksessa Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat luonnonvarat on jaettu seuraavaan kolmeen ryhmään. Elämän kannalta välttämättömät luonnonvarat, joita ovat: ruoka, vesi ja hengitettävä ilma. Raaka-aineet ja energiavarat -ryhmään kuuluvat esimerkiksi öljy ja kivihiili. Ympäristön tarjoamia palveluja taas ovat mm. kauniit maisemat ja meri, jossa voi uida. Luonnonvarat jaetaan yleensä myös uusiutuviin (esim. puu raaka-aineena, vesi) ja uusiutumattomiin (esim. öljy ja muut fossiiliset polttoaineet). (Käyhkö, 2005, s. 72–75)

Raaka-aineiden kierrättäminen on yleistynyt, mutta suuri osa kierrätettävistä raaka-aineista päätyy yhä kaatopaikalle. Kierrättämistä parempi vaihtoehto on aina uudelleenkäyttö, koska kierrätyksessä osa materiaalista menee hukkaan. (Käyhkö, 2005, s. 72–75)

Ekotehokkuutta voi laskea muun muassa MIPS:in ja ekologisen selkärepun avulla. MIPS (Material Input per Service Unit) tarkoittaa materiaalianonsta tietyn hyödykkeen tuottamiseksi. Siinä otetaan täten huomioon tuotteen tuoma hyöty. Ekologinen selkäreppu kertoo kiloina materiaalmäärän, joka menee tuotteen tuotantoon, käyttöön, kuljetukseen ja

jätehuoltoon koko sen elinkaaren aikana. Kaikilla tuotteilla on ekologinen selkäreppu. (Suomen luonnonsuojeluliitto, 2008)

Ympäristömerkit ovat apukeino opastaa kuluttajia kulutus- ja ostopäätöksissä ympäristöä säästävämpään suuntaan. Ympäristömerkinnän tavoitteena on ohjata tuotteiden valmistusta ja kulutusta ympäristöystävällisempään suuntaan. Kuluttaja voi valita yrityksen ympäristömerkityn tuotteen toisen yrityksen tuotteen sijasta. Kilpailun takia ympäristömerkinnät ovat kannattavia yrityksille. Ympäristömerkkien saamiseksi on täytettävä tietyt vaatimukset. Tuotteiden ja palveluiden ympäristömerkkejä on Pohjoismaiden ympäristömerkki Joutsenmerkki, Euroopan ympäristömerkki Kukkamerkki, Energiamerkki, Luomu -valvottua tuotantoa merkki, Suomen luonnonsuojeluliiton Norppaenergia-merkki ja Reilun kaupan -merkki. (Suomen ympäristökeskus, 2011b)

5.4.2.6 Yhteinen maapallo

Yhteinen maapallo -teema käsittelee kestävää kehitystä kansainvälisestä näkökulmasta. Teemassa käsitellään maailmanlaajuisia ongelmia. (Aarnio-Linnanvuori, 2007, s. H1) Köyhyydestä kärsiviä kehitysmaita vaivaa monet terveydelliset ongelmat. Kehitysmaissa kuolee paljon ihmisiä juomaveden aiheuttamiin ripulitauteihin, tuhkarokkoon, hinkuyskään, polioon, tuberkuloosiin, jäykkäkouristukseen ja kurkkumätään. HI-virus on maailmanlaajuinen ongelma. Se on immuunikatosairaus, joka on levinnyt viime vuosikymmeninä ympäri maailmaa. Suurin ongelma HI-virus on kehitysmaissa esimerkiksi joissain Afrikan maissa Aids on yleisin kuolinsyy. Nämä taudit nostavat lapsikuolleisuutta. Köyhissä suuren lapsikuolleisuuden maissa tehdään paljon lapsia, koska osa kuolee ja perhe tarvitsee työvoimaa lapsista. Naisten koulutuksen on todettu auttavan elinolojen parantumiseen. (Vuorisalo, 2005, s. 15–25)

Walls ja Puhakka määrittelevät kirjassa Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat luonnonmonimuotoisuuden eli biodiversiteetin seuraavalla tavalla ”elollisen luonnon rikkautta, siis kasvien eläinten, mikro-organismien ja niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta”. Monimuotoisuutta voidaan tarkastella kolmella tasolla. Geneettinen diversiteetti tarkoittaa vaihtelua lajin sisällä yksilöiden perimän vaihteluna. Lajidiversiteetti tarkoittaa lajillista runsautta. Ekosysteemien diversiteetti tarkoittaa

vaihtelua laajemmassa maantieteellisessä mittakaavassa esimerkiksi elinympäristöjen vaihtelua. Biodiversiteetti vähenee maapallolla ihmisten toiminnan seurauksena. Sademetsien väheneminen asutuksen tieltä on yksi syy biodiversiteetin vähenemiseen. (Puhakka & Walls, 2005, s. 37–47)

5.5 *Eco-Schools -materiaali muissa maissa*

Muillakin Eco-Schools osallistujamailla on Internet -sivuillaan sisäänkirjautumismahdollisuus, jonka kautta pääsee käsiksi heidän Eco-Schools materiaaliin, esimerkiksi Tanskalla (Friluftsrådet, n.d.). Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralla on joidenkin maiden Vihreä lippu -materiaalia. Maat ovat voineet uudistaa materiaaleja, koska ne ovat yli kymmenen vuotta vanhoja, mutta niitä voi silti verrata ja tutkia, onko niissä jotain hyviä asioita poimittavaksi Suomen Vihreä lippu -materiaaliin. Ison-Britannian (Englanti, Skotlanti ja Wales) on Eco-Schools Handbook, joka on kuvitettu värikäs teos, jossa kerrotaan teemoista mm. vedestä, energiasta, ja jätteistä sekä Eco-Schools -ohjelmasta. Kyseisen käsikirjan sisältö on siis perusperiaatteeltaan sama kuin Suomen Vihreä lippu -kansion. Kyseisen oppaan hyvä puoli on lopussa oleva ”environmental review checklist” (tarkistuslista ympäristöarvointiin), joka auttaa alku- ja loppukartoitusten teossa. (C21, 2001, s. 1–3)

Walesin omassa Handbook -oppaassa on hyvin samanlainen rakenne ja sisältö kuin Suomen Vihreä lippu -kansiossa. Käsikirja sisältää tietoa Eco-Schoolsin toiminnasta ja teemoista. Tässäkin kansiossa on mukana kartoitukseen käytettävät listat. (Giles, n.d.) Saamani Irlannin Eco-Schools materiaalit ovat Handbook (käsikirja), Litter & Waste -opas ja Environmental Review -opas. Handbook sisältää perustietoa ohjelmasta ja sen kulusta (Green-Schools, 2000, s. 1). Litter & Waste -opas sisältää tietoa jätteistä ja roskista ja vinkkejä teemojen käsittelyyn (Green-Schools, n.d. b, s. 3). Environmental Review on tarkistuslista, jota voi käyttää alku- ja loppukartoituksissa (Green-Schools, n.d. a, s. 2–3). Irlannin materiaali on ohuita vihkosia, jossa on ideana sanoa asia lyhyesti ja ytimekkäästi.

Vertailtujen maiden materiaali oli sisällöltään hyvin samanlaista kuin Suomen. Suurin ero oli, että muilla mailla on kartoituksen avuksi tarkoitettuja listoja, joita Suomen Vihreä lippukin on tehnyt, ne eivät vain ole kansion yhteydessä. Vertailussa huomasin myös, että

Suomen Vihreä lippu -kansiossa tietoa on enemmän esimerkiksi teemoista verrattuna muihin maihin. Toisaalta Suomen Vihreä lippu -kansiossa on paljon käytännönvinkkejä, joita vertailussa olleilla mailla ei ollut. Huomion arvoista on myös, että muilla mailla on joitain teemoja, joita Suomen Vihreä lippu -ohjelmassa ei ole. Esimerkiksi Walesilla on teemoina myös transport (liikenne), ja healthy living (terveellinen elämä) (Giles n.d.). Esimerkiksi liikenteen sisällyttää myös Suomen Vihreä lippu -teemaan lähiympäristö.

6 Muu ympäristökasvatusmateriaali

Suomessa on tarjolla paljon ympäristökasvatusmateriaalia. Seuraavaksi käydään läpi, mitä kaikkea materiaalia löytyy ja minkälaista se on.

Keke koulussa Kestävän kehityksen opas Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen ja 4V-hankkeen tekemä kouluille tarkoitettu opas, jossa on pohja kestävän kehityksen ohjelman toteuttamiseen. Oppaan avulla koulu voi suunnitella omiin lähtökohtiinsa sopivan ohjelman. Samanlainen opas on myös päiväkodeille. Keke koulussa opas on rakenteeltaan samanlainen kuin Vihreä lippu -kansio: se sisältää tietoa kestävästä kehityksestä, keke-ohjelman kulusta, esimerkkejä, tietoja teemoista ja kartoituslomakkeita. Keke koulussa oppaan teematkin ovat samankaltaisia Vihreä lippu -ohjelman teemojen kanssa. Niitä ovat muun muassa energian säästäminen, veden säästäminen, jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys ja kestävä kulutus. Eri teemoja kuin Vihreässä lipussa ovat turvallisuus, yhteisöllisyys sekä kestävät ruokavalinnat kulttuuriperintö ja monikulttuurisuus. (Luomi, et al., 2010, s. 6–7)

WWF on yksi suurista ympäristövaikuttajista Suomessa. WWF:llä on myös paljon ympäristökasvatustoimintaa. Esimerkiksi WWF:n Naturewatch-ympäristökasvatusohjelma on suunnattu kouluille. Toiminnan tavoitteena on saada lapset kiinnostumaan omasta lähiympäristöstään ja lisätä heidän halua edistää ympäristön hyvinvointia. Toimintaan kuuluu ympäristönsä tutkimista ja retkiä. Materiaaliksi WWF antaa osallistujille tietoa aiheesta ja kysymyslomakkeen, jonka avulla aihetta alkaa miettiä itse ja aiheeseen pääsee tutustumaan lähemmin. (WWF Suomi, n.d.)

Lisäksi Internetistä löytyy paljon pienempiä esitteitä ja oppaita yksittäisistä aiheista, kuten Fiksu tuottaa vähemmän jätettä -opas ja Earth Charter -opas opettajille, jotka ovat kiinnostuneet ottamaan tunneilla esille aiheita rauhanomaisen maailman puolesta. Lisäksi on Internet-sivuja, joissa kerrrotaan tietyistä aihealueista, kuten ilmasto.fi -sivusto, jossa kerrotaan ilmastomuutoksesta. Nämä esimerkit on otettu Maailmankoulu sivustolta, mutta on myös muitakin järjestöjä, jotka ovat koonneet linkkejä ympäristökasvatusmateriaaleihin omilla Internet-sivuillaan, kuten Suomen luonnonsuojeluliitto, joka on kerännyt muun muassa tietoa ja pelejä esimerkiksi kestävästä tuotannosta ja kulutuksesta. (Maailmankoulu, n.d.)

7 Aineisto ja menetelmät

7.1 Kyselytutkimuksen laatiminen

Olin työharjoittelussa Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralla elokuussa 2011. Työharjoitteluni aikana tein kyselylomakkeen Vihreä lippu -osallistujille ohjaajieni Aino Alasentien ja Saara Pellikan avustuksella. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli saada selville, käyttävätkö Vihreä lippu -osallistujat Vihreä lippu -kansiota ja kertovatko he mielipiteistään ja/tai parannusehdotuksistaan kansion kehittämiseksi.

Ennen kyselytutkimuksen tekoa luin Vihreä lippu -kansion ja tutustuin Vihreä lippu -ohjelmaan. Kun Vihreä lippu -ohjelma oli minulle tuttu aloin ottaa selvää kyselytutkimuksen tekemisestä. Tutustuttuani aiheeseen tein ensimmäisen version, jonka kävimme läpi Aino Alasentien ja Saara Pellikan kanssa. Läpikäynnin jälkeen tein korjaukset, jotka olivat tulleet esiin. Korjausten teon jälkeen kävimme taas kyselylomakkeen läpi kunnes olimme tyytyväisiä kyselylomakkeeseen.

Kun kyselylomake oli valmis tein kyselylomakkeen Google Docs-ohjelmalla ja testasin, että se toimii. Kyselylomakkeen testitöitä Syksen toimistossa työskentelevät henkilöt, jotka antoivat myös palautetta kyselystä, minkä lisäksi kyselytutkimus lähetettiin muutamalle Vihreä lippu -osallistujalle kommentoitavaksi. Saadut kommentit huomioitiin, jonka jälkeen kysely lähetettiin kaikille Vihreä lippu -osallistujille. Kyselylomake

lähetettiin Vihreä lippu -osallistujille saatekirjeen kanssa elokuussa 2011. Annoimme kolme viikkoa aikaa vastaamiseen.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kysely lähetettiin kaikille Vihreä lippu -osallistujille sähköpostitse. Vihreä lippu -osallistujia oli kyselyntekohetkellä yhteensä 295 kappaletta, mutta samasta paikasta kyselyyn sai vastata useampikin henkilö. Vastauksia kyselyyn saatiin 56 henkilöltä. Vastausprosentti on täten noin 19 prosenttia Vihreä lippu -osallistujien määrästä. Vastausprosentti on suhteellisen alhainen, mutta tuloksia voi silti yleistää osallistujien edustamaan osallistujien mielipiteinä Vihreä lippu -kansiota.

7.3 Kyselylomake

Kyselylomake jaoteltiin osiin. Ensin kysyttiin vastaajan ja hänen edustamansa tahon taustoista. Toisessa osiossa kysyttiin, onko vastaaja lukenut Vihreä lippu -kansiota, jonka jälkeen vastaajat ohjautuivat vastaustensa perusteella eri suuntiin. Jos vastaaja oli lukenut kansiota, hän sai seuraavaksi kysymyksiä kansion käyttöön, kansion A-osaan ja teemaosiin liittyen. Jos vastaaja vastasi, ettei ole lukenut kansiota, hän sai kysymyksiä, joissa selvitettiin syitä tähän.

Ennen jokaista kysymysryhmää oli ohjeteksti, jossa kerrottiin, mitä kysymyksiin vastaaminen edellyttää. Esimerkiksi ennen kansion A-osaa käsitteleviä kysymyksiä oli teksti: ”Kansion A-osassa käydään läpi Vihreä lippu -ohjelman periaatteet, kriteerit ja annetaan käytännön ohjeita. Jos olet käyttänyt A-osaa, vastaa seuraaviin kysymyksiin.” Lopuksi vastaajilta kysyttiin osallistumisesta arvontaan, jossa arvottin kaikkien osallistujien kesken Vihreä lippu -T-paita tai Ympäristökasvatus-lehden vuosikerta voittajan toiveiden mukaan. Arvonnalla pyrittiin saamaan yhä useampi vastaamaan kyselyyn.

Kysely sisälsi sekä monivalinta- että avokysymyksiä. Ne kysymykset, jotka koettiin tärkeimmiksi, olivat pakollisia. Avokysymykset eivät olleet pakollisia kysymyksiä, koska vastaamisesta haluttiin tehdä vastaajalle mahdollisimman helppoa eli laajempi vastausten miettiminen oli vapaaehtoista. Kyselylomake on työn liitteenä (liite 2).

7.4 Kysymykset

1. Mitä tahoa edustat (päiväkodin, koulun tms. nimi)?
2. Onko edustamasi taho kestäväällä Vihreä lippu -tasolla?
3. Kuinka kauan edustamasi taho on ollut mukana Vihreä lippu -toiminnassa?
4. Mikä on sinun ammattisi?
5. Kuinka kauan sinä olet ollut mukana Vihreä lippu -toiminnassa?
6. Oletko tietoinen, että sinulla on käytössäsi Vihreä lippu -kansio?
7. Oletko käyttänyt Vihreä lippu -kansiota?
8. Kuinka usein käytät kansiota?
9. Missä muodossa olet lukenut kansiota?
10. Anna arviosi niiden Vihreä lippu -kansiomuotojen käytettävyydestä, joista sinulla on kokemusta.
11. Missä muodossa mieluiten lukisit Vihreä lippu -kansion sisältöä?
12. Koetko kansion tarpeelliseksi Vihreä lippu -ohjelman toteuttamisessa?
13. Halutessasi perustele vastauksesi edelliseen kysymykseen (kysymys 12).
14. Missä tilanteissa olet käyttänyt kansiota?
15. Käytätkö kansion lisäksi jotain muuta tiedonlähdettä Vihreä lippu -toiminnassa?
16. Mitä muuta tiedonlähdettä käytät Vihreä lippu -toiminnassa?
17. Saitko A-osasta tarvitsemasi tiedon?
18. Mitä koit kansiosta puuttuvan? Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Ei", vastaa kysymykseen.
19. Arvioi A-osaa:
 - a. sisällön sovellettavuutta
 - b. tiedon tarpeellisuutta
20. Onko sinulla risuja tai ruusuja A-osasta (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?
21. Arvioi teemaosioiden eri osa-alueiden tarpeellisuutta:
 - a. teemaan liittyvä ympäristökuormituksen vähentäminen arjessa
 - b. teeman käytännön sovellus Vihreä lippu -yksikössä
 - c. kartoitusohjeet
 - d. toimintavihjeet
22. Teemaosat ovat: liian suppeita / liian laajoja / tietoa on sopivasti.

23. Mitä teemaosista mielestäsi puuttuu tai mitä on liikaa?
24. Onko sinulla risuja tai ruusuja teemaosista (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?
25. Miksi et ole lukenut kansiota?
26. Käytätkö jotain muuta tiedonlähdettä Vihreä lippu -toiminnassa?
27. Mitä muuta tiedonlähdettä käytät Vihreä lippu -toiminnassa?
28. Missä muodossa mieluiten lukisit Vihreä lippu -kansion sisältöä?
29. Käytitkö kansiota vastatessasi kyselyyn?

7.5 Aineiston käsittely

Kolmen viikon vastausajan päätyttyä vastaukset kopioitiin Google Docs -ohjelmasta Microsoft Excel -ohjelmaan. Aineistoa alettiin käydä läpi ja ryhmitellä. Saadut vastaukset koodattiin numeroiksi, jotta niitä olisi helpompi käsitellä. Myös osa avokysymyksistä ryhmiteltiin ja koodattiin tarkempaa analysointia varten. Osaa avokysymyksistä ei koodattu vastausten pienen määrän tai vastausten laadun takia. Koodaamattomien avokysymysten vastaukset ovat työn liitteenä (liite 3). Vastausten koodausten jälkeen aineistosta ruvettiin tekemään diagrammeja ja käymään vastauksia läpi johtopäätösten tekoa varten.

8 Kyselyn tulokset

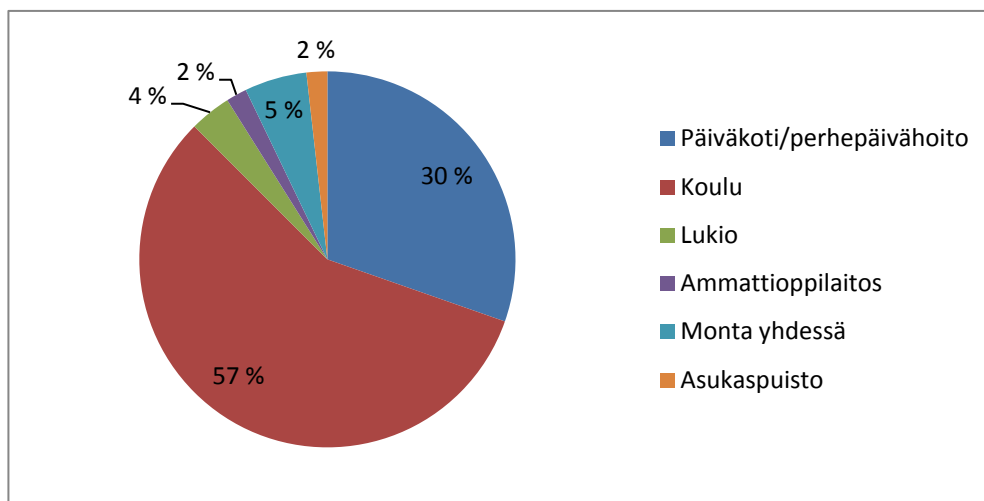
8.1 Taustatiedot

Taustatietoja käsittelevät kysymykset esitettiin kaikille kyselyyn osallistujille. Taustoja kysyttiin, jotta nähtäisiin taustan mahdolliset vaikutukset vastauksiin.

Kuvasta 2 näkyy, että suurin osa vastaajista (57 %, 32 henkilöä) edusti koulua ja toiseksi eniten päiväkotia tai perhepäivähoitoa 30 % (17 hlö). Lukiota edusti 4 % (2 hlö), ammattioppilaitosta edusti 2 % (1 hlö) ja samoin asukaspuistoa edusti 2 % (1 hlö). Lisäksi sellaista laitosta, jossa on monta oppilaitosta yhdessä esim. lukio ja yläkoulu, edusti 5 % (3 hlö).

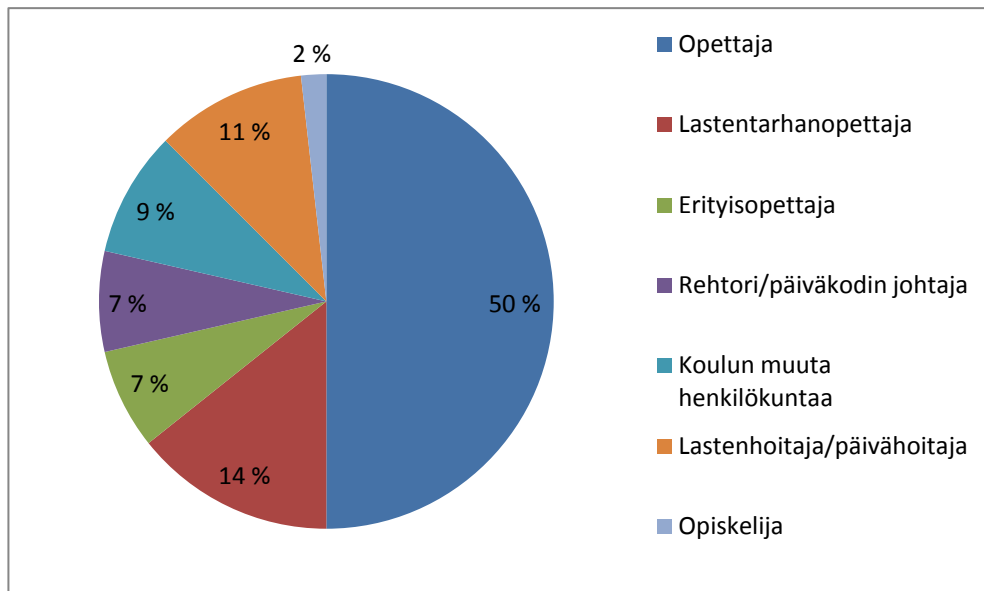
Kysymykseen 1 olisi haluttu tarkempi vastaus kuin suurimmalta osalta saatiin. Kysymykseen haluttiin vastaukseksi vastaajan edustaman tahon nimi, eikä vain, onko kyseessä esimerkiksi koulu tai päiväkotia. Tällöin oltaisiin voitu tehdä tarkempia

tutkimuksia vastausten jakautumisesta ympäri Suomea ja siitä, saatiinko useampi vastaus samasta paikasta. Kyselyn tulokset voidaan rinnastaa edustamaan hyvin kouluja ja päiväkoteja ja perhepäivähoitoa.

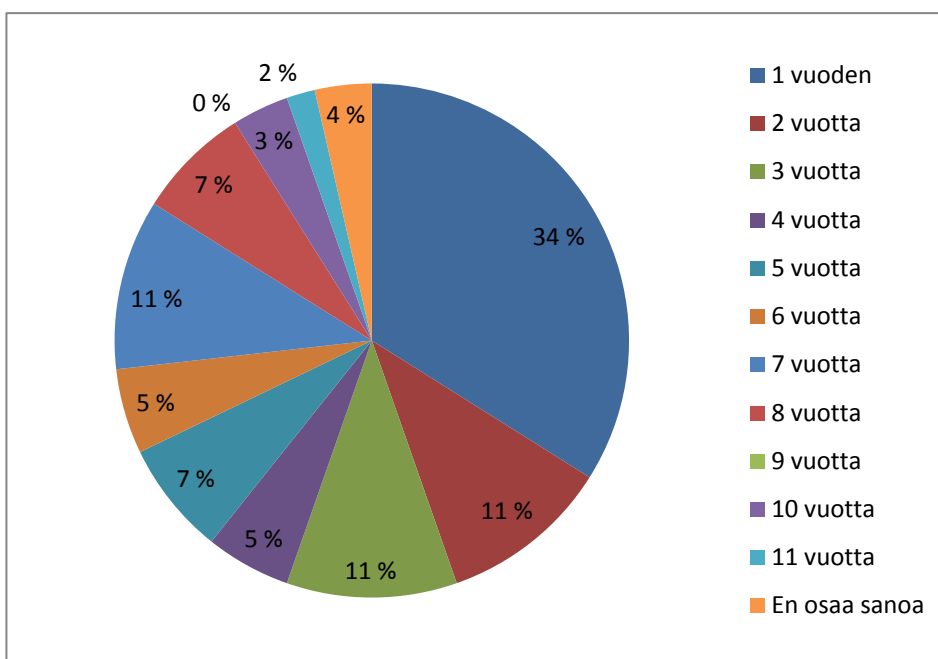
Kuva 2. Vastaaajien edustamat tahot prosentteina (%) (n=56).

Myös ammattia kysyttäessä kysymyksessä 4 tulee esille, että koulut ja päiväkodit ovat hyvin edustettuna; kuten kuva 3 osoittaa puolet vastanneista oli opettajia (28 hlö) ja 25 % lastentarhanopettajia, lastenhoitajia tai päivähoitajia. Opettaja -ryhmään kuuluvat luokanopettajat, opettajat ja aineenopettajat. Lastentarhanopettajia oli 14 % (8 hlö), lastenhoitajia/päivähoitajia 11 % (6 hlö), erityisopettajia 7 % (4 hlö), rehtoreita/päiväkodin johtajia 7 % (4 hlö), muuta henkilökuntaa 9 % (5 hlö) ja opiskelijoita 2 % (1 hlö). On hyvä, että kyselyyn on vastannut myös muuta henkilökuntaa. Se kertoo siitä, että aktiivisia Vihreässä lipussa löytyy myös muusta henkilökunnasta, mikä on Vihreän lippu -ohjelman yksi tavoitteista.

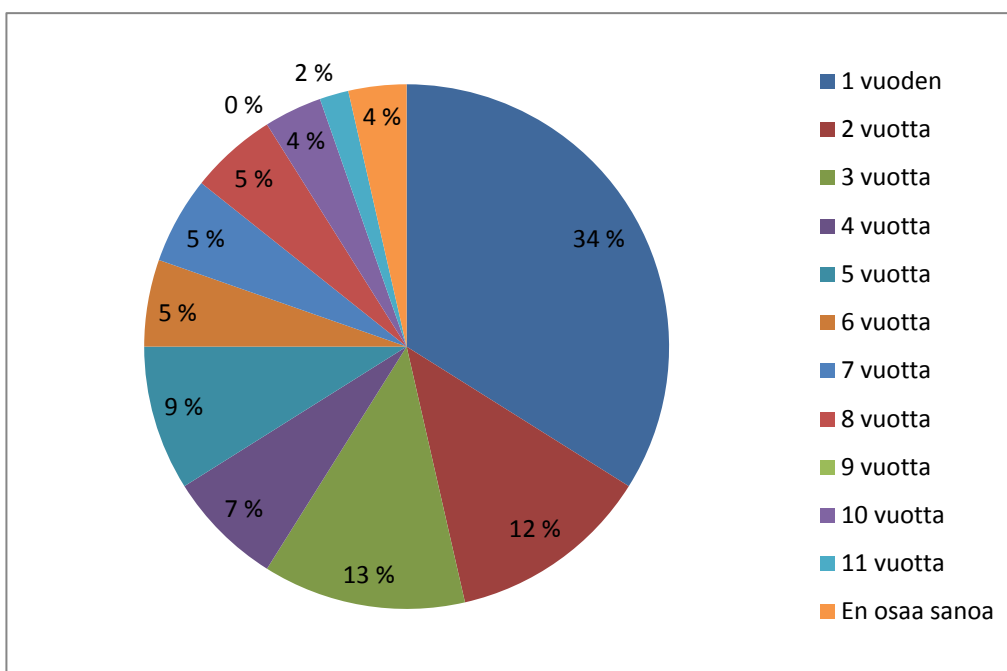
Kuva 3. Vastaaajien ammatit (n=56).

Kuvasta 4 näkyy vastausjakauma kysymykseen 3. Vastanneiden edustamista tahoista suuri osa, 34 % (19 kpl), on ollut mukana vasta yhden vuoden Vihreä lippu -toiminnassa. Kaksi vuotta mukana olleita oli 11 % (6 kpl), kolme vuotta mukana olleita oli 11 % (6 kpl), neljä vuotta mukana olleita oli 5 % (3 kpl), viisi vuotta mukana olleita oli 7 % (4 kpl), kuusi vuotta mukana olleita oli 5 % (3 kpl), seitsemän vuotta mukana olleita oli 11 % (6 kpl), kahdeksan vuotta mukana olleita oli 7 % (4 kpl), 10 mukana olleita oli 3 % (2 kpl), 11 mukana olleita oli 2 % (1 kpl) ja 4 % (2 kpl) vastanneista ei osannut sanoa.

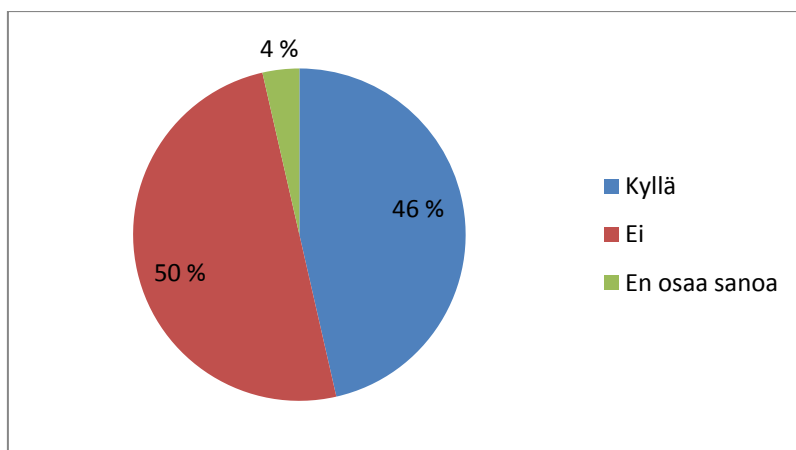
Kuva 4. Aika, jonka vastaajien edustamat tahot ovat olleet mukana Vihreä lippu -toiminnassa (n=56).

Kuvasta 5 näkyy vastausjakauma kysymykseen 5. Myös vastanneista suuri osa, 34 % (19 kpl), on ollut mukana vasta yhden vuoden Vihreä lippu -toiminnassa. Kaksi vuotta mukana olleita oli 12 % (7 kpl), kolme vuotta mukana olleita oli 13 % (7 kpl), neljä vuotta mukana olleita oli 7 % (4 kpl), viisi vuotta mukana olleita oli 9 % (5 kpl), kuusi vuotta mukana olleita oli 5 % (3 kpl), seitsemän vuotta mukana olleita oli 5 % (3 kpl), kahdeksan vuotta mukana olleita oli 5 % (3 kpl), 10 mukana olleita oli 3 % (2 kpl), 11 mukana olleita oli 2 % (1 kpl) ja 4 % (2 kpl) vastanneista ei osannut sanoa.

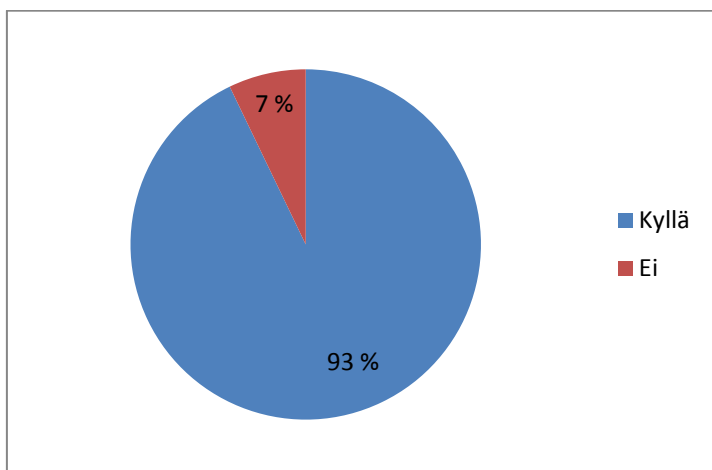
Kuva 5. Aika, jonka vastaajat ovat olleet mukana Vihreä lippu -toiminnassa (n=56).

Kuvasta 6 näkyy vastausjakauma kysymykseen 2. Vastanneista 46 % (26 kpl) vastasi, että heidän edustamansa taho on kestäväällä Vihreä lippu -tasolla ja 50 % (28 kpl) vastasi, ettei ole. 4 % (2 kpl) vastanneista ei osannut sanoa, onko heidän edustamansa taho kestäväällä Vihreä lippu -tasolla. Suuri aloittelevien Vihreä lippu -osallistujien määrä näkyy tässäkin kysymyksessä. Kestävälle Vihreä lippu -tasolle voi päästä, kun on saanut Vihreän lipun käyttöoikeuden kolme kertaa.

Kuva 6. Vastaajien edustamat tahot kestäväällä Vihreä lippu -tasolla (n=56).

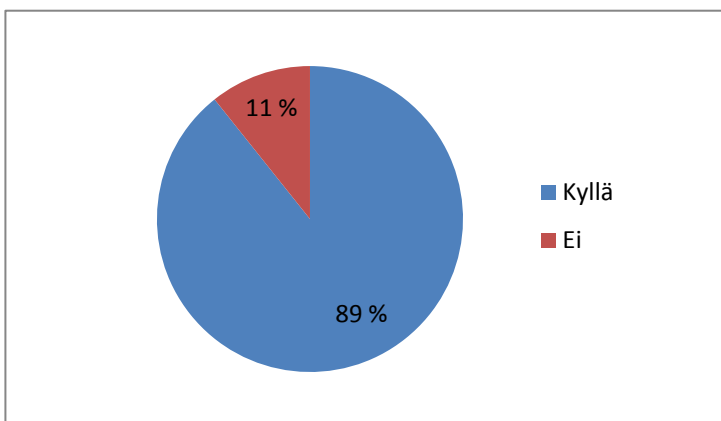
Kuvasta 7 näkyy, että seitsemän prosenttia (4 kpl) vastasi kysymykseen 6, ettei ole tietoinen kansiota ja loput olivat tietoisia kansiota (93 %). On hieman huolestuttavaa, että kaikki eivät tiedä kansiota.

Kuva 7. Vastaajien tietoisuus siitä, että heillä on käytössään Vihreä lippu -kansio (n=56).

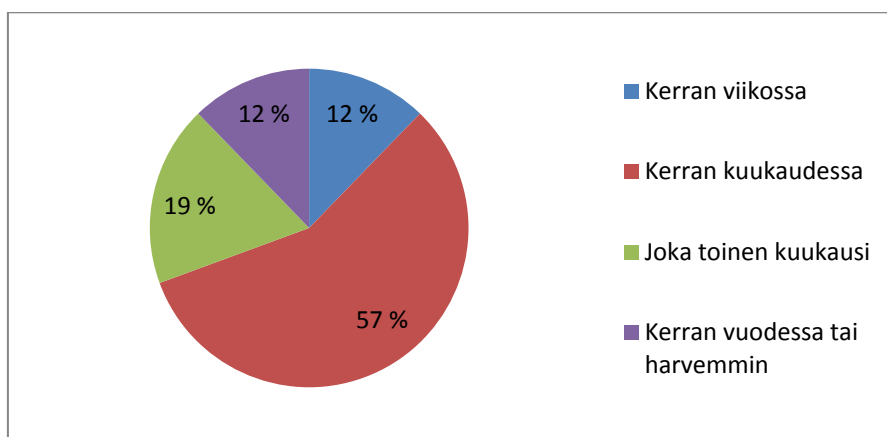
8.2 Kansion käyttö

Kysymykseen 7 vastattuaan vastaajat ohjautuivat vastauksensa perusteella eri kysymyksiin. Kuvasta 8 näkyy, että vastanneista 89 % (20 kpl) on käyttänyt Vihreä lippu -kansiota ja 11 % (6 kpl) ei ole käyttänyt Vihreä lippu -kansiota.

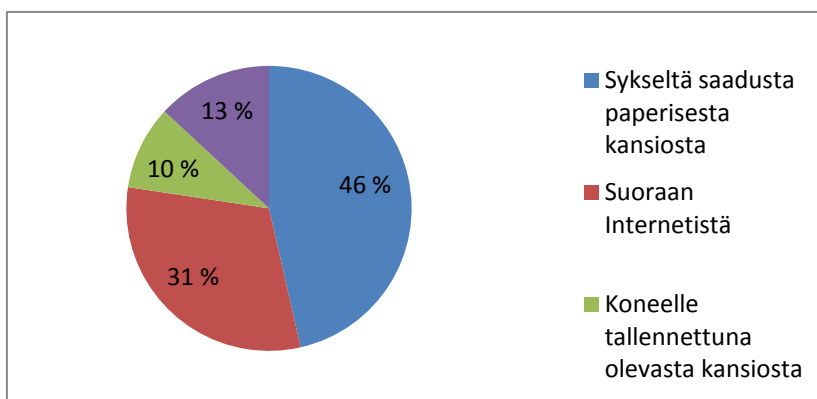
Kuva 8. Vihreä lippu -kansion käyttöaste vastaajien keskuudessa (n=56).

Kuva 9 osoittaa vastaajien vastauksien jakautumisen kysymyksessä 8. Vastaajista suurin osa (57 %) vastasi käyttävänsä kansiota kerran kuukaudessa. Vaihtoehdot kerran viikossa (12 %), joka toinen kuukausi (19 %) ja kerran vuodessa tai harvemmin (12 %) saivat tasaisesti kannatusta. Vastauksista voidaan päätellä, että kansio ei ole vastaajien päivittäisessä käytössä vaan sitä käytetään vain harvoin.

Kuva 9. Vastaajien kansion käytön tiheys ($n=49$).

Kun kysymyksessä 9 kysyttiin, missä muodossa kansiota on luettu, suosituin vaihtoehto oli kuvan 10 mukaisesti Sykseltä saadusta paperisesta kansiosta (46 %, 39 kpl). Muutkin vaihtoehdot ovat heidän käytössään: suoraan Internetistä (31 %, 26 kpl), koneelle tallennetusta kansiosta (10 %, 8 kpl) ja tulostettuna versiona (13 %, 11 kpl). Kansiota luetaan kaikilla Syksen mahdollistamilla tavoilla suhteellisen tasaisesti. Vastausvaihtoehtoja oli useampia, jonka vuoksi vastauksia on yhteensä 84 kappaletta ja vastaajia 56 kappaletta.

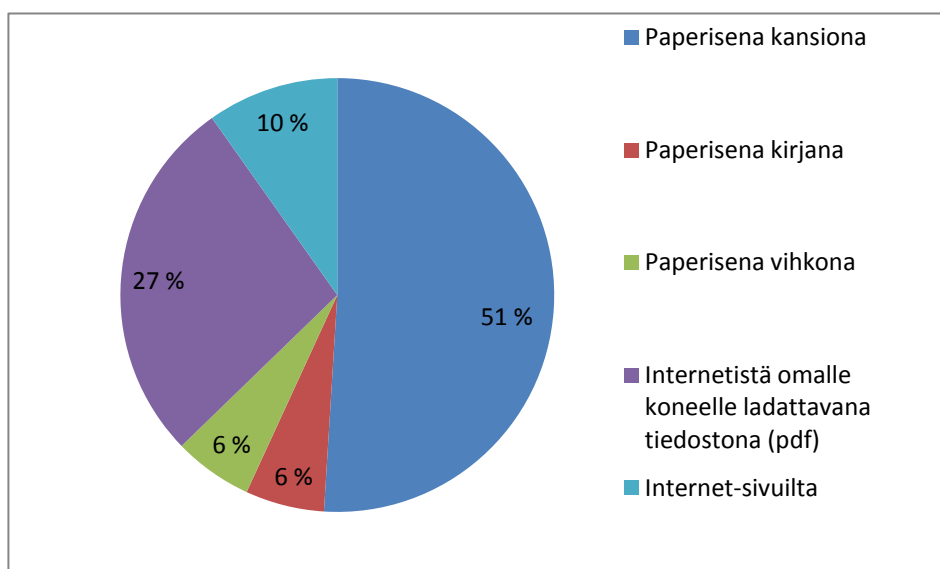
Kuva 10. Muodot, jossa vastaajat ovat lukeneet kansiota (n=84).

Kymmenes kysymys oli avoin kysymys, jossa pyydettiin arviota niiden kasniomuotojen käytöstä, joita on käyttänyt. Kysymykseen ei ollut pakko vastata. Kysymykseen saatiin paljon vastauksia (42 kpl). Vastauksissa on myös kommentteja kansiota yleisesti. Kyseisestä kysymyksestä oli vaikea tehdä vastausten koodausta, koska kaikki tietysti arvioivat käyttämäänsä tapaa, joten tarkempi analyysi olisi ollut erittäin vaikeaa.

Vastauksissa oli myös paljon kommentteja kansion parantamiseksi. Kommenteissa oli muun muassa kommentteja, ettei kansio ole houkutteleva eikä selkeä ja siinä on liikaa tekstiä. Varhaiskasvatukselle ja kouluille toivotaan eri kansioita ja ammatillisia oppilaitoksia ei ole huomioitu lainkaan kansion esimerkeissä. Kansion pitäisi myös ottaa koko Suomi huomioon esimerkeissään yms.

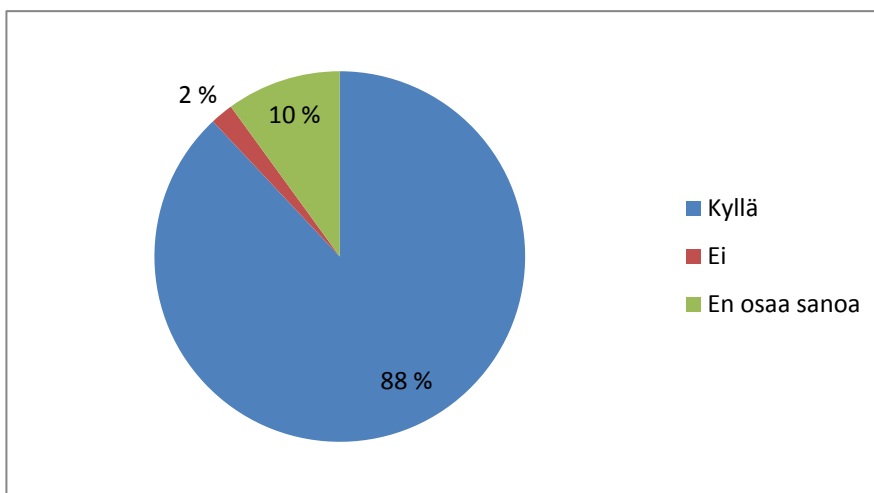
Voidaan kuitenkin sanoa, että vastaajat olivat tyytyväisiä siihen kansiomuotoon, jota he ovat itse käyttäneet. Käy myös ilmi, että vastaajat kannattavat ajatusta, että heillä on käytettävänä useampi vaihtoehtoinen tapa lukea Vihreä lippu -kansiota. Päiväkodissa kansion voi ottaa mukaan, kun lapset nukkuvat päiväunia, eikä kouluissa ja päiväkodeissa henkilökunnalla aina ole mahdollisuutta päästä tietokoneelle, koska koneita on niin vähän, siksi paperinen kansio on kätevä heille. Kommenteissa tuodaan myös hyvin esille, että paperikansiota ei välttämättä tule päivitettyä ajantasalle, joten on hyvä, että koneelta löytyy päivitetty versio.

Kysymykseen 11 vastasi 50 henkilöä, mutta yksi vastasi kaksi vaihtoehtoa, joten vastauksia on yhteensä 51 kappaletta. Kuvasta 11 näkyy, että hieman yli puolet vastanneista (51 %, 26 kpl) lukisi mieluiten Vihreä lippu -kansiota paperisena kansiona. Mieluiten Vihreä lippu -kansiota lukisi paperisena kirjana 6 % (3 kpl) vastanneista, paperisena vihkona 6 % (3 kpl), Internetistä omalle koneelle ladattavana tiedostona 27 % (14 kpl) ja Internet-sivuilta 10 % (5 kpl).

Kuva 11. Muodot, joissa vastaajat mieluiten lukisivat Vihreä lippu -kansiota (n=51).

Vastausjakauma kysymykseen 12 näkyy kuvasta 12. Vastanneista 88 % (44 kpl) kokee kansion tarpeelliseksi Vihreä lippu -toiminnan toteuttamiseksi, 2 % (1 kpl) ei koe kansiota tarpeelliseksi ja 10 % (4 kpl) ei osaa sanoa. Kysymyksellä ei tarkoitettu Vihreä lippu -kansiolla konkreettista kansiota vaan kansiota, jonka tällä hetkellä voi ladata Internetistä.

Kuva 12. Kansion tarpeellisuus Vihreä lippu -toiminnan toteuttamisessa vastaajien mielestä (n=50).

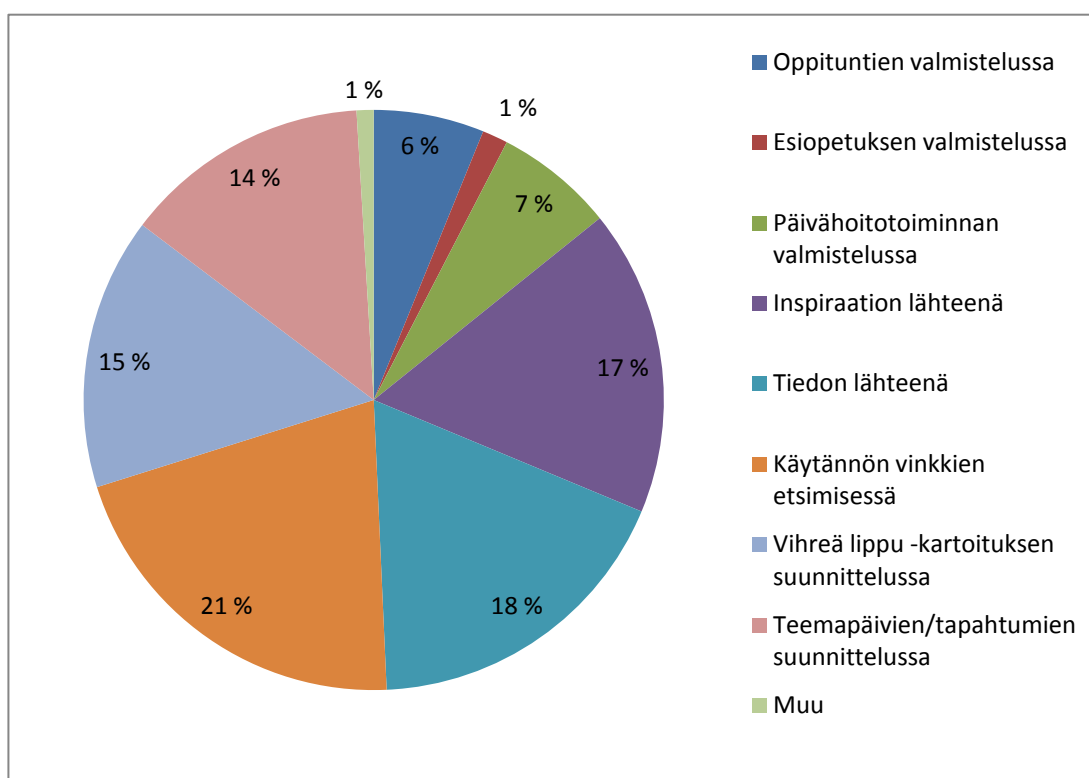
Kysymys 13 oli avokysymys, johon ei ollut pakko vastata. Vastaajat saivat perustella vastauksensa kysymykseen 12, jossa kysyttiin, kokevatko he kansion tarpeelliseksi Vihreä lippu -ohjelman toteuttamisessa. Kysymykseen saatiin 23 vastausta, joissa osa perusteli, miksi on hyvä, että kansio on tulostettu paperinen kansio.

He, jotka vastasivat kysymykseen halutulla tavalla, olivat sitä mieltä, että kaikki apu Vihreä lippu -toimintaan on tervetullutta, jotta ei tarvitse ideoida kaikkea itse, kansio on hyvä apuväline Vihreä lippu -toiminnassa, osan mielestä kansio on hyvä toimintaan mukaan tulleille ja sieltä voi tarkistaa asioita tarpeen tullen. Kommentteja tuli vain heiltä, jotka olivat sitä mieltä, että kansio on tarpeellinen Vihreä lippu -toiminnassa. Lukiossa kansio koetaan kuitenkin vaikeaksi hyödyntää.

Perusteluja siihen, että kansion pitäisi olla konkreettinen paperinen kansio tuli siis myös. Niitä olivat muun muassa, että ansiosta voi ottaa vain tarvittavan osan ja käyttää sitä ja kokouksissa on helpompi käyttää tulostettua ansiota. Mainitaan myös, että kestävä kehityksen mukaan koneelta käytettävä on parempi.

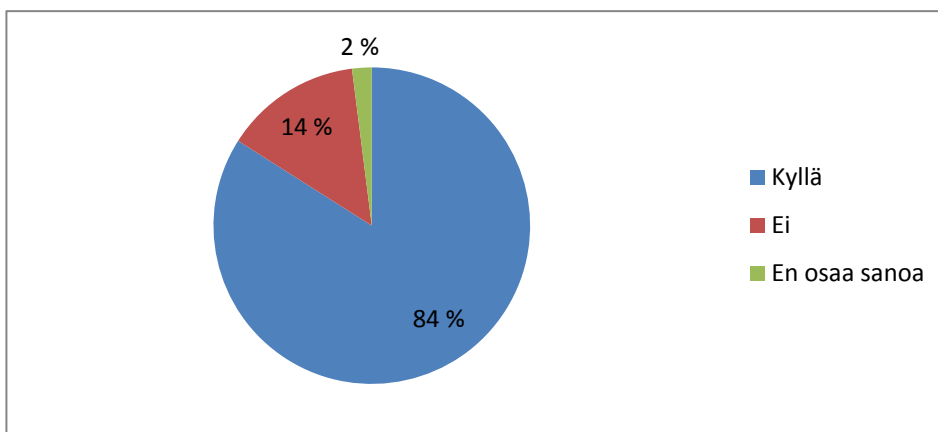
Kuvasta 13 näkyy vastausjakauma kysymykseen 14. Ansiota käytetään eniten käytännön vinkkien etsimiseen (21 %, 44 kpl), tiedon lähteenä (18 %, 38 kpl), inspiraation lähteenä

(17 % 36 kpl), kartoituksen suunnittelusasa (15 %, 32 kpl) ja teemapäivien ja tapahtumien suunnittelussa (14 % 29 kpl). Vähemmän kansiota käytetään päivähoitotoiminnan valmistelussa 7 % (14 kpl), oppituntien valmistelussa 6 % (13 kpl), esiopetuksen valmistelussa 1 % (3 kpl) ja muussa 1 % (2 kpl). Vinkkejä kansiota löytyy paljon, joten on hyvä, että niitä hyödynnetään. Kansiossa on paljon tietoa Vihreästä lipusta, ympäristökasvatuksesta ja teemoista. Tulokset osoittavat, että tietoa käytetään hyväksi, joten kansion laajuus tuntuu perustellulta.

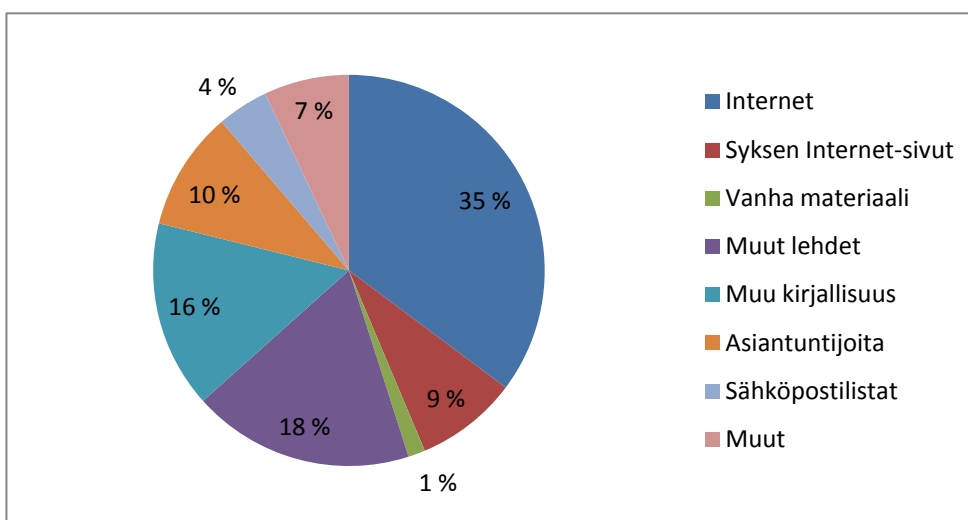
Kuva 13. Tilanteet, joissa vastaajat ovat käyttäneet kansiota (n=50).

Kuvasta 14 näkyy vastausjakauma kysymykseen 15. Vastanneista 84 % (42 kpl) käyttää kansion lisäksi jotain muuta tiedonlähdettä, 14 % (7 kpl) ei käytä ja 2 % (1 kpl) ei osaa sanoa.

Kuva 14. Muiden tiedonlähteiden käyttö Vihreä lippu -toiminnassa (n=50).

Kun kysymyksessä 16 pyydetään erittelemään, mitä nämä tiedonlähteet ovat, suosituimmaksi nousee Internet (35 %). Kuvasta 15 näkyy myös, että vastaajat käyttävät myös lehtiä (18 %), muuta kirjallisuutta (16 %), asiantuntijoita (10 %), Syksen Internet-sivuja (9 %), sähköpostilistoja (4 %) ja vanhaa materiaalia (1 %) (Kuva 15). Tulokset osoittavat, että vastaajat käyttävät laajasti kaikkea saamaansa materiaalia Vihreä lippu -toiminnassa.

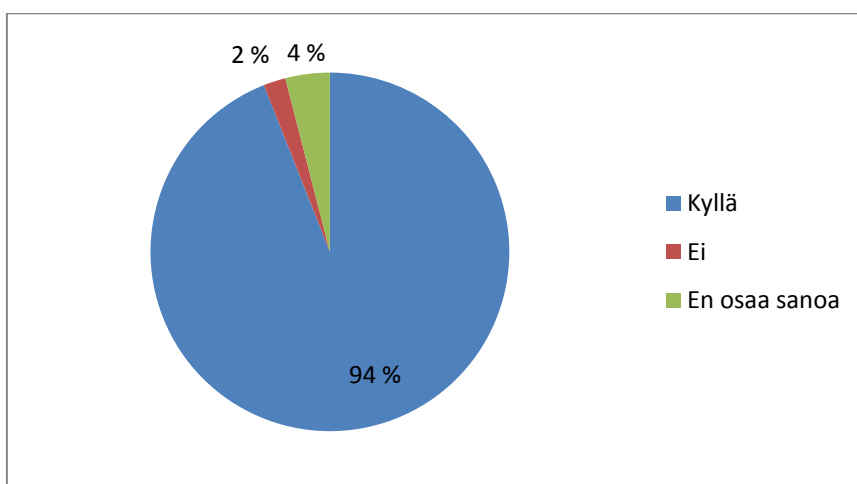

Kuva 15. Muut tiedonlähteet, joita vastaajat käyttävät Vihreä lippu -toiminnassa (n=42).

8.3 Kansion A-osa

Kansion A-osassa on tietoa Vihreä lippu -ohjelmasta.

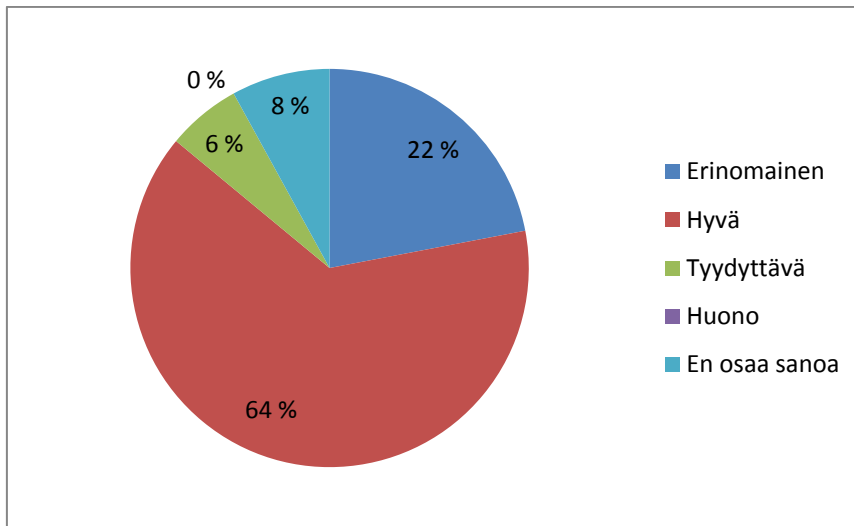
Kuvasta 16 näkyy vastausjakauma kysymykseen 17. Vastanneista 94 % (47 kpl) koki saaneensa A-osasta tarvitsemansa tiedon, 2 % (1 kpl) koki, ettei saanut tarvitsemaansa tietoa ja 4 % (2 kpl) ei osannut sanoa, saiko kansiota tarvitsemansa tiedon.

Kuva 16. Vastausjakauma kysymykseen, saivatko vastaajat A-osasta tarvitsemansa tiedon (n=50).

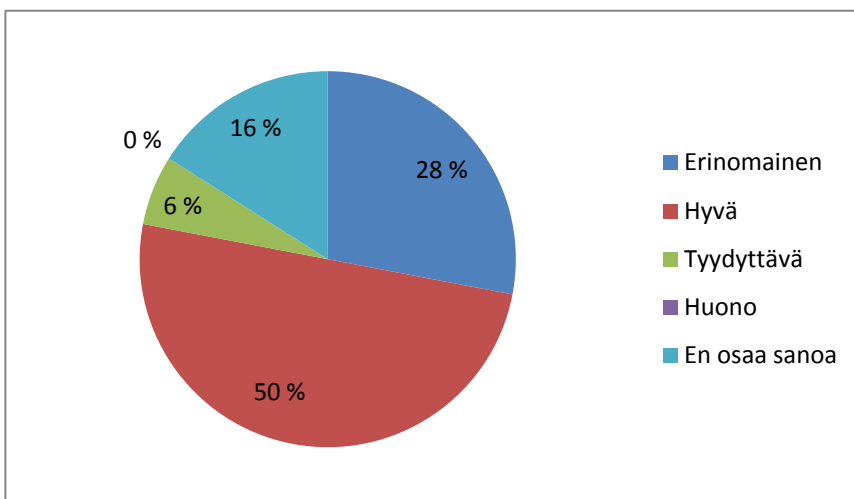
Kun A-osaan tyytymättömiltä kysyttiin avokysymyksessä 18, mitä he kokivat kansiota puuttuvan, vastauksiksi saatiin, että kansion pitäisi olla selkeämpi ja kansiossa on liikaa tekstiä.

Kuvasta 17 näkyy vastausjakauma kysymykseen 19. a. Kansion A-osan sisällön sovellettavuutta piti erinomaisena 22 % (11 kpl), hyvänä 64 % (32 kpl), tyydyttävänä 6 % (3 kpl) ja 8 % (4 kpl) ei osannut sanoa mielipidettään.

Kuva 17. Vastaajien arviot A-osan sisällön sovellettavuudesta (n=50).

Kuvasta 18 näkyy vastausjakauma kysymykseen 19. b. Vastanneista 28 % (14 kpl) piti tiedon tarpeellisuutta erinomaisena, 50 % (25 kpl) hyvänä, 6 % (3 kpl) tyydyttävänä, 0 % huonona ja 16 % (8 kpl) ei osannut sanoa mielipidettään (Kuva 18).

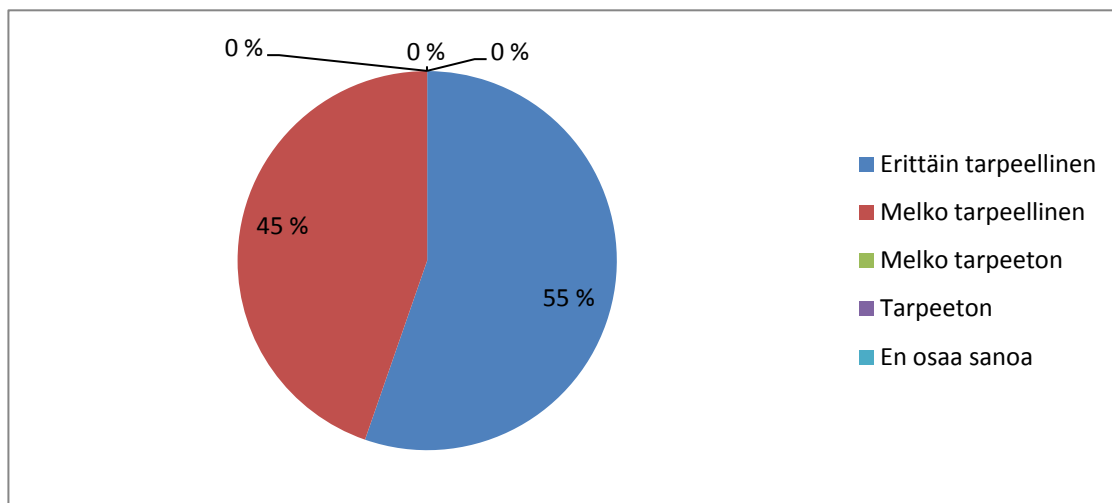

Kuva 18. Vastaajien arviot A-osan tiedon tarpeellisuudesta (n=50).

Kysymyksessä 20 kysyttiin parannusehdotuksia A-osaan. Kysymykseen tuli kahdeksan vastausta, joissa toivottiin selkeyttä, järjestelmällisyyttä, tiivistelmiä ja vähemmän teoreettista kansiota. Tässäkin kysymyksessä tuli esille, että vastaajat toivovat lukioihin ja muille ikäryhmille enemmän omaa materiaalia.

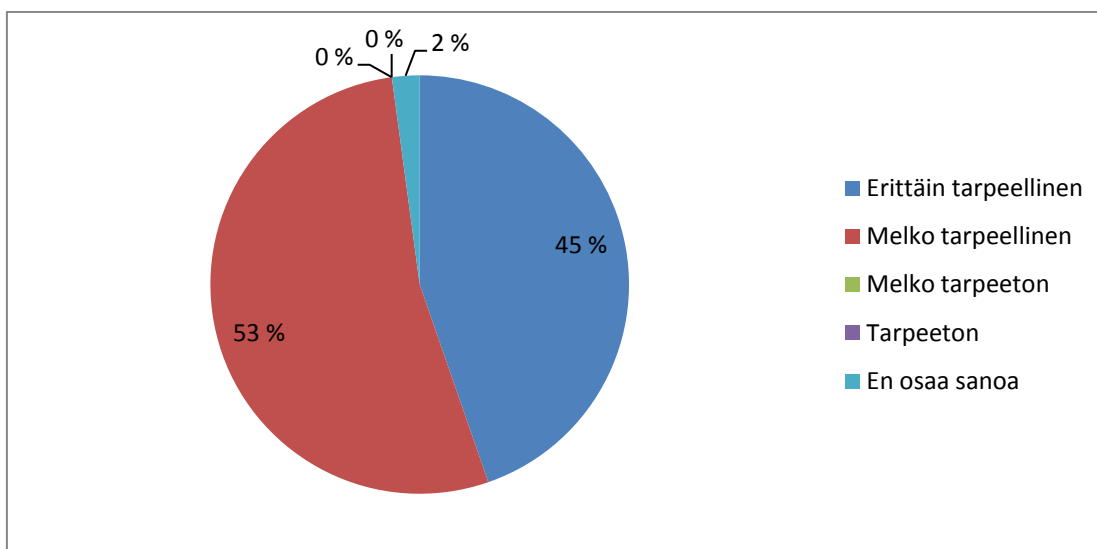
8.4 Teemaosat

Teemaosissa pyydettiin ensin arvioimaan teemaan liittyvän ympäristökuormituksen vähentäminen arjessa -osion tarpeellisuutta. Kuvasta 19 näkyy vastausjakauma kysymykseen 21. a. Vastanneista 55 % (26 kpl) piti osiota erittäin tarpeellisen ja 45 % (21 kpl) melko tarpeellisenä.

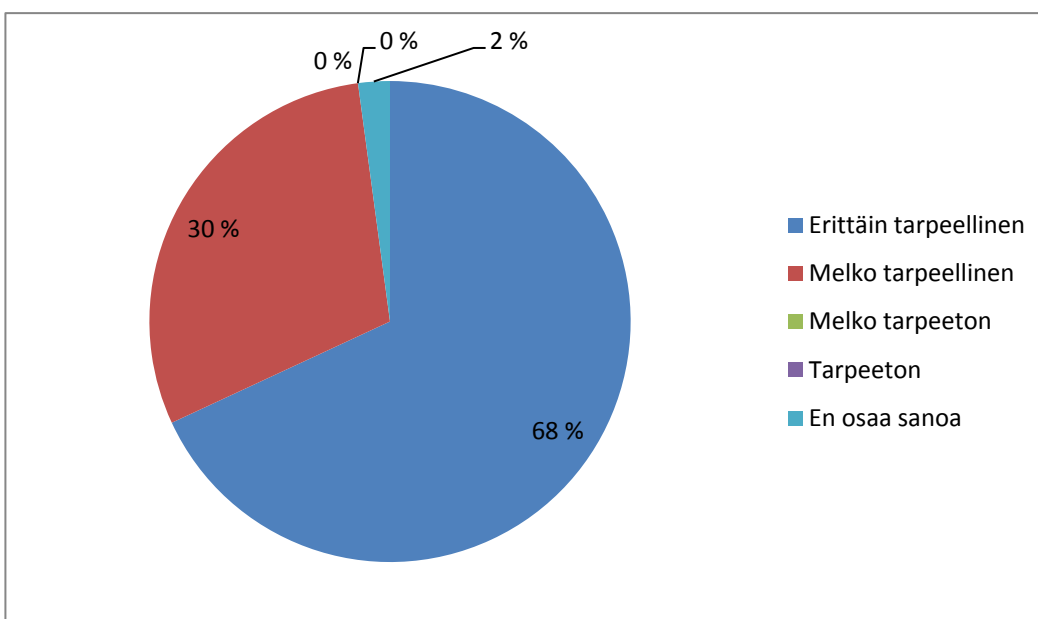
Kuva 19. Vastaajien arviot teemaan liittyvän ympäristökuormituksen vähentäminen arjessa -osion tarpeellisuudesta (n=47).

Kuvasta 20 näkyy vastausjakauma kysymykseen 21. b. Vastanneista 45 % (21 kpl) piti osiota teeman käytännön sovellus Vihreä lippu -yksikössä erittäin tarpeellisenä, 53 % (25 kpl) melko tarpeellisenä ja 2 % (1 kpl) ei osannut sanoa.

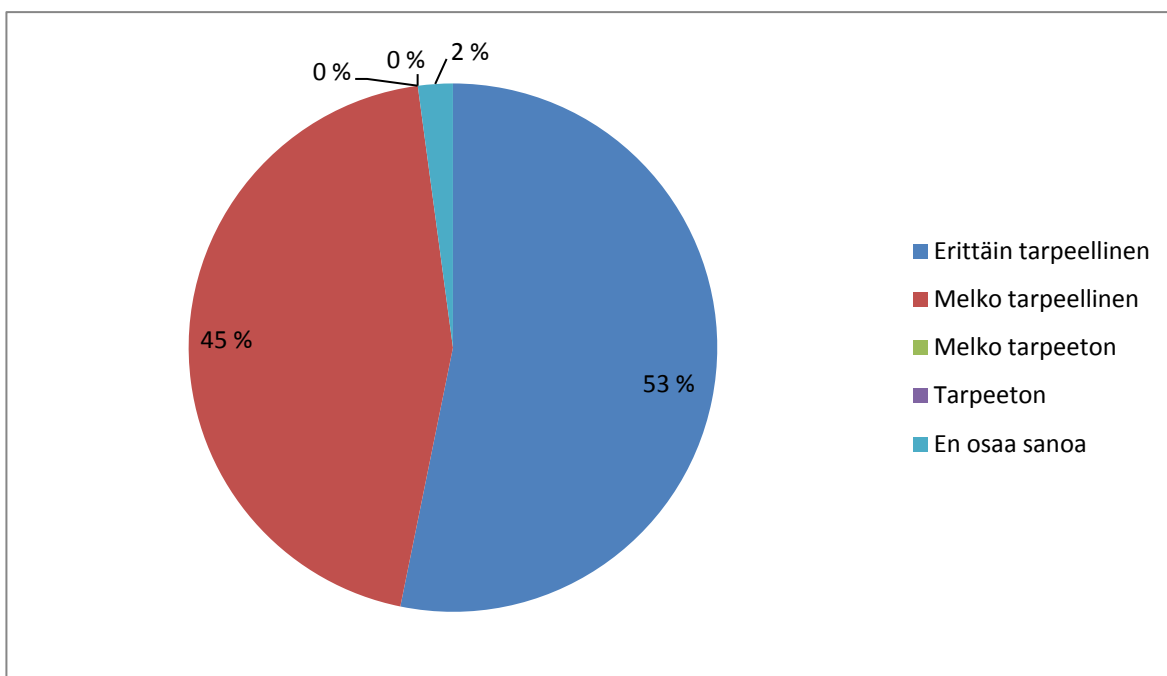
Kuva 20. Vastaajien arviot teeman käytännön sovellus Vihreä lippu -yksikössä -osion tarpeellisuudesta (n=47).

Kuvasta 21 näkyy vastausjakauma kysymykseen 21. c. Vastanneista 68 % (32 kpl) arvioi kartoitusohjeita erittäin tarpeelliseksi, 30 % (14 kpl) melko tarpeelliseksi ja 2 % (1 kpl) ei osannut sanoa.

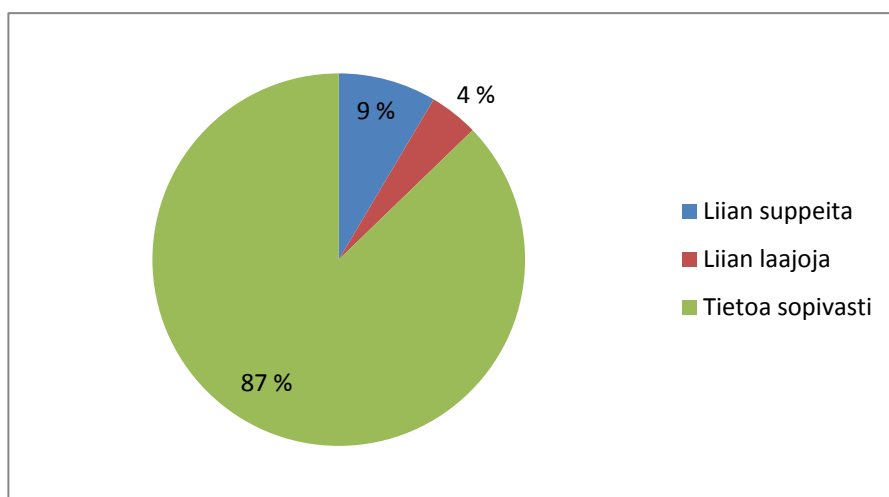
Kuva 21. Vastaajien arviot kartoitusohjeiden tarpeellisuudesta (n=47).

Kuvasta 22 näkyy vastausjakauma kysymykseen 21. d. Vastanneista 53 % (25 kpl) pitää toimintavihjeitä erittäin tarpeellisina, 45 % (21 kpl) melko tarpeellisina ja 2 % (1 kpl) ei osaa sanoa. Vastauksista voi päätellä, että kaikki teemaosan eri osiot ovat vastaajien mielestä tarpeellisia.

Kuva 22. Vastaajien arviot toimintavihjeiden (pelit, harjoitukset ym. tehtävät) tarpeellisuudesta (n=47).

Kuvasta 23 näkyy vastausjakauma kysymykseen 22. Kysyttäessä kansion laajuudesta 87 % (41 kpl) on tyytyväisiä tietomäärään. Loput ovat tyytymättömiä: 9 % (4 kpl) mielestä teemaosiot ovat liian suppeita ja 4 % (2 kpl) mielestä ne ovat liian laajoja.

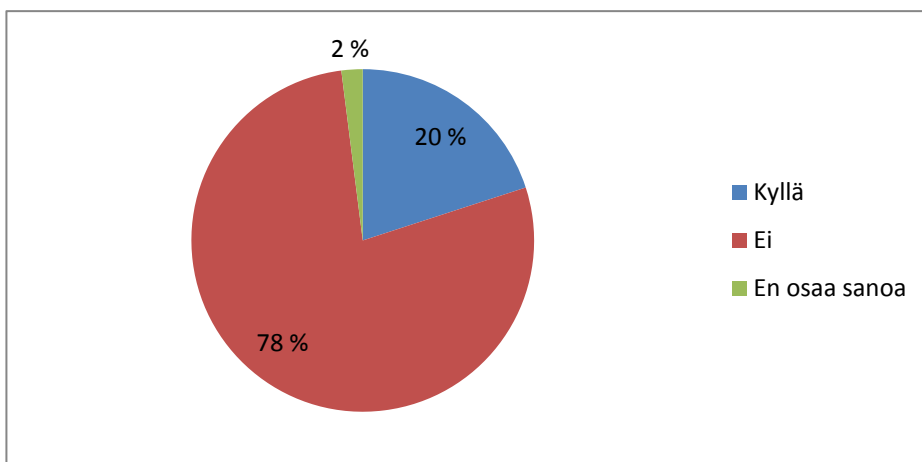

Kuva 23. Vastausjakauma kysymykseen, jossa arvioidaan teemaosioita (n=47).

Kysymys 23 sai yhdeksän vastausta. Niissä kaivattiin lisää toimintavinkkejä, varhaiskasvatukselle sopivaa materiaalia, lukion eri kursseille ja aineille sopivaa syventävää materiaalia, jota voisivat käyttää muiden aineiden kuin luonnontieteiden opettajat sekä suorien linkkien lisäämistä sähköiseen versioon, jolloin kansion ei tarvitsisi olla niin laaja vaan lisätietoa saisi linkkien kautta. Lisäksi tässäkin kysymyksessä tulevat esille toiveet helppokäyttöisyydestä ja selkeydestä, jotta kansiota olisi nopea käyttää. Tuotiin myös esille, että yhteinen maapallo -teema on liian laaja ja vaikea pienelle lapselle.

Lopuksi kysymyksessä 24 kysyttiin parannusehdotuksia teemaosiin. Kysymykseen tuli kymmenen vastausta, joissa toivottiin muun muassa A4-vihkosta jokaisesta teemasta, lukioille suunnattua materiaalia, hakukonetta Internet-sivustolle sekä hyväksi koettuja käytäntöjä ja onnistuneita projekteja päivähoidossa. Lisäksi tässäkin kysymyksessä tuotiin esille toive vielä selkeämmästä ja tiivistetymmästä materiaalista.

Kuvasta 24 näkyy vastausjakauma kysymykseen 29. Vastaaajista 20 % (10 kpl) käytti kansiota vastatessaan kyselyyn ja 78 % (39 kpl) ei käyttänyt kansiota. Lisäksi 2 % (1 kpl) ei osannut sanoa. Vastausjakauma koostuu vastaajista, jotka ovat lukeneet kansiota.

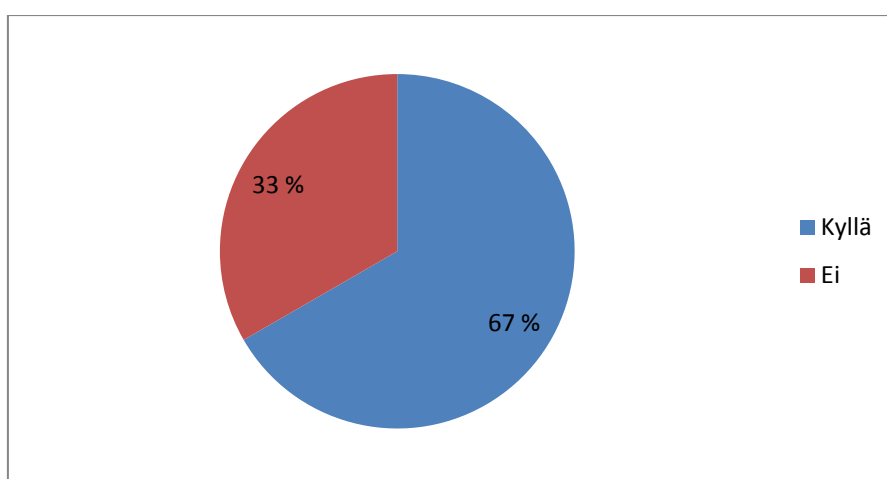

Kuva 24. Vastaajien kansion käyttäminen kyselyyn vastatessaan (n=50).

8.5 Kansion lukemattomuus

Lähes kaikki kysymykseen 25 vastanneet vastasivat, että he ovat vasta tulleet mukaan Vihreä lippu -toimintaan, eivätkö ole sen takia vielä ehtineet tutustua kansioon. Yksi vastaajista ei vastannut kysymykseen ja yksi ei tiennyt koko kansion olemassaolosta.

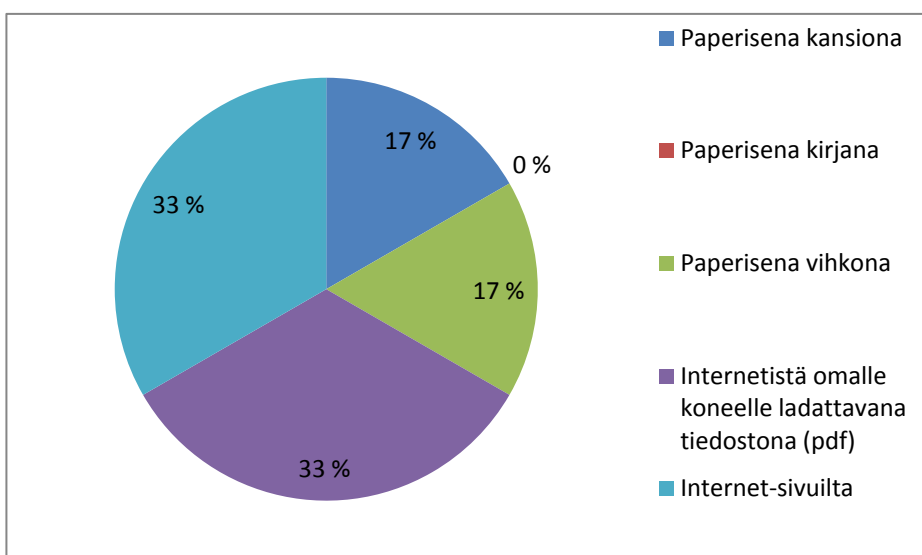
Kuvassa 25 näkyy, että kysymykseen 26 vastasi 67 % (4 kpl) vastaajaa, jotka eivät käytä mitään muuta tiedonlähdettä Vihreä lippu -toiminnassa ja 33 % (2 kpl) vastaajista käyttää.

Kuva 25. Muiden tiedonlähteiden käyttö Vihreä lippu -toiminnassa (n=6).

Koska kysymys 27 kysyttiin heiltä, jotka eivät olleet lukeneet kansiota, saatiin vain neljä vastausta, joten niistä ei tehty diagrammia. Vastaajat ilmoittivat käyttävänsä sähköpostia, Internet-sivuja, yhteistyötä ja aiempaa kokousmateriaalia.

Kuvasta 26 näkyy vastausjakauma kysymykseen 28. Mieluiten Vihreä lippu -kansiota lukisi paperisena kansiona 17 % (1 kpl), paperisena kirjana ei kukaan vastanneista, paperisena vihkona 17 % (1 kpl), Internetistä omalle koneelle ladattavana tiedostona 33 % (2 kpl) ja Internet-sivuilta 33 % (2 kpl).

Kuva 26. Muodot, joissa vastaajat mieluiten lukisivat Vihreä lippu -kansiota (n=6).

Kukaan heistä, jotka eivät olleet lukeneet kansiota, ei käyttänyt kansiota vastatessaan kyselyyn (n=6). Tämä oli odotettu tulos heidän osaltaan.

9 Päätelmät

9.1 Kansion käyttäjien arvioita

Moni vastaajista (34 %) on ollut mukana Vihreä lippu -toiminnassa vasta vuoden ajan ja 75 prosenttia vastaajista on ollut mukana toiminnassa viisi vuotta tai alle viisi vuotta. Vastaajien edustamista tahoista mukana Vihreässä lipussa viisi vuotta tai alle viisi vuotta on ollut 68 prosenttia. Moni on siis uusi Vihreä lippu -toiminnassa, mikä voi vaikuttaa

heidän vastauksiinsa siten, että jos he ovat olleet vasta vähän aikaa mukana toiminnassa, he eivät välttämättä ole ehtineet tutustua materiaaliin kunnolla, eivätkä he ole vielä päässeet toimintaan sisälle. Toisaalta, koska he ovat uusia toiminnassa, siitä on vähemmän aikaa, kun he ovat tutustuneet kansioon, koska suurin osa vastaajista ei kauhean usein palannut kansion pariin siihen tutustuttuaan. Tämän takia heillä voi olla tuoreammassa muistissa kansion sisältö ja he osaavat paremmin vastata kysymyksiin.

Kysymyksessä 11 kartoitettiin, missä muodossa vastaajat mieluiten lukisivat kansiota. Vaihtoehtoina olivat myös kirja ja vihko, koska selvitettiin, haluaisivatko vastaajat vähemmän materiaalia. Ne eivät kuitenkaan olleet suosittuja vaihtoehtoja. Eniten ääniä sai perinteinen paperinen kansio, jonka Vihreä lippu -osallistujat saivat ennen Sykseltä. Kaikki kolme suosituinta vaihtoehtoa ovat sellaisia, jotka ovat tällä hetkellä käytössä.

Kysymyksessä 12 Vihreä lippu -kansion kokee tarpeelliseksi Vihreä lippu -toiminnalle 88 prosenttia, 2 prosenttia ei koe kansiota tarpeelliseksi ja 10 prosenttia ei osaa sanoa mielipidettään. Voi olla, että vastaajat ymmärsivät kysymyksen kansion tarpeellisuudesta eri tavalla kuin kysymysten tekijät olivat sen tarkoittaneet. Nimittäin seuraavassa kysymyksessä 13 sai perustella vastauksensa kansion tarpeellisuudesta. Moni luetteli hyviä puolia sille, että kansio on tulostettuna versiona. Kysymyksen asettajat tarkoittivat Vihreä lippu -kansiolla ylipäänsä tarjottavaa materiaalia, eikä sitä, että kansio olisi konkreettinen kansio. He, jotka olivat ymmärtäneet kysymyksen siten kuin se oli tarkoitettu, olivat sitä mieltä, että kansio on hyvä olla ja siitä on apua toiminnassa. Lisäksi tuli parannusehdotuksia, kuten että pitäisi olla enemmän eri kouluasteille suunnattua materiaalia.

Vastaajat antoivat hyvät arvostelut A-osasta, eikä kukaan arvioinut sisällön sovellettavuutta eikä tiedon tarpeellisuutta huonoksi, mikä on hyvä asia. Kysymyksillä haluttiin tietää, onko A-osa tarpeellinen kansion osa ja onko tieto käytettävässä muodossa. Kävi ilmi, että A-osaa on varaa parantaa, mutta arvostelut olivat hyvät.

Viimeisenä A-osasta pyydettiin avointa palautetta. Palautteissa käy ilmi, että vastaajat ovat voineet ymmärtää kysymyksen 20 erilailla kuin se on tarkoitettu. Jotkut ovat antaneet

palautetta yleisesti koko kansiota, vaikka kysymys koskee vain A-osaa. Kuten edellä mainittiin, A-osassa on tietoa Vihreä lippu -ohjelmasta, mutta kommentteissa sanotaan mm., että se on liian lapsellinen lukioihin käytettäväksi. Tämä on tärkeä näkökulma, joka tulee esiin muissakin vastauksissa, mutta se voi kertoa siitä, että kyselylomake on ollut epäselvä. Ennen A-osaa käsitteleviä kysymyksiä oli kuitenkin teksti, jossa kerrottiin lyhyesti, mitä A-osa sisältää (Vihreä lippu -ohjelmaa) ja kehoitettiin vain kyseessä olevia osia käyttäneitä vastaamaan. Monivalintakysymyksiin vastauksia tuli 50 kappaletta, jonka mukaan kaikille kansion osa on tuttu. Kansion A-osaa koskeviin kysymyksiin vastaaminen voi olla liian vaikeaa, jos ei katso samalla kansiota, vaikka kysymyksiä ennen sanottiin lyhyesti, mitä A-osa sisältää. Ei kuitenkaan haittaa, jos kysymyksen ymmärsi erilailla kuin se oli tarkoitettu, koska siinä tapauksessa vastaajat antoivat yleisesti palautetta kansion parantamisesta.

Vastaajat lukevat kansiota paljon tulostettuna ja koneelta. He pitivät siitä, että molemmat vaihtoehdot ovat käytössä, koska tilanteesta riippuen toinen tapa on helpompi. Vihreä lippu -kansio koetaan varsinkin toiminnassa vasta aloittaneille tärkeäksi. Lisäksi on hyvä, että kansion koetaan olevan avuksi raporttia tehtäessä. Materiaalia koetaan tulevan paljon myös muualta ja kaikkea on vaikea ottaa vastaan, siksi on entistä tärkeämpää, että kansio on helppolukuinen ja nopea käyttää. Yksi hyvä vinkki osallistujille on, että ottaa teemaosat omaan kansioon ja kerää kansioihin kaikki teemoihin liittyvät materiaalit. Tulostettu versio nähdään myös hyväksi, sillä siihen voi tehdä muistiinpanoja ja siinä tieto kulkee helposti ryhmien välillä. Valitettavasti tuli esille, että joissain paikoissa kansiota säilytetään sellaisessa paikassa, etteivät kaikki tiedä sen sijaintia.

9.2 Miksi kaikki eivät lue kansiota?

He, jotka vastasivat etteivät lue kansiota, saivat omia kysymyksiä, joissa pyrittiin selvittämään syitä siihen, etteivät he ole lukeneet kansiota sekä siihen, missä muodossa nämä henkilöt haluisivat materiaalia Vihreä lippu -toiminnasta. Tämänkin ryhmän vastaukset olivat tärkeitä, jotta saadaan parannettua kansiota siten, että hekin lukisivat sitä.

Heitä, jotka eivät olleet lukeneet kansiota oli yhteensä kuusi henkilöä. Viisi heistä vastasi, ettei ole vielä ehtinyt tutustua kaikkeen Vihreä lippu- materiaaliin, koska hän itse tai hänen

edustamansa taho on uusi Vihreä lippu -toiminnassa. Heillä on kuitenkin aikomus tutustua materiaaliin, joten ei haittaa, vaikka he eivät ole sitä lukeneet ja on ymmärrettävää etteivät he ole ehtineet heti kansioon tutustua, koska se on niin laaja ja vastaushetkellä lukukausi oli vasta alkanut. Neljä vastasi, ettei ole tiennyt koko kansion olemassaolosta. Koska neljä ei tiennyt kansiota ollenkaan, on olemassa vaara, että Vihreä lippu -osallistujien joukossa on useampi henkilö, jotka eivät olleenkaan tiedä kansiota. Tuoko Vihreä lippu -ohjelma tarpeeksi esiin kansion olemassaoloa ja toisaalta, välittävätkö kaikki Vihreä lippu -osallistujat tiedon kaikille uusille henkilökunnan jäsenille? Vai onko täysin kyse siitä, etteivät henkilöt ole ehtineet perehtyä vielä Vihreä lippuun kunnolla?

Kaksi heistä, jotka eivät ole lukeneet kansiota, käyttää kuitenkin muita tiedonlähteitä Vihreä lippu -toiminnassa. Nämä muut tiedonlähteet ovat muun muassa sähköposti, erilaiset Internet-sivut ja aiempi kokousmateriaali. On hyvä huomata, että he ovat aktiivisia tiedon hakijoita Vihreä lippu -toiminnassa, vaikka aikaa ei ole vielä riittänyt kansioon tutustumiseen. Kysyttäessä mieluisinta muotoa lukea kansiota yksi lukisi sitä paperisena kansiona, yksi paperisena vihkona, kaksi Internetistä omalle koneelle ladattavana tiedostona ja kaksi Internet-sivuilta. Kysymyksen vastaukset jakautuivat tasaisesti vaihtoehtojen kesken, mutta koska ryhmään kuului vain kuusi vastaajaa ei suuria päätelmiä voi tehdä. Vastaukset kertovat kuitenkin, että nykyisin käytettävät muodot ovat mieluisimpien joukossa, joten suuria paineita muuttaa kansion muotoa ei ole.

Kyselyyn vastaaminen muistutti heitä kansion olemassaolosta ja yksi sai kuulla, että hänellä on käytössään Vihreä lippu -kansio. Voi olla, että he ovat jo tutustuneet kansioon vastaamisensa jälkeen. Joka tapauksessa uskon, että heillä oli aidosti suunnitelmassa kansioon tutustuminen ja tekevät sen, kun he saavat siihen tilaisuuden.

9.3 Parannusehdotuksia

Päivitysten tekemistä kiitellään ja pidetään hyvänä asiana, mutta tulee ilmi, ettei päivityksiä tule välttämättä luettua, koska tulostettu kansio ei ole ajantasalla tai niihin tutustuminen vain jää. Syksy voisi muistuttaa päivityksistä ja muutenkin kansioon tutustumisesta aina välillä.

Vastauksissa tulee vahvasti esille, että toivotaan eri ikäryhmille suunnattua materiaalia, ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille koetaan materiaalia olevan tällä hetkellä vähän, mutta myös varhaiskasvatus ja ylä- ja alakoulu toivoo heille suunnattua materiaalia.

Parannettavaa nähdään myös siinä, että kansion esimerkit ovat Etelä-Suomi- sekä pääkaupunkiseutupainotteisia. Vastauksissa muistutetaan, että Suomi on iso maa. Esimerkkeissä olisi siis hyvä ottaa laajemmin koko Suomi huomioon. Toisaalta se, että esimerkkejä on enemmän Etelä-Suomesta ja pääkaupunkiseudulta voi johtua siitä, että siellä on enemmän Vihreä lippu –osallistujia, joten esimerkkejäkin on sattunut tulemaan sieltä enemmän.

Kansiosta oli paljon mielipiteitä, mutta harva pystyi sanomaan, miten kansiosta saisi toivotunlaisen. Vastauksissa toivottiin esimerkiksi selkeyttä ja helppolukuisuutta, mutta ei vinkattu, miten kansiosta saisi sellaisen. Hyviä ideoita kansion kehittämiseksi olivat suorat linkit teemojen yhteydessä, joista pääsisi lisätietoihin teemaan liittyen. Ideana siinä olisi myös se, että siten kansion ei tarvitsisi olla niin laaja, vaan lisätietoja saisi mennä katsomaan, jos haluaisi.

Toinen kansion käyttöä helpottava idea on hakukone Vihreä lippu -osallistujien Internet-sivuille. Näin kansiota olisi helpompi käyttää, kun kansion käyttäjä löytäisi nopeasti hakemansa asian.

Yksi toiveista on, että materiaalia olisi enemmän ruotsiksi. Tällä hetkellä Vihreä lippu -kansio on vain suomeksi, ja ruotsiksi on tietoa Natur och Miljön kotisivuilla. Kotisivuilta löytyy samoja asioita kuin suomenkielisiltä Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran sivuilta, mutta kansiossa on tietenkin paljon lisätietoa vielä Internet-sivujen lisäksi.

Vuoden 2004 tutkimuksessa Vihreä lippu -kansion energiaosuuden toimivuuden kartoitus kouluissa ja päiväkodeissa tuli esiin samoja asioita kuin tässä tutkimuksessa: Kansion koettiin olevan avuksi teemojen toteuttamisessa, sekä päiväkodeissa että kouluissa koettiin tieto ja toimintavinkit vaikeasti hyödynnettäviksi ja kansio koettiin vaikeasti lähestyttäväksi.

Esittäisinkin osittain samoja kehitysehdotuksia kuin, mitä vuoden 2004 tutkimuksessa on todettu: toimintavinkkejä yläkouluille, yhteisiä toimintavinkkejä koko peruskoulun käyttöön, helppolukuisempaa ja helpommin lähestyttävää kansiota, enemmän päiväkodeille suunnattua materiaalia sekä motivoivia yhteydenottoja Sykseltä liittyen Vihreä lippu -kansioon.

10 Pohdinta

Tutkimus tehtiin, koska Suomen Ympäristökasvatuksen Seura halusi parantaa tarjoamaansa materiaalia palvelemaan paremmin sen käyttäjiä. Tutkimus oli tarpeellinen, koska Vihreä lippu -ohjelman järjestäjät eivät tienneet, kuinka paljon kansiota käytetään ja mitä mieltä siitä ollaan. Kyselyn avulla kansiota haluttiin kehittää.

Kyselytutkimuksen avulla saatiin selville, että Vihreä lippu -kansio on käytössä 89 prosentilla vastaajista. Voi olla, että kyselyyn ovat vastanneet Vihreä lippu -toiminnassa aktiiviset ihmiset, jotka pyrkivät muutenkin panostamaan Vihreä lippu -toimintaan. Tämän takia kansion käyttöprosentti voi olla tutkimuksessa suurempi kuin todellisuudessa. Yksi tavoitteista oli kansion käyttäjien käyttökokemusten ja parannusehdotusten saaminen.

Kansion parhaasta muodosta kysyttäessä vastaukset jakautuivat kaikkien vaihtoehtojen kesken, mutta selvästi suosituimmat olivat paperinen kansio ja Internetistä koneelle ladattava pdf-tiedosto. Nämä kansion muodot ovat nyt vaihtoehtoina Vihreä lippu -osallistujille, sillä kansion voi halutessaan itse tulostaa. Tämän takia mielestäni on hyvä, ettei Suomen Ympäristökasvatuksen Seura anna Vihreä lippu -osallistujille tulostettua kansiota vaan tulostettua versiota tarvitsevat voivat tulostaa sen tai mahdollisesti vain jonkun osan itse. Tällä tavalla vältetään turhaa paperin tulostusta.

Osa niin sanotuista parannusehdotuksista oli siis yleisiä kuten esimerkiksi toiveet selkeydestä ja helppokäyttöisyydestä. Yksi esille noussut aihe oli eri ikäryhmille suunnatun oman materiaalin lisääminen. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura voisi miettiä varsinkin lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille suunnatun materiaalin lisäämistä kansioon.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura voisi muistuttaa Vihreä lippu -osallistujia kansion käytöstä varsinkin kun siihen tulee päivityksiä. Sähköpostitse tulevat muistutukset

muistuttaisivat osallistujia kansion olemassaolosta ja tieto kansion olemassaolosta tulisi varmemmin kaikkien osallistujien tietoon.

10.1 Työn onnistuminen

Jotkut kysymykset oli ymmärretty eri tavalla kuin oli tarkoitettu, joten kysymysten asettelussa olisi voitu onnistua vielä paremmin, vaikka kyselyä testattiinkin. Kyselystä olisi voitu saada hyödyllisemmät tulokset, jos kaikkiin kysymyksiin olisi saatu vastaus siihen asiaan kuin toivottiin. Voidaan siis miettiä syitä, miksi kaikki vastaukset eivät olleet halutunlaisia. Kysymykset olisivat voineet olla vielä selkeämpiä, ja halutunlaista vastausta olisi voitu havainnollistaa esimerkkien avulla.

Vastauksista ja kommentteista tuli myös esille, että osalla oli vaikeuksia vastata kysymyksiin ilman kansion apua. Kansion käyttöä ei vaadittu kyselyyn osallistumiseen vaan sen käyttö oli vapaaehtoista. Tämä on voinut vaikuttaa siihen, etteivät kaikki vastaajat ole oikeasti tienneet mielipidettään asiasta, mutta ovat silti vastanneet kysymykseen, sillä kaikki olivat vastanneet kuitenkin kaikkiin monivalintakysymyksiin.

Voi myös pohtia, oliko kysely liian pitkä, koska vastauksiin ei saatu halutunlaisia vastauksia. Voi olla, etteivät vastaajat jaksaneet keskittyä kysymyksiin vaan vastasivat vain nopeasti kysymyksiin. Kysymysten asettelut saattoivat olla vaikeasti ymmärrettäviä. Kyselylomakkeen pituus saattoi myös vaikuttaa siihen, kuinka paljon vastauksia saatiin, vaikka kyselylomakkeen täyttämiseen ei mennyt kauhean kauaa aikaa.

Kyselylomakkeen lähetyssajankohta on voinut olla huono kouluissa ja päiväkodeissa, koska lukukausi oli juuri alkanut. Lukukauden alussa koulujen ja päiväkotien henkilökunta voivat olla niin kiireisiä, etteivät he ehdi vastata tällaiseen kyselyyn. Tämä on voinut vaikuttaa vastausten määrään.

10.2 Jatkotutkimukset

Aiheeseen liittyen voisi tehdä jatkotutkimuksia, joissa tutkittaisiin vielä tarkemmin mielipiteitä Vihreä lippu -kansioista. Jatkotutkimuksissa voisi tehdä myös tarkempia analyyseja samaa aineistoa käyttäen kuin tässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa ei tutkittu muun muassa vastauksien suhteita toisiinsa, koska niitä ei havaittu muutaman

testin jälkeen löytyvän. Tarkempia tutkimuksia olisi siis mahdollista tehdä. En näe jatkotutkimuksia kuitenkaan ajankohtaisina ja välttämättöminä, sillä mielestäni tutkimuksesta saatiin haluttua tietoa kansion käytöstä ja arvioinnista.

Tästä kyselystä voi ottaa opikseen asioita seuraavaan kertaan. Se, mikä ei onnistunut, voidaan tehdä onnistuneesti ensi kerralla. Suositeltavaa on, että Suomen Ympäristökasvatuksen Seura kartoittaa tasaisin väliajoin kansion käyttöastetta ja mielipiteitä kansiosta. Kansio muuttuu päivitysten myötä ja on hyvä tarkistaa, onko muutokset hyvästä. Lisäksi muutoksia tapahtuu ihmisten tavoissa ajan myötä ja tekniikan kehittyessä, joten kansiota voidaan haluta käyttää eri tavalla.

11 Svensk sammanfattning av examensarbetet

Inledning

Det här examensarbete är gjort för Sällskapet för Miljöfostran i Finland (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura), som arrangerar Grön Flagg -programmet i Finland. Sällskapet för Miljöfostran i Finland är en expertförening vars målsättning är att befrämja miljöfostran i Finland. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. c) Grön Flagg -programmet är ett miljöprogram för skolor, daghem och fritidsorganisationer. Programmets målsättning är att minska på miljöpåfrestningar i deltagarnas verksamhet. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. d) Mappen hjälper deltagarna att förverkliga programmet. Syftet med examensarbetet är att ta reda på Grön Flagg -deltagarnas åsikter och idéer för att förbättra Grön Flagg -mappen. För att förverkliga undersökningen gjordes ett frågeformulär som skickades till alla deltagare i Grön Flagg. I detta arbete att analyseras frågeformulärens resultat.

Med frågeformuläret ville man få fram om deltagarna använder Grön Flagg -mappen, deras åsikter om mappen, hurdan material de skulle vilja få samt förbättringsförslag för utveckling av mappen. Syftet med mitt arbete är att ge råd åt Sällskapet för Miljöfostran i Finland, om hur de kan förbättra mappen i framtiden.

Forskningsmaterialet i examensarbetet består av de svar man fick i förfrågningen, som det fanns 56 stycken av. Svaren analyserades med Microsoft Excel -programmet. Från svaren har man försökt få fram de viktigaste resultaten från förfrågningen.

Arbetet består av följande delar: Först presenteras begreppet miljöfostran, miljöfostran i Finland och miljöfostrans modeller. Sedan presenteras verksamheten av arbetets beställare, Sällskapet för Miljöfostran i Finland och Grön Flagg -programmet samt programmets internationella arrangerare Foundation for Environmental Education. Till sist presenteras resultaten, förbättringsförslag och analyseras arbetets resultat.

Miljöfostran

Med begreppet miljöfostra menar man en livslång inlärningsprocess som sker på alla utbildningsnivåer. Genom miljöfostran blir man medveten om sin miljö och miljöfrågor samt sin egna position i sin miljö. Genom miljöfostran får man kunskap och kunnighet för att leva i dagens samhälle. Begreppet miljöfostran föddes i slutet av 1960-talet. Den engelska termen "environmental education" togs i bruk år 1970. (Wolff, 2005, s.18-19)

FN har satt mål för miljöfostran för hela världen. Till dessa mål hör det att:

1. Uppfostra människor så att de blir medvetna och bryr sig om ekonomiska, sociala, politiska och ekologiska faktorer och deras beroende till varandra i stads- och landsmiljö.
 2. Möjliggöra att alla får den kunskap, attityder och kunnighet som behövs för att skydda och vårda miljön.
 3. Skapa nya miljörelaterade verksamhetsmallar för individer, grupper och hela samhället.
- (Wolff, 2005, s.18-19)

UNESCOs (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) arbetsgrupp gjorde Finlands strategin för miljöfostran år 1992 (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto, 2006, s. 12). Miljöfostran kom till läroplanerna år 1985 i Finland (Wolff, 2004, s. 23). På 1990-talet började man ta i beaktande alla dimensioner av hållbar utveckling och då ändrade man också verksamhetsvanorna. På 2000-talet krävde man i läroplanernas grunder att hållbar utveckling måste tas med i beaktande i alla skolämnens undervisning och skolan måste stödja denna verksamhetsmall i all sin verksamhet. (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto, 2006, s. 12)

Sällskapet för Miljöfostran i Finland

Sällskapet för Miljöfostran i Finland är en expertförening vars syfte är att främja hållbar livsstil med hjälp av miljöfostran. De strävar efter att det skulle finnas mera uppfostrare som vill och kan dela kunskap, kunnighet och attityder om hållbar utveckling åt barn och unga. Sällskapet för Miljöfostran i Finland betonar att man aktivt skall försöka påverka miljöfostrans position i samhället för att positionen skulle förstärkas och miljöfostrans samarbete skulle bli bättre. Viktigt för Sällskapet för Miljöfostran i Finland är också att

vara en officiell instans som har mycket information om miljöfostran och stöda dem som gör miljöfostraarbete via Grön flagg -programmet. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, n.d. c)

Dessutom publicerar Sällskapet för Miljöfostran i Finland en tidning, som heter Ympäristökasvatus-lehti som är en kundförmån och arrangerar landsomfattande Miljöfostrardagar, Ympäristökasvatuspäivät, som samlar experter och nybörjare inom branchen. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. f; Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. g)

Grön Flagg -programmet

Grön Flagg -programmet är ett miljöprogram för skolor, daghem och fritidsorganisationer (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. d). Programmet är en del av det internationella Eco-Schools -programmet, som fungerar i ungefär 50 länder: många länder i Europa och Eco-Schools har börjat utbreda sig till Asien, Afrika och Amerika. För det internationella Eco-Schools -programmet ansvarar Foundation for Environmental Education -föreningen (FEE). Sällskapet för Miljöfostran i Finland är FEEs medlemsförening. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura 2011a) För ett lyckat Eco-Schools- och Grön flagg -program får deltagare nyttjanderätt till Grön Flagg -flaggan som ett erkännande för miljöarbetet (Foundation for Environmental Education, u.å.).

Eco-Schools -programmet gjorde inte ett gemensamt material för alla Eco-Schools -länder, för utbildningsprogrammen är så olika i Europas länder. Ändå gjorde man upp gemensamma handlingsmodeller. Till de här hör det bland annat tema, miljöråd, miljökartläggning och utvärdering som görs av en utomstående person. Finlands Grön Flagg -verksamhet började med ett försöksprojekt år 1998. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura 2011a) Natur och Miljö tar hand om det svenska Grön Flagg -programmet i Finland (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, u.å. d).

Grön Flagg -programmet har sju olika skeden som varje projekt följer upp. De här olika skedena är att man måste ha ett miljöråd som består av barn och personal. Sedan väljer rådet ett tema och runt det bygger man projektet. Sedan gör man en kartläggning i början

av projektet för att se över situationen. Enligt resultatet från den första kartläggningen sätter man mål för projektet och på basen av det gör man en handlingsplan. Projektets verksamhet pågår längs hela läsåret eller året. När projektet slutar, gör man en kartläggning och skriver en rapport över resultatet i kartläggningar och projektets lyckande.

Grön Flagg -mappen

Grön Flagg -mappen består av åtta delar. Första delen presenterar Grön Flagg -program och andra delen miljöfostran. De övriga delarna presenterar Grön flagg -teman: vatten, energi, minskning av avfall, närmiljön, hållbar konsumtion och vårt gemensamma jordklot. Temat presenteras och dessutom ger man tips och exempel på verksamheten. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry, 2010)

Tidigare fick alla deltagare en utprintad mapp från Sällskapet för Miljöfostran i Finland, men nuförtiden får de ett lösenord för att läsa mappen på nätet och de kan ladda den till datorn som pdf-fil om de vill. Grön Flagg -mappens innehållsförteckning finns som bilaga 1 i detta examensarbete.

Material och metoder

Jag hade min praktik vid Sällskapet för Miljöfostran i Finland i augusti 2011. Där bekantade jag mig med Grön Flagg -programmet och -mappen. Efter det började jag göra frågeformuläret med hjälp av mina två handledare Aino Alasentie och Saara Pellikka. Efter att vi visste vad vi ville ha för frågor gjordes frågeformulären med Google Docs -programmet. När frågeformulären var färdiga testfyllde personalen vid Sällskapet för Miljöfostran i Finland det och gav kommentarer. Dessutom skickades det till några deltagare för att få relevanta kommentarer från människor i målgruppen. När vi hade fått alla kommentarer och gjort korrigeringar skickades frågeformulären via e-post till alla Grön Flagg -deltagare. Det var tre veckor tid att svara på den.

I detta examensarbete analyserades svaren som kom in, de var sammanlagt 56 stycken. Frågeformulären finns som bilaga 2. Svaren till frågorna som man inte har kunnat gruppera finns som bilaga 3.

Resultat

I frågan sex frågade man om respondenten är medveten om Grön Flagg -mappen. I bild 1 ser man att sju procent svarade att de är inte medvetna om mappen och resten (93 %) svarade att de är medvetna om den.

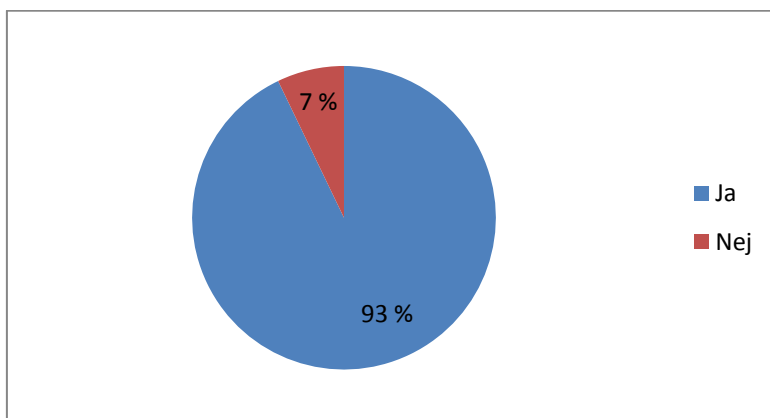

Bild 1. Respondenternas medvetande om det att om de har en Grön Flagg -mapp som de kan använda (n=56).

I frågan sju frågade man om respondenter använder mappen. I bild 2 ser man att 89 procent av respondenter har använt mappen och 11 procent har inte använt den.

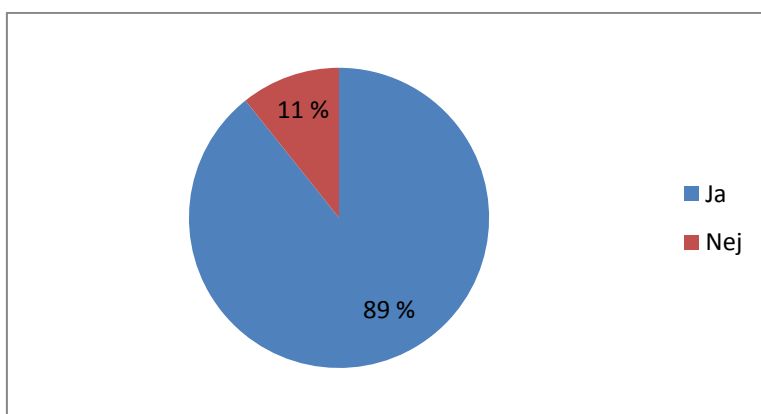

Bild 2. Grön Flagg -mappens användningsgrad bland respondenterna (n=56).

De som svarade att de inte har använt mappen fick egna frågor där man försökte ta reda på bland annat varför de inte använt den. Nästan alla respondenter svarade att de är nya i verksamheten och därför har de inte hunnit bekanta sig med allt Grön Flagg -material ännu.

I frågan åtta frågades, hur ofta respondenter använder Grön Flagg -mappen. I bild 3 ser man att största delen (57 %) använder mappen en gång per månad, 19 procent använder mappen varannan månad, 12 procent använder mappen en gång per vecka och 12 procent använder mappen en gång per år eller mera sällan. Ingen använder mappen varje dag. Respondenter använder inte mappen så ofta, men den är i bruk regelbundet för många.

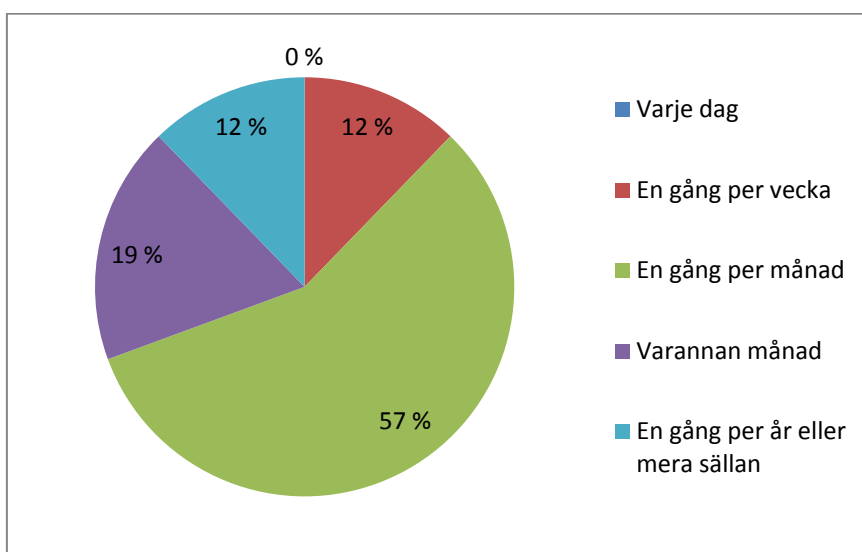

Bild 3. Täthet av mappens användning (n=50).

I frågan nio frågade man i vilken form man har läst mappen. Som man ser i bild 4, var de populäraste alternativen printad version som Sykse har givit (46 %) och från nätet 31 procent. Dessutom är andra alternativ också i användning som mappen som man har sparat till datorn: 10 procent och en printad version: 13 procent.

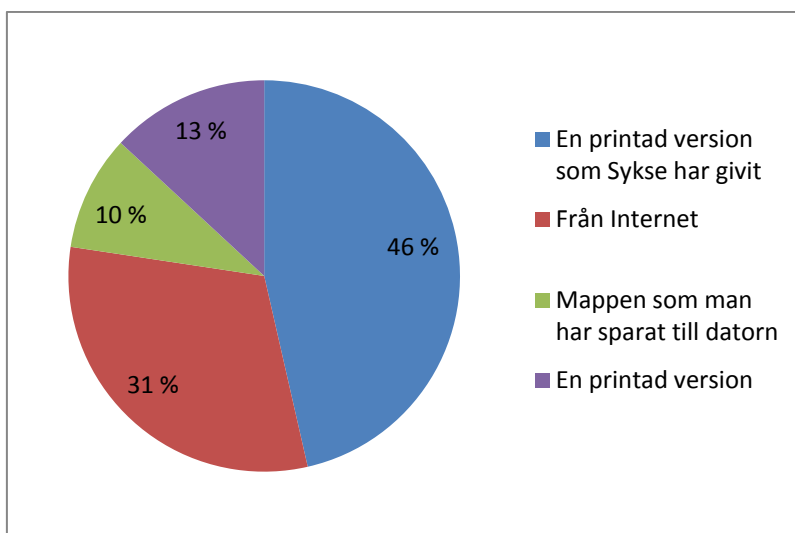

Bild 4. Former i vilka man har läst mappen (n=84).

I frågan 11 frågade man hur respondenterna helst skulle vilja läsa mappen. Som man ser i bilden 5, är samma alternativ populära som i frågan nio: 51 procent skulle vilja läsa mappen från en printad mapp och 27 procent från datorn, där man har sparat pdf-filen. Dessutom ville sex procent läsa mappen från en bok, sex procent från ett printat häfte och tio procent direkt från Internet.

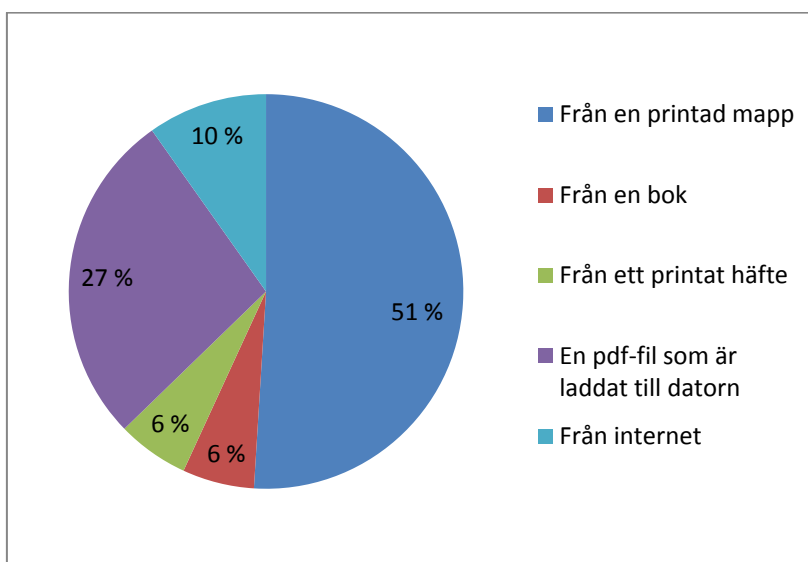

Bild 5. Former i vilka man skulle vilja läsa mappen (n=51).

A-delen innehåller information om Grön Flagg -programmet. Man frågade åsikter om A-delens olika delar i förfrågningsen. Respondenterna var till största delen nöjda med A-delen: man får den information som man är ute efter, man kan använda informationen och man behöver informationen som finns där.

Man frågade också om temadelarna lite likadana frågor som om A-delen för att få reda på åsikterna om temadelarna. Man tycker att alla temadelarna är nödvändiga. Den klart största delen av respondenterna tycker att det finns passligt med information i temadelarna, men några tycker att det finns för litet information och några att det finns för mycket information.

I frågan 29 frågade man om respondenterna hade använt mappen för att svara på frågeformulären. I bild 6 ser man att största delen inte använde mappen (78 %), 20 procent använde och 2 procent kunde inte säga.

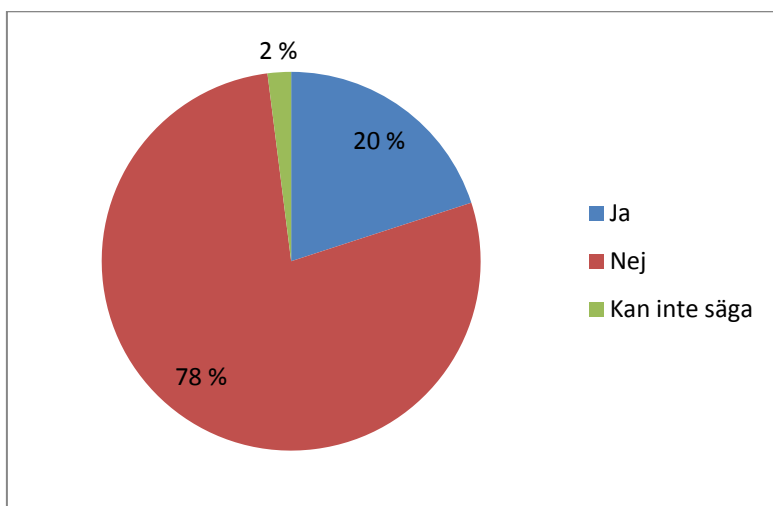

Bild 6. Respondernas användning av mappen när de svarade till förfrågningsen (n=50).

Var arbetet lyckat?

Några frågor hade man uppfattat på annat sätt än det var menat så man kunde ha lyckats bättre med att ställa frågor, fastän man hade testat frågorna. Man kunde ha utnyttjat resultatet bättre om man skulle ha fått svar på frågorna som man avsett.

Det kom också upp att man hade svårt att svara på frågorna utan att använda mappen som hjälp. Frågorna var tänkta så att man inte skulle behöva mappen för att svara, men man anade att det kan komma problem med detta. Det kan vara att alla inte visste vad som finns i respektive del av mappen men ändå svarat på frågan för alla hade svarat på alla flervalsfrågorna i enkäten. Man kan också fundera om frågeformuläret var för långt fast det kom upp kommentarer där man tackade för att det gick snabbt att svara på den.

Från detta arbete kan man lära sig saker till nästa gångs undersökningar om samma ämne. Det som lyckades denna gång kan man göra ännu bättre till nästa gång. Det skulle vara bra om Sällskapet för Miljöfostran i Finland med jämna mellanrum reder upp mappens användningsgrad och åsikter om mappen. Sällskapet för Miljöfostran i Finland gör uppdateringar till mappen och det är bra att ha koll på om ändringarna är bra. Dessutom ändrar man sina vanor att använda material med tiden och när tekniken utvecklas.

Sammanfattning

Med frågeformulären fick man reda på att nästan alla deltagare använder mappen. Det är bra sak, men man måste komma ihåg också dem som inte hade använt mappen. Sällskapet för Miljöfostran i Finland kan vara mera i kontakt med Grön Flagga -deltagarna gällande mappen. Man kan påminna om den och dess uppdateringar.

De flesta ville läsa mappen från de alternativ som Sällskapet för Miljöfostran i Finland erbjuder för tillfället. Därför behöver man inte göra något åt dem. Man kan hålla det så att man själv kan printa ut mappen eller bara delar av mappen. På det sättet blir det inte så att man printar mappen i onödan.

Förbättringsförslag kom det bara få. Man föreslog ett sökverktyg till Internet-sidor, som hjälper en att hitta saker snabbare och länkar till mer information så att mappen inte skulle behöva vara så omfattande. Man hoppas också på mer material som är riktat till alla olika åldersgrupper.

Lähdeluettelo

- Aarnio-Linnanvuori, E. (2007). Yhteinen maapallo. Teoksessa: *Vihreä lippu -kansio*. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry.
- Alasentie, A., Lindholm, A., Saastamoinen, T., Venäläinen, A. (2004). *Vihreä lippu -kansion toimivuuden kartoitus kouluissa ja päiväkodeissa*. Ympäristökasvatuksen approbatur. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Allas, A. (2001). Kulturiympäristö ympäristökasvatuksen uutena haasteena. Teoksessa: Jeronen, E., Kaikkonen, M. (toim.), *Ympäristötietoisuus – Näkökulmia eri tieteenaloilta*. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Bergholm, E-M. (2010). Lähiympäristö. Teoksessa: *Vihreä lippu -kansio*. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry.
- Blauberg, T-R. (2007). *Mitä EU sanoo jätteistä?* Jäteseminaari: Elämä, jätteet ja EU. Ympäristöministeriö. <http://www.sll.fi/luontojaymparisto/kestava/jatepolitiikka/eu-luonnonvara-hanke/eu-jatteet-tuusula.pdf> (haettu: 31.3.2012).
- Cantell, H., Koskinen, S. (2004). Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa: Cantell, H. (toim.), *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. Juva: WS Bookwell Oy.
- C21 (2001). *Eco-Schools Handbook*, ENCAMS
- Foundation for Environmental Education (n.d.). *Methodology*. <http://www.eco-schools.org/page.php?id=48> (haettu: 28.3.2012).
- Foundation for Environmental Education International (n.d.). *FEE*. <http://www.fee-international.org/en> (haettu: 28.3.2012)
- Friluftsrådet (n.d.). *Grønt Flag gør en forskel*. <http://www.groentflag.dk/indhold/groent-flag.aspx> (haettu: 28.3.2012)
- Giles, J. (toim.) (n.d.). *Eco-Schools. Handbook for Wales*. Keep Wales Tidy

Green-Schools (2000). *Handbook. Green-Schools. Towards a sustainable lifestyle*. Dublin

Green-Schools (n.d. a). *Environmental Review. Green-Schools. Towards a sustainable lifestyle*.

Green-Schools (n.d. b). *Litter & Waste. Green-Schools. Towards a sustainable lifestyle*.

Jeronen, E., Laitakari, A., Yli-Panula, E. (2008). Kysymykset osana luontoympäristön tutkivaa oppimista alkuopetuksessa. Teoksessa: Jeronen, E., Palmberg, I. (toim.), *Sopusointua vai ristiriitaa? Tutkimuksia ympäristötietoisuudesta koulussa ja opettajankoulutuksessa*. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, Vasa: Korsholms tryckeri.

Jätelaki 3.12.1993/1072. <http://www.finlex.fi> (haettu: 31.3.2012)

Keinonen, T., Kärkkäinen, S. (2008). Ympäristökasvatus – mitä se on? Eri tieteenalojen opiskelijoiden ajatuksia ympäristökasvatuksesta. Teoksessa: Jeronen, E., Palmberg, I. (toim.), *Sopusointua vai ristiriitaa? Tutkimuksia ympäristötietoisuudesta koulussa ja opettajankoulutuksessa*. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, Vasa: Korsholms tryckeri.

Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto (2006). *Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014*. Helsinki.

Koski-Lammi, T., Savolainen, L. (2006). *Teorioita*. Helsingin yliopisto.
<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/ymparistokasvatuksen-teorioita/> (haettu: 11.4.2012).

Koskinen, S., Verkka, K. (2008). Ympäristökasvatuksen malleja. Ympäristökasvatus ja osallistuminen. Teoksessa: *Vihreä lippu -kansio*. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry.

Kuusisto, E. (2005). Ilmastonmuutos. Teoksessa: Gustafsson, J. (toim.), *Maaailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Käyhkö, J. (2005). Luonnonvarat. Teoksessa: Gustafsson, J. (toim.), *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K., Virta, L. (2010). *Keke koulussa Kestävän kehityksen opas*, Porvoo: Kirjapaino Uusimaa.

Maailmankoulu (n.d.). *Ympäristökasvatus*. <http://www.maailmankoulu.fi/node/66> (haettu: 11.4.2012).

Manninen, L. (n.d.). Mitä Vihreän lipun kriteerit käytännössä tarkoittavat? Teoksessa: *Vihreä lippu -kansio*. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry.

Nordström, H. (2004). Ympäristökasvatuksen toimintamalleja Teoksessa: Cantell, H. (toim.). *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. Juva: WS Bookwell Oy.

Opetushallitus (2003). *Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Opetushallitus (2010). *Opetussuunnitelmien perusteet*.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/aihekokonaisuudet/kestava_kehitys/opetussuunnitelmien_perusteet (haettu: 1.4.2012).

Opetusministeriö (2006). *Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa*. Baltic 21E – ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Yliopistopaino.

Palmberg, I. (2008). Hållbar utveckling och klimatförändring i skolan och lärarutbildningen – pedagogiska implikationer på basen av tidigare forskning. Teoksessa: Jeronen, E., Palmberg, I. (toim.), *Sopuointua vai ristiriitaa? Tutkimuksia ympäristötietoisuudesta koulussa ja opettajankoulutuksessa*. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, Vasa: Korsholms tryckeri.

Puhakka, M., Walls, M. (2005). Luonnonmonimuotoisuus. Teoksessa: Gustafsson, J. (toim.), *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Ruosteenoja, K. (toim.) (2007). *Ilmastomuutos v. 2007: Luonnontieteellinen perusta*. Yhteenveto päätöksentekijöille. Ensimmäisen työryhmän osuus Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin neljännessä arviointiraportissa. Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli, IPCC

Rönkä, M. (2010). Ilmastomuutos. Teoksessa: Gustafsson, J. & Juslin, L. (toim.): *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. 6., uudistettu painos. Turku: Koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea.

Suomen luonnonsuojeluliitto (2008). *Ekologinen selkäreppu ja MIPS*.
<http://www.sll.fi/luontojaymparisto/kestava/mips> (haettu: 31.3.2012).

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2009). *Jätetilasto*.
 Tilastokeskus. Helsinki. http://www.stat.fi/til/jate/2007/jate_2007_2009-06-04_tie_001_fi.html (Haettu: 31.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (2010). Kansion käyttäjälle. Teoksessa: *Vihreä lippu -kansio*. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (2011a). *Eco-Schools*.
<http://www.vihrealippu.fi/vl/mika/eco-schools> (haettu: 27.3.2012).

Suomen ympäristökasvatuksen Seura ry (2011b). *Mikä Vihreä lippu?*
<http://www.vihrealippu.fi/vl/mika> (haettu: 27.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. a). *Kestävä Vihreä lippu -taso*.
<http://www.vihrealippu.fi/pages/315.php> (haettu: 27.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. b). *Kriteerit Vihreän lipun myöntämiselle*.
<http://www.vihrealippu.fi/pages/301.php> (haettu: 20.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. c). *Toiminta*.
<http://www.vihrealippu.fi/sykse/toiminta> (haettu: 27.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. d). *Vihreä lippu*.

<http://www.vihrealippu.fi/vl> (haettu: 28.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. e). *Vihreä lippu -projektin vaiheet*.

<http://www.vihrealippu.fi/pages/302.php> (haettu: 27.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. f). *Ympäristökasvatuslehti*.

<http://www.vihrealippu.fi/lehti> (haettu: 27.3.2012).

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d. g). *Ympäristökasvatuspäivät*.

<http://www.vihrealippu.fi/yk-paivat> (haettu: 27.3.2012).

Suomen ympäristökeskus (2011a). *Jätteet*. Ympäristöministeriö

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=103&lan=FI> (haettu: 31.3.2012).

Suomen ympäristökeskus (2011b). *Ympäristömerkit*. Ympäristöministeriö.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=182582> (haettu: 31.3.2012).

Valtioneuvoston kanslia (2006). *Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallinen kestävä kehityksen strategia*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja. Edita.

Vehmas, J. (2005). Energian käyttö. Teoksessa: Gustafsson, J. (toim.), *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Vuorisalo, T. (2005). Väestönkasvu. Teoksessa: Gustafsson, J. (toim.), *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Wolff, L-A. (2004). Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa: Cantell, H. (toim.). *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. Juva: WS Bookwell Oy.

WWF Suomi (n.d.). *Naturewatch-toiminta*.

<http://wwf.fi/maapallomme/vaikuta/ymparistokasvatus/naturewatch/> (haettu: 11.4.2012).

Ympäristöministeriö (2006). *Kestävästi rannikolla. Suomen rannikkostrategia. Suomen Ympäristö*. Helsinki.

Ympäristöministeriö (2012). *Suomen kestävän kehityksen toimikunta*. Valtion ympäristöhallinto. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=79295> (haettu 2.4.2012).

YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. (2008). *Jätteen määrä Helsingin, Espoon ja Vantaan oppilaitoksissa ja päiväkodeissa 2004-2007*. Helsinki.

Kuvalähteet:

Kuva 1. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (n.d.). *Vihreä lippu -projektin vaiheet*. <http://www.vihrealippu.fi/pages/302.php> (haettu: 12.4.2012).

LIITTEET

LIITE 1. Vihreä lippu -kansion sisällysluettelo

Vihreä lippu -kansion A-osa

Vihreä lippu

Alkuperäisen tekstin on kirjoittanut Laura Manninen. Tekstiä ovat muokanneet ja päivittäneet Marjut Joensuu (2003), Aino Alasentie ja Heli-Maija Asikainen (2006) sekä Aino Alasentie (2008, 2010, 2011 ja 2012). Kuvat ovat Vappu Ormion käsialaa.

Sisältö

A 3 TAIVAL KOHTI VIHREÄÄ LIPPUA - VIHREÄ LIPPU -PROJEKTIN VAIHEET
 A 5 OHJELMAN KANSAINVÄLINEN TAUSTA
 A 6 VIHREÄ LIPPU SUOMESSA
 A 7 KRITEERIT VIHREÄN LIPUN MYÖNTÄMISELLE
 A 11 MITÄ VIHREÄN LIPUN KRITEERIT KÄYTÄNNÖSSÄ TARKOITTAVAT?
 A 11 1. Teema
 A 12 2. Ympäristöraati ja henkilökunnan tiimi
 A 17 3. Ympäristökartoitukset
 A 18 4. Ympäristökuormituksen vähentäminen
 A 20 5. Ympäristökasvatuksen toteuttaminen
 A 23 6. Yhteistyö
 A 24 7. Projektin kesto ja jatkuvuus
 A 25 8. Osallistujien määrä
 A 26 9. Toimintasuunnitelma
 A 28 10. Raportointi
 A 30 KESTÄVÄ VIHREÄ LIPPU -TASO
 A 39 HYVÄKSI HAVAITTUJA RATKAISUJA PULMATILANTEISIIN

Vihreä lippu -kansion B-osa

Ympäristökasvatus ja osallistuminen

Tekstin ovat kirjoittaneet Kirsi Verkka ja Sanna Koskinen vuonna 2008. Kuvat ovat Raino Vastamäen käsialaa.

Sisältö

B 1 YMPÄRISTÖKASVATUS
 B 1 YMPÄRISTÖKASVATUS JA VIHREÄ LIPPU -OHJELMA
 B 1 - Vihreä lippu -ohjelmassa tärkeitä ympäristökasvatuksen käsitteitä
 B 4 YMPÄRISTÖKASVATUKSEN MALLEJA
 B 4 - Jerosen ja Kaikkosen talomalli
 B 6 - Palmerin puumalli
 B 8 VIHREÄ LIPPU -OHJELMAN KRITEERIT JA YMPÄRISTÖKASVATUS

- B 9 LÄHTEET
- B 10 OSALLISUUS
- B 11 - Osallistumisen oikeutus
- B 12 - Keskeisiä käsitteitä
- B 13 - Osallistumisen hyödyt
- B 14 OSALLISTUMINEN VIHREÄ LIPPU -OHJELMASSA
- B 14 - Lasten ja nuorten osallistumisen edistäminen eri teemoissa
- B 16 - Mitä asioita ympäristöraadissa tulisi huomioida lasten ja nuorten osallisuuden näkökulmasta?
- B 18 MENETELMIÄ LASTEN JA NUORTEN OSALLISTUMISEN TUEKSI
- B 18 - Virittelevät menetelmät
- B 19 - Menetelmiä lähtötason kartoitukseen
- B 22 - Suunnittelumenetelmiä
- B 23 PÄIVÄKODIN PIHAN PARANTAMINEN LAPSUUS PIHALLA -PROJEKTISSA
- B 24 KIRJALLISUUSLUETTELO JA LÄHTEET
- B 26 ARVIOINTI
- B 26 TOIMINNAN ARVIOINTI VIHREÄ LIPPU -OHJELMASSA
- B 28 YMPÄRISTÖKASVATUKSESTA TYÖYHTEISÖN YHTEINEN ASIA
- B 28 - Oppimispolut näkyviin
- B 30 YMPÄRISTÖKASVATUKSELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISEN ARVIOINTI VIHREÄ LIPPU-OHJELMASSA
- B 30 - Viisi kysymystä ympäristökasvatuksen arviointiin
- B 32 - Jerosen ja Kaikkosen laadullinen arviointiasteikko
- B 33 TYÖKALUJA VIHREÄ LIPPU -TOIMINNAN ARVIOINTIIN TYÖYHTEISÖN KANSSA
- B 33 TYÖKALUJA OSALLISUUDEN ARVIOINTIIN
- B 36 LÄHTEET

Vihreä lippu -kansion C-osa

Vesi

Tekstin on kirjoittanut Riitta Lukkarinen vuonna 2010. Kuvat ovat Vilma Lappalaisen käsialaa.

Sisältö

- C 3 HOO-KAKS-OO
- C 4 - Ainutlaatuinen molekyyli
- C 6 - Saisiko olla lasillinen dinosauruksen hikeä?
- C 7 - Suomen vedet
- C 9 VETTÄ JA KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ
- C 9 - Miksi vettä pitäisi säästää?
- C 10 - Näkyvän veden pitkä matka
- C 11 - Vetiset ostokset
- C 13 KUN VEDEN EKOSYSTEEMI JÄRKKYY
- C 13 - Rehevöityminen

C 13 - Vesien pilaantuminen
 C 15 KOHTI TOIMINTAA
 C 15 - Alku- ja loppukartoitus
 C 19 YMPÄRISTÖKUORMITUS PIENEMMÄKSI – KÄYTÄNNÖN VINKKEJÄ
 C 19 - Vedenkulutuksen vähentäminen
 C 20 - Vesistökuormituksen vähentäminen
 C21 NÄIN TEHTIIN...
 C21 - Svenska skolan ja Vesi-teema
 C 22 - Vettä Savoniassa
 C 22 - Kuivasrannan päiväkodin vetinen projekti
 C 24 VESI-TEEMA VAPAA-AJAN TOIMINNASSA
 C 25 TIIVISTELMÄ
 C 27 TOIMINTAVINKIT
 C 27 - 1. Veden ominaisuudet
 C 30 - 2. Vedenkulutus
 C 32 - 3. Vesien ja vesiekosysteemien suojele
 C 36 - 4. Vesi ja kulttuurit
 C 39 LÄHTEET

Vihreä lippu -kansion D-osa

Energia

Tekstin on kirjoittanut Peter Kullberg vuonna 2008. Kuvat ovat Raino Vastamäen käsialaa.

Sisältö

D 2 MITÄ ENERGIA ON?
 D 4 - Kaikki on peräisin Auringosta...
 D 4 - ...ainakin melkein kaikki!
 D 4 - Energia ekosysteemissä
 D 5 YKSIÖ JA YHTEISKUNTA ENERGIAN KÄYTTÄJÄNÄ
 D 5 - Me kaikki tarvitsemme energiaa
 D 8 - Energiankäyttö lisää hyvinvointia, mutta aiheuttaa ympäristöongelmia
 D 9 ENERGIAN TUOTANTO
 D 9 - Miten voimalat tuottavat sähköä?
 D 9 - Energiantuotanto vaikuttaa ympäristöön
 D 10 - Uusiutumattomat energiavarat
 D 10 - Uusiutuvat energiavarat
 D 12 - Tulevaisuus vedyssä?
 D 12 ILMASTONMUUTOS
 D 12 - Mikä on kasvihuoneilmiö?
 D 13 - Ilmastomuutoksen seuraukset ovat monimutkaisia
 D 14 - Ilmastomuutoksen torjuminen edellyttää kaikkien osallistumista
 D 15 MIKSI ENERGIAA KANNATTAA SÄÄSTÄÄ?
 D 16 MITEN ENERGIAA VOI SÄÄSTÄÄ?

D 17 MITEN PÄIVÄKODEISSA KOULUISSA, JA OPPILAITOKSISSA VOIDAAN SÄÄSTÄÄ ENERGIAA?

D 17 Käytännön vinkkejä

D 22 ENERGIAKARTOITUS

D 22 - Jaottelu auttaa hahmottamaan

D 23 - Kulutuksen kartoitus

D 25 - Asenteiden ja osaamisen kartoitus

D 26 ELÄVÄSTÄ ELÄMÄSTÄ

D 26 - Järvikodon päiväkotit Liedossa

D 27 - Lauttasaaren ala-aste Helsingissä

D 29 TIIVISTELMÄ

D 31 TOIMINTAVIHJEITÄ ENERGIAATEEMAN KÄSITTELYYN

D 31 - Energiaan liittyvät ilmiöt, energia maapallolla ja elävässä luonnossa

D 37 - Energian kulutus ja säästäminen

D 48 - Energiantuotannon aiheuttamat ympäristömuutokset, energialähteiden vertailu, arvokysymykset

D 53 LÄHTEET

Vihreä lippu -kansion E-osa

Jätteiden vähentäminen

Alkuperäisen tekstin on kirjoittanut Laura Manninen. Tekstiä on päivittänyt ja muokannut Aino Alasentie vuonna 2008. Kuvat ovat Raino Vastamäen käsialaa.

Sisältö

E 1 JÄTEASIAA

E 1 - Roskahistoriaa

E 2 - Mikä jäteongelma?

E 2 - Kaivoksia kaatopaikalla?

E 3 - Mistä jäte tulee?

E 4 - Tutkimustietoa koulujen jätteistä

E 5 - Tuotteiden elinkaari

E 6 - Kuka jätteistä huolehtii?

E 7 JÄTEONGELMAN KIMPPUUN!

E 7 - Syntymätön roska on paras roska

E 9 - Ekotehokkuus ja kohtuullisuus

E 12 - Jätteiden lajittelu kuntoon

E 13 - Mitä lajitelluille jätteille tapahtuu?

E 16 JÄTEKARTOITUKSEN TEKEMINEN

E 16 - Jättemittaus

E 18 - Asenteiden ja osaamisen kartoitus

E 20 NÄIN TEHTIIN...

E 20 - Päiväkotit Sotkankoto Helsingissä

E 22 - Kuparivuoren koulu Naantalissa

E 23 - Kallion lukio Helsingissä

E 24 TIIVISTELMÄ
 E 26 TOIMINTAVIHJEITÄ TEEMAN KÄSITTELYYN
 E 26 - Elinkaari
 E 28 - Jätteen välttäminen
 E 33 - Uudelleenkäyttö
 E 35 - Lajittelu ja kierrätys
 E 40 - Linkkivinkit
 E 41 LÄHTEITÄ
 E 43 LIITE 1 MUOVIPULLON TARINA
 E 44 LIITE 2 PAPERINKIERRÄTYSJUMPAN TARINA

Vihreä lippu -kansion F-osa

Lähiympäristö

Tekstin on kirjoittanut Eeva-Maija Bergholm vuonna 2010. Kuvat ovat Vilma Lappalaisen käsialaa.

Sisältö

F 1 - Mikä on lähiympäristö?
 F 2 - Näkövinkkeli ja punainen lanka
 F 3 LÄHIYMPÄRISTÖSSÄ, LÄHIYMPÄRISTÖSTÄ JA LÄHIYMPÄRISTÖN
 PUOLESTA
 F 3 - Luontosuhde ympäristöherkkyyden perustana
 F 4 - Lähiympäristössä – ympäristöherkyyttä tukemaan
 F 6 - Tietoa ja tutkimuksia lähiympäristöstä
 F 10 - Osallistumaan ja vaikuttamaan lähiympäristön puolesta
 F 13 KOULUN, PÄIVÄKODIN LÄHIYMPÄRISTÖ HALTUUN
 F 13 - Piha oppiaineissa ja välitunneilla
 F 14 - Ympäristökuormitusta pienentämään
 F 17 - Kasvitarha iloksi ja hyödyksi
 F 18 - Ulos koulun ovista vaikuttamaan – lähimetsät ja joutomaat yhteiseksi iloksi
 F 21 YMPÄRISTÖKARTOITUKSET LÄHIYMPÄRISTÖ-TEEMASSA
 F 23 NÄIN TEHTIIN...
 F 23 - Laanilan koulun lähiympäristöprojekti
 F 24 - Päiväkotien Haltian lähiympäristöprojekti
 F 24 - Lauttasaaren ala-asteen lähiympäristöprojekti
 F 26 TIIVISTELMÄ
 F 28 TOIMINTAVIHJEITÄ LÄHIYMPÄRISTÖTEEMAN KÄSITTELYYN
 F 28 - Herkkyysharjoitukset
 F 32 - Leikit, sadut, draama
 F 33 - Ympäristötaide/ käden taidot
 F 35 - Retket
 F 36 - Tietoa ja tutkimuksia
 F 42 - Viherpeukaloiden vinkit
 F 44 - Osallistumaan ja vaikuttamaan

F 46 LÄHTEITÄ

F 48 LIITE 1: ESIMERKKEJÄ KARTOITUSTYÖN TUEKSI

F 48 - Kartoitusten esimerkit kouluille

F 52 - Kartoitusten esimerkit päiväkodeille

Vihreä lippu -kansion G-osa

Kestävä kulutus

Tekstin ovat kirjoittaneet Anu Venäläinen ja Heli-Maija Asikainen vuonna 2006.

Sisältö

G 2 KESTÄMÄTÖN KULUTUS

G 2 - Kulutus ennen ja nyt

G 3 - Kulutus kuluttaa ympäristöä

G 6 - Lapsikuluttajat ja lapsityövoima

G 9 - Onnea ei voi ostaa

G 10 MITEN SAADA KULUTUKSESTA KESTÄVÄMPÄÄ?

G 10 - Kulutuksen uusi suunta: vähennetään ja suunnataan toisin

G 11 - Ekotehokkuuden mittareita ja oppimisen työvälineitä

G 14 - Kohtuus kaikessa

G 15 - Kierrättäminen ja uudelleenkäyttö

G 15 - Ympäristömerkit auttavat valinnassa

G 19 - Luomua ja lähiruokaa

G 21 - Reilu kauppa

G 22 MITÄ KOULU TAI PÄIVÄKOTI VOI TEHDÄ KULUTUSONGELMALLE?

G 22 - Kulutuskartoituksen tekeminen koulussa tai päiväkodissa

G 23 - Hankalat hankinnat ja niihin vaikuttaminen

G 27 - Vinkkejä hankintoihin

G 34 - Näkökulmia kasvatukseen

G 40 TOIMINTAA! VIHJEITÄ KESTÄVÄ KULUTUS -TEEMAN KÄSITTELYYN

G 41 - Kulutuksen ympäristövaikutusten hahmottaminen

G 43 - Kulutuksen kohtuullisuus

G 52 - Kulutuksen uudelleen suuntaaminen

G 58 - Kertaukseen avuksi

G 60 - Linkkivinkkejä

G 62 LIITE 1: JOIDENKIN TUOTTEIDEN ARVIOITU MATERIAALIPANOS

G 63 LIITE 2: KULUTUSKARTOITUS - OPINTOKESKUSTEN MALLI

Vihreä lippu -kansion H-osa

Yhteinen maapallo

Tekstin on kirjoittanut Essi Aarnio-Linnanvuori vuonna 2007. Kuvat ovat Sanna Saastamoisen käsialaa.

Sisältö

H 2 YHTEINEN MAAPALLO - YHTEISET ONGELMAT

- H 2 - Johdatus teemaan
- H 3 - Köyhyys - monimutkainen ongelma
- H 6 - Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat
- H 13 - Terveysteksti!
- H 15 - Oikeutta ihmisille!
- H 18 - Maailmankaupan kiemuroita
- H 19 - Kehitysmaat ja kehitysyhteistyö
- H 22 - Iloisia tarinoita kehittyvästä maailmasta
- H 24 - Kirjallisuutta
- H 24 - Lähteitä verkossa

H 25 YHTEINEN MAAPALLO - TEEMAN KÄSITTELY KOULUTYÖSSÄ

- H 25 - Laajan teeman laidat
- H 26 - Kolme rajausta
- H 30 - Yhteinen maapallo ja OPS
- H 31 - Teeman aiheet ja kestävän kehityksen osa-alueet
- H 32 - Kartoittamisella alkuun
- H 33 - Toimintasuunnitelma ja tavoitteiden asettelu
- H 35 - Yhteistyöllä vaikuttavuutta
- H 39 - Ahdistavat asiat opetuksessa
- H 40 - Kirjallisuutta
- H 40 - Lähteitä verkossa
- H 41 VINKKEJÄ TOIMINTAAN
- H 41 - Tutustutaan kehitysmaihin
- H 46 - Ympäristökysymykset
- H 49 - Köyhyys
- H 51 - Ihmisoikeudet, koulutus ja tasa-arvo
- H 53 - Terveys
- H 54 - Yhteinen maapallo
- H 60 - Me voimme tehdä
- H 62 - Lähteitä
- H 62 - Materiaaleja verkossa

LIITE 2. Kyselylomake

Kysely Vihreä lippu -osallistujille

Vihreä lippu -kansio on työkalu Vihreä lippu -toimijoille. Kansion tarkoitus on antaa perustietoa Vihreä lippu -toiminnasta, teemoista ja auttaa toiminnan toteutuksessa. Kyselyssä tullaan kysymään kansion eri osista (A-osa ja teemaosat) sekä kansion toimivuudesta. Kyselyyn vastaaminen on tärkeää. Kiitos, että autat meitä parantamaan palvelua!

***Pakollinen**

Tausta

1. Mitä tahoa edustat (päiväkodin, koulun tms. nimi)? *

2. Onko edustamasi taho kestäväällä Vihreä lippu -tasolla?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

3. Kuinka kauan edustamasi taho on ollut mukana Vihreä lippu -toiminnassa? Valitse valikosta painamalla nuolta.

4. Mikä on sinun ammattisi? *

5. Kuinka kauan sinä olet ollut mukana Vihreä lippu -toiminnassa? Valitse valikosta painamalla nuolta.

Kansion käyttö

6. Oletko tietoinen, että sinulla on käytössäsi Vihreä lippu -kansio? *

Kyllä

Ei

7. Oletko käyttänyt Vihreä lippu -kansiota? *

Kyllä

Ei

Kansion käyttö

8. Kuinka usein käytät kansiota? * Valitse sopivin vaihtoehto.

Päivittäin

Kerran viikossa

Kerran kuukaudessa

Joka toinen kuukausi

Kerran vuodessa

Muu:

9. Missä muodossa olet lukenut kansiota? * Voit valita useamman vaihtoehdon.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seuralta saadusta paperisesta kansiota

Suoraan Internetistä

Koneelle tallennettuna olevasta kansiota

Tulostetusta versiosta

Muu:

10. Anna arviosi niiden Vihreä lippu -kansiomuotojen käytettävyydestä, joista sinulla on kokemusta. Kansiomuodot mainitaan edellisessä kysymyksessä.

11. Missä muodossa mieluiten lukisit Vihreä lippu -kansion sisältöä? *

Paperisena kansiona

Paperisena kirjana

Paperisena vihkona

Internetistä omalle koneelle ladattavana tiedostona (pdf)

Internet-sivuilta

Muu:

12. Koetko kansion tarpeelliseksi Vihreä lippu -ohjelman toteuttamisessa?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

13. Halutessasi perustele vastauksesi edelliseen kysymykseen (kysymys 12).

14. Missä tilanteissa olet käyttänyt kansiota? * Voit valita useita vaihtoehtoja.

Oppituntien valmistelussa

Esiopetuksen valmistelussa

Päivähoitotoiminnan valmistelussa

Inspiraation lähteenä

Tiedon lähteenä

Käytännön vinkkien etsimisessä

Vihreä lippu -kartoituksen suunnittelussa

Teemapäivien/tapahtumien suunnittelussa

Muu:

15. Käytätkö kansion lisäksi jotain muuta tiedonlähdettä Vihreä lippu -toiminnassa?

Kyllä

Ei

16. Mitä muuta tiedonlähdettä käytät Vihreä lippu -toiminnassa? Vastaa kysymykseen, jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä".

Kansion A-osa

Kansion A-osassa käydään läpi Vihreä lippu -ohjelman periaatteet, kriteerit ja annetaan käytännön ohjeita. Jos olet käyttänyt A-osaa, vastaa seuraaviin kysymyksiin.

17. Saitko A-osasta tarvitsemasi tiedon?

Kyllä

Ei

18. Mitä koit kansioista puuttuvan? Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Ei", vastaa kysymykseen,

19. Arvioi A-osaa:

	Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Huono	En osaa sanoa
Sisällön sovellettavuus	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedon tarpeellisuus	☐	☐	☐	☐	☐

20. Onko sinulla risuja tai ruusuja A-osasta (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?

Teemaosat

Kansiossa on kuusi eri teemaosaa: vesi, energia, jätteiden vähentäminen, lähiympäristö, kestävä kulutus ja yhteinen maapallo. Teemaosissa on perustietoa jokaisesta teemasta ja toimintaohjeita teemaan liittyen. Jos olet käyttänyt teemaosia, vastaa seuraaviin kysymyksiin.

21. Arvioi teemaosioiden eri osa-alueiden tarpeellisuutta:

	Erittäin tarpeellinen	Melko tarpeellinen	Melko tarpeeton	Tarpeeton	En osaa sanoa
Teemaan liittyvä ympäristökuormituksen vähentäminen arjessa	☐	☐	☐	☐	☐
Teeman käytännön sovellus Vihreä lippu - yksikössä	☐	☐	☐	☐	☐
Kartoitusohjeet	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintavihjeet (pelit, harjoitukset ym. tehtävät)	☐	☐	☐	☐	☐

22. Teemaosat ovat

Liian suppeita

Liian laajoja

Tietoa on sopivasti

23. Mitä teemaosista mielestäsi puuttuu tai mitä on liikaa?

24. Onko sinulla risuja tai ruusuja teemaosista (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?

Kansion lukeminen

Kysymykset ovat heille, jotka vastasit, etteivät ole lukeneet kansiota.

25. Miksi et ole lukenut kansiota?

26. Käytätkö jotain muuta tiedonlähdettä Vihreä lippu -toiminnassa?

Kyllä

Ei

27. Mitä muuta tiedonlähdettä käytät Vihreä lippu -toiminnassa? Vastaa kysymykseen, jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä".

28. Missä muodossa mieluiten lukisit Vihreä lippu -kansion sisältöä?

Paperisena kansiona

Paperisena kirjana

Paperisena vihkona

Internetistä omalle koneelle ladattavana tiedostona (pdf)

Internet-sivuilta

Muu:

Yhteystiedot

29. Käytitkö kansiota vastatessasi kyselyyn?

Kyllä

Ei

30. Saako sinuun ottaa yhteyttä mahdollisia jatkokysymyksiä varten? Jos saa, kirjoita sähköpostiosoite:

31. Jos haluat osallistua arvontaan, kirjoita puhelinnumero tai sähköpostiosoite:

32. Halutessasi kirjoita terveiset Vihreä lippu -kehittämistyöryhmälle.

LIITE 3. Koodaamattomien avokysymysten vastaukset

10. Anna arviosi niiden kansiomuotojen käytöstä, joista sinulla on kokemusta.

- Kansiota tulee luettua suoraan internetistä, helppo ja nopea käyttää.
- Helppokäyttöisiä ovat molemmat. Työhuoneessani luen sähköistä kansiota ja muissa tilanteissa paperiversiota.
- Paperinen kansio ja koneelle ladattu kansio, käytännössä lapsiryhmässä on helpompi käyttää paperiversiota.
- Paperinen perinteinen oli alussa kyllä paras. Nyt olin jo melkein unohtanut koko kansion olemassaolon, materiaalin pursuaa joka paikasta
- Oikea kansio on konkreettisesti käsissä ja helppo selata. Tykkään. Nettiversio ihan ok, mutta en viihdy koneen ääressä lukemassa.
- Pärmen alltid nära, enkel att söka i, mycket informativ och lätt att läsa.
- Helppoja käyttää.
- Paperista versiota miellyttävämpi lukea, mutta sähköinen aina saatavilla.
- Kansiossa paljon asiaa, hyvää. Onko liian paljon?! (Ammatilliset) oppilaitokset on unohdettu kansion esimerkeistä kokonaan, on aika päiväkotia ja ala-aste painotteinen. Kansion esimerkit ja jutut ovat myös aika etelä-suomi painotteisia.
- Paperimuodossa oleva kansio on koulun hektisessä arjessa paras - tempaistavissa nopeasti esille.
- Siitä saa hyvin tietoa ja vinkkejä.
- Töissä käytän paperiversiota, kotona käyn nettisivuilla. Vinkkejä on paljon toiminnan suunnittelun tueksi.
- Paperiversiota tulee käytettyä harvoin.
- Kansioista löytyy ihan kivasti ideoita toimintaan. Kouluikäisten ideoita voi soveltaa päiväkodin puolella.
- Olen nähnyt sekä tulostettuja että suoraan koneelta luettavia, mutta kyllä molempia tarvitaan; riippuu niin tilanteesta...
- Paperinen kansiokin toimii ok, mutta tykkään, että nettiversio on paljon parempi, sillä se on aina kaikkien saatavilla eikä "piilossa jonkun luokassa".
- Paperista versiota on mukava lukea, kun siihen voi tehdä alleviivauksia ja omia muistiinpanoja sivujen reunaan.

- Kansio on opettajahuoneessa ja sitä on helppo käyttää.
- Pidän kansista, koska se on aina käden ulottuvilla.
- Internet on kätevin ja nopein kotiloissa, päiväkodissa on kyllä paperiversiollekin käyttöä kun sitä voi lukea esim. lasten nukkuessa, töissä tietokoneella istumiseen ei ole aikaa.
- Nettisivut ihan hyvät, en vain muista käydä siellä kovin usein katsomassa vinkkejä.
- Olen saanut sieltä joitain vinkkejä toteutettavaksi.
- Sähköinen versio on usein käytännöllisempi, mutta on tilanteita, joissa kansio pitää pintansa.
- Suomen Ympäristökasvatus Seuran sivut ovat hyvät. Kansio on hyvä. Nyt tuli hyvät alkukartoitukseen sopivat kyselyt...
- Netistä saa sen aina, vaikka olisi muilla työpisteillä, tosin sitten en voi alleviivata asioita sieltä. =)
- Paperinen versio on hyvä, mutta ei niinkään kestävä.
- Helpoin käyttää on oikea kansio, mutta sen päivitykset täytyisi aina saattaa ajan tasalle joten olen siirtynyt lukemaan tallenteita omasta tiedostosta koneelta tai suoraan netistä.
- Olen tykännyt paperisesta versiosta, se on helppo ottaa nukkariin mukaan kun koneella istumiseen ei ole aina aikaa. Kansio on selkeä.
- Paperiseen alkuperäiseen kansioon ei mahdu kaikki materiaali. Nettiversio toimii, jos konekin toimii.
- Ideavinkkejä on kiva lukea ja toteuttamisen arvoisia. Olen saanut meidän teamille paljon ideoita toteutettavaksi.
- A-osio mielestäni erittäin hyvä osio perehdyttämään Vihreä lipun toiminnan kokonaisuuteen. Olen antanut sen uusien työntekijöiden luettavaksi. Olemme tietysti käyttäneet teemojemme osioita Lähiympäristö, Jätteiden vähentämien ja Energia. Kaikki ovat olleet hyviä.
- Kansio ei ole kovin houkutteleva. Liikaa tekstiä. Selkeämpi saisi olla: ympäristöasiat pääosassa. Lähempänä lapsen arkea! Varhaiskasvatus ja "koulumaailma" eri kansiot.
- Kansiota saa etsiskellä koulusta, internetistä löytää varmemmin.
- Meillä käytössä päivittämätön versio paperikansista, joten se ei ole ajantasalla. Internetistä löytyy kuitenkin päivitetty versio onneksi.
- Tärkeää tietoa projektin kulusta

- Suhteellisen helppokäyttöinen.
- Mielestäni ne ovat erittäin hyviä ja tukea antavia työssäni. Ajankohtaisia ja helposti hyödynnettävissä olevia.
- Pidän paperiversiosta. Laadin koko Vihreä lippu suunnitelman kansion mukaan. Hyvin kätevä ja monipuolonen.
- Koulussa VL-kansioiden käytettävyys on pieni. Oppimateriaalina käytetään kustantajien oppimateriaalikansioita tai opettajaoppaita, joista löytyvät myös arviointiin soveltuvat kokeet. Toki VL-kansiota ja sen tehtäviä kannattaa mainostaa. Opettajat ovat aika ylikuormittuneita ja tunnetusti kiireisiä, joten me mainostamme materiaalia esim. jonkun tapahtuman, esim. VL 2.2. päivän tai energiaviikon yhteydessä. Meillä on yleensä muutoinkin esillä esim. energiapelit ymv. juuri tiettyjen tapahtumien tai tietyn teemaviikon yhteydessä. Kansio voisi olla innostavampi, eläväisempi ja suunnattu selkeämmin eri luokka-asteille. Nykyaikaisuutta kuvaa myös integrointi muihin oppiaineisiin. Ne, jotka enemmän valveutuneita, tutkivat myös VL-kansiota, jos vain tietävät mistä löytää. Siksi ympäristöagenttien tietoisuus opekokouksessa lajittelusta ym. kannustaa.
- Käyttökelpoisin muoto on paperinen kansio, sillä siinä tieto kulkee ryhmien välillä helposti ja nopeasti. Sähköisen version käyttö haasteellista. Henkilökunnalla on käytössä vain yksi tietokone (siihen usein jonotetaan).

13. Halutessasi perustele vastauksesi edelliseen kysymykseen.

- Kaikki vinkit ja valmiit kyselyt, kartoitusmonisteet yms. (luin sähköpostissa, että on tulossa) ovat tervetulleita, ettei oman työn ohella tarvitse kaikkea naputella itse. Ylipäättään kaikki apu VL-toiminnalle tervetullutta koulun hektinen arki huomioiden.
- Kansiossa on perustietoa paljon projekteista ja toteuttamistavoista, siis tietopankki.
- Alussa se on erittäin hyvä ja selkeä.
- On hyvä, että asiat on koottu helposti löydettäväksi paketiiksi eikä kaikkea tarvitse keksiä itse.
- Useampi käyttäjä, helpottaa asioiden käsittelyä. Kaikilla ei tietokonetta saati nettiyhteyttä nenän alla.
- Aloittaessa siitä oli suuri apu ja nopeissa arjen tilanteissa vaikkapa raporttia koostaessa siitä on kyllä apua.

- Kansiota voi ottaa erilleen tarvittavia osia ja käyttää niitä.
- Aina voi halutessaa tarkistaa jotain tai etsiä vinkkejä.
- Töissä ei aina ehdi istua koneella, ja se on usein varattu. Paperiversion voi ottaa osio kerrallaan esim. "nukkariin" ja suunnitella samalla kun valvoo nukkuvia lapsia.
- Saa tukea ja vinkkejä toteutukseen.
- Ideapulan iskiessä kansio antaa vinkkejä :). KOrvaamaton se on ollut myös kartoitusten suunnittelussa.
- Kansioon on koottu niin monien eri tahojen hyviä käytänteitä, että se on ihan "must". Kun itse ei enää keksi, niin on hyvä ottaa kansio käteen ja selailla.....ihan varmasti huomaa, että "okei, tuotahan mekin voisimme vielä yrittää".
- Kansio voisi olla eri eri asteille. Lukion projektit ja aikataulut ovat kokonaan erilaiset kun päiväkodin.
- Suuressa koulussa ideoita tarvitaan paljon teemojen toteuttamiseen.
- Hyviä ideoita, selkeyttä mieltä askarruttaviin kysymyksiin.
- Varsinkin toiminnan alussa kansion tiedoista on paljon apua.
- Kansiota tarvitsee ehkä aloittaessaan toimintaa ja lieene hyvä varsinkin ala-asteen opeille. Lukion opettajana kansio on ehkä nyt hieman vajaakäytössä. Teemoja tulee välillä katsottua.
- Joskus kun tulee uskon puute niin sieltä löytyy hyviä vinkkejä.
- Vihjeitä ja tukea löytyy.
- Ideoiden ja vinkkien suhteen ainakin tarpeellinen kanava. Asiatietoa myös löytyy sieltä.
- Saanut ideoita ja vahvistusta omille ajatuksille ja toimintatavoille.
- Kestävän kehityksen hengessä paperiton versio parempi.
- Kansio on itselleni helpompi/nopeampi tapa selvittää tarpeellisia asioita. Tai kokoukseen on helpompi kansio ottaa mukaan (Vihreä lippu -kokous).
- Itse löydän aiheeseen sopivia tehtäviä.

18. Mitä koit kansiota puuttuvan?

- Selkeys
- Mitään en muista, että olisi puuttunut. Etenkin toimintaa mukaan tullessani (siis alussa) kansiota oli hyötyä. Nyt kun ajatus VL:stä on sisäistynyt, niin tarve on vähentynyt.

- Mitään ei puutu vaan siinä on liikaa tekstiä.

20. Onko sinulla parannusehdotuksia tai risuja tai ruusuja A-osasta (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?

- Perusteltu tietopaketti, mitä Vihreä lippu -toiminta on.

- Lukioihin se on liian lapsellinen, vaikka .."lasten leikkiä.." :).Lukiot tarvitsisivat oman version.

- Liiankin teoreettinen, arjessa ei ehdi perehtyä niin perin pohjin, näin se vaan on. selkeys, järjestelmällisyys, selkokieli.

- Hei, nyt on sellainen tilanne, että minulla ei ole kansio nyt lähellä enkä siten voi vastata tällaisiin kysymyksiin, en toki osaa kansiota ulkoa!

- Vielä kerran, eri asteista tietoa eri ikäluokille.

- Sopii hyvin ala-asteelle!

- Selkeämpi ulkoasu, selkokieli ja tiivistelmät käyttöön.

- Hyvä puoli on, että kansiota on kehitetty, mutta sivujen uusiuduttua niitä ei ole tullut luettua.

23. Mitä teemaosista mielestäsi puuttuu tai mitä on liikaa?

- Osia on hyvä ns. päivittää aika ajoin

- Olemme koonneet joka osion omaan kansioon ja täydentäneet jo toteutettuja teemoja. Lisää vinkkejä toimintaan syntyy varmaan kaiken aikaa, niitä voisi olla netissä selattavissa ja sieltä voisi printata itselleen tarpeelliset. Vinkkejä ei ole ikinä liikaa, sillä jokainen vuosi ja lapsiryhmä on erilainen ja toiminta tulee räätälöidä juuri heille sopivaksi.

- Liikaa päiväkotij- ja alakouluasiaa, näin meidän 2. asteen oppilaitoksen näkökulmasta.

- Teemaosioita on hyvä päivittää ja lisäillä uusilla vinkeillä, varmasti vuosien varrella edes jotkut tahot keksivät lisää tekemistä.

- Kansiossa voisi olla syventyvää tietoa joka sopisi lukion eri kurseille ja aineille. Kestävää kehitystä käsitellään eri muodossa melkein kaikissa lukion aineissa. Tieto olisi hyvä muille kuin luonnontieteiden opettajille.

- Varhaiskasvatukselle sopivia ideoita olisimme kaivanneet enemmän.

- Yhteinen maapallo liian laaja ja vaikea pienelle lapselle. Nenäpäivä toimii paremmin.

- Kokonaisuus on sekava ja liian laaja. Tietoa ei löydä helposti ja nopeasti.
- Kansio voisi olla hieman suppeampi. mutta voisi sisältää kunkin teeman yhteydessä vaikka suorat linkit lisätietoihin netistä.

24. Onko sinulla risuja tai ruusuja teemaosista (esim. sisällöstä tai ulkoasusta)?

- Teemaosat on hyvin jäsennelty, ei ole juurikaan päällekkäisyyttä.
- Lisää hyväksi koettuja käytäntöjä ja onnistuneita projekteja päivähoidossa.
- Tähän sama kuin edelliseen lukioille suunnattu/kohdennettu olisi hyvä.
- A4 vihkonen joka teemasta olisi helppo lukea ja kuljettaa mukana.
- Aina ulkoasua on varaa selkiyttää.
- Voisin kyllä koota lisävinkkejä kansiota varten, jos voisin tietää, että en tee koontia turhan takia vaan että vinkkini sitten kanssa lisätään kansioon.
- Koko teema-ajatus häiritsee minua, koska ympäristöryhmämme pyrkii vaikuttamaan koulun käytänteisiin niin, että eläisimme mahdollisimman kestävästi. Yhden teeman ympärille kehitellyt tapahtumat vaikuttavat hankalilta, koska koko ajan kierrätämme, lajittelemme, säästämme vettä ja sähköä ja yritämme myös vaikuttaa koulun ulkopuolelle esim. vanhempainilloissa puhumalla vanhemmille kestävä kehityksen suuntaviivoista.
- Tiivistetympi materiaali on parempi.
- Hakukone sivustolle.
- Minusta jokainen voi poimia omat jutut kansiota. Kaikkea ei tarvitse käyttää, paljon voi soveltaa että se sopii juuri meidän kouluun.

25. Miksi et ole lukenut kansiota? Alla kaikki vastaukset listana:

- Koulumme toinen opettaja on ollut Vihreä lippu -vastaava; kollegani siirtyessä nyt opintovapaalle ryhdyn hoitamaan asiaa.
- En ole tiennyt sen olemassaolosta.
- Olen aloittanut hankkeen vastaavana opettajana elokuussa. Muuhun saamaani materiaaliin olen tutustunut sekä internet-sivuihin.
- Olemme vasta liittymässä VL-toimintaan.

- Olen aloittanut oppilaitoksemme ympäristöraadin puheenjohtajana vasta hiljattain, enkä ole vielä saanut aikaiseksi lukea kansiota, vaikka siitä olenkin tietoinen. Tarkoitus olisi kyllä vielä perehtyä siihen!

27. Mitä muuta tiedonlähdetä käytät Vihreä lippu –toiminnassa?

- Yhteistyötä, nettisivustoa, sähköpostia mm. Valoniasta
- S-postia
- Internetsivuja
- Raadin toiminnan käynnistäneiden Johannes Karjalaisen ja Tiia-Tuulia Peltolan aiheesta tehtyä opinnäytetyötä, aiempaa kokousmateriaalia, Johanneksen kirjoittamaan materiaalia.

32. Halutessasi kirjoita terveiset Vihreä lippu -kehittämistyöryhmälle.

- Olemme täällä Kivimaalla selvinneet vaikeuksien kautta voittoon :)
- Antoisaa ja aktiivista tiedonvälitystä projektien aikana ja tsemppausta asioiden edistymiselle.
- Keep up the good work!
- Mera info på svenska.
- Välttää liikaa pääkaupunkikeskeisyyttä, Suomi on iso maa.
- Vihreä lippu liehumaan, hulabaloo balai! On ollut mukava olla mukana ja oppilaat ovat erittäin motivoituneita, aina vailla seuraavaa kokousaikaa ja toiminnan suunnittelutuokiota.
- Hyvä, että kansiota päivitetään! Niin ainakin luulen, koska tämä kysely tehdään.
- Raportointi on selkeytynyt, kun se tehdään samalle lomakkeelle kuin toimintasuunnitelma. Vielä kun saisi jotenkin uusia kouluja innostettua rohkeasti mukaan. :)
- Painitaan samojen asioiden kanssa jatkossakin. =)
- Voisiko mitenkään ajatella , että koulut vain raportoisivat siitä mitä ovat vuoden aikana tehneet kestävän kehityksen hyväksi sen sijaan että vuodet pitäisi teemoittaa erikseen, koska koko ajanhan täytyy tehdä kaikkea eikä vain yhtä teemaosiota kerrallaan.
- Kiitos asiallisesta ja nopeasta vastaamisesta kysymyksiin.
- Hienoa työtä teette, kiitos panostuksestanne!

- Vihreän lipun toiminta on ollut meillä yksi kantava juttu kestävän kehityksen eteenpäin viennissä. Materiaali on ollut helppo antaa uusille työntekijöille ja siitä he ovat saaneet nopeasti ja kattavasti asian itselleen. On mukava olla mukana. Vanhemmille konkreettinen paketti ja huomaa, että he arvostavat toimintaa.
- Meidän päiväkodissa projektit ovat olleet mukavia! :) Kiitos siitä teidän!
- Meidän oppilaat ovat hyvin ylpeitä siitä että olemme Vihreä lippu koulu! He odottavat, että ohjelma alkaa taas tänä lukuvuotena. :-)
- Sähköinen VL-sivusto tervetullut. VI-tosu ja raportit yksinkertaisemmiksi, on työryhmämme toivomus. Nykyaikana työn vaatimukset kasvaneet hurjasti ja opettajilla on koulussa paljon lisää töitä ja uusia haasteita; esim. kiva koulu ja kaikille kaveri-hankkeet. Kannattaisi tukea olemassa olevia rakenteita! Miten Vihreä lippu voisi edistää näitä muitakin hankkeita - toki voi, mutta opetuvisrastosta tulee hieman paineita uusiin juttuihin VI koetaan tärkeänä, mutta silti ei haluta liikaa työmäärää.
- Kansio on ollut hyvä tuki ja apu omille ajatuksille.